

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1936.

Andra kammaren.

Nr 27.

Fredagen den 24 april.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 17 och den 18 innevarande april.

§ 2.

Herr statsrådet *Sköld* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 243, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.; och nr 244, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Ordet lämnades på begäran till

*Svar å
interpellation.*

Hans excellens herr statsministern **Hansson**, som anförde: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har dess ledamot herr Osberg till mig framställt följande spörsmål:

Ämnar regeringen snarast vidtaga åtgärder i syfte att gottgöra Bohusläns fiskberedares försäljningsförening u. p. a. för den förlust, som åsamkats dem genom det allmännas ingripande vid utövandet av deras näring?

Interpellationen synes närmast föranledd av en framställning till Kungl. Maj:t den 7 december 1935 av Bohusläns fiskberedares försäljningsförening, däri hemställt att Kungl. Maj:t måtte ställa ett belopp av 101,400 kronor till föreningens förfogande såsom ersättning för förlust under år 1935, orsakad därav, att storsjöfiskarena genom statligt ingripande beretts möjlighet att utan anlitan av föreningen själva bereda sin fisk. Över beredareföreningens framställning hava remissyttranden avgivits dels av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län efter hörande av fiskeriintendenten i Västerhavets distrikt, dels av lantbruksstyrelsen.

Av handlingarna framgår följande.

Beredareföreningen utgör en sammanslutning med ändamål att från fiskare inköpa av dem fångad fisk, bereda densamma genom spilning, torkning och saltning samt därefter avyttra den sålunda beredda fisken till konsumenterna.

Fiskarena i Bohuslän äro sedan några år sammanslutna i Bohusläns storsjöfiskares förening.

Mellan beredareföreningen och storsjöfiskarens förening hava tidigare årligen träffats uppgörelser om leverans av fisk. Vid de förhandlingar som fördes i början av år 1935 visade det sig emellertid omöjligt att åstadkomma en uppgörelse mellan parterna. Resultatet blev, att storsjöfiskarena beslöto att själva ombesörja beredningen av sina fångster till spillånga och kabeljo. För detta ändamål sökte och erhöll storsjöfiskarens försäljningsförening av Kungl. Maj:t ett lån å 250,000 kronor jämlikt bestämmelserna i kungörelsen den 11 maj 1934 (nr 138) angående lån av statsmedel för främjande av beredning, förvaring

Andra kammarens protokoll 1936. Nr 27.

Svar å interpellation. (Forts.)

och avsättning av fisk. Med stöd av detta lån kunde försäljningsföreningen under säsongen 1935 omhänderhava såväl beredningen av spillånga och kabeljo som försäljningen av de färdigställda produkterna utan anlåtande av beredareföreningen.

Innan storsjöfiskarena sålunda sattes i tillfälle att själva bereda sin fisk hade storsjöfiskarenas förening i november 1934 gjort skriftlig förfrågan hos samtliga beredare, huruvida de önskade att under 1935 bereda fisk för storsjöfiskarenas räkning och i så fall till vilket pris. Enligt uppgift inkom svar härå allenast från en beredare. Försök gjordes härefter att genom förmedling av landshövdingen i Göteborgs och Bohus län åstadkomma en uppgörelse. I februari 1935 framlade landshövdingen ett förslag till avtal mellan beredareföreningen och storsjöfiskarenas förening rörande beredningen under 1935 års säsong. Förslaget innebar, såvitt nu är av intresse, att beredareföreningen skulle förbinda sig att till spilning mottaga intill 26 ton färsk långa per båt för högst 80 båtar till ett pris av 33 öre kilogram. Av detta parti skulle beredareföreningen ensam vara ansvarig för försäljningen av den spillånga, som beretts av 1,500 ton färsk långa. Beträffande återstoden skulle staten åtaga sig att till ett pris av 1 krona 80 öre kilogram för extra prima spillånga inlösa vad som den 31 december 1935 icke kunnat säljas genom beredareföreningens försorg. Alternativt föreslogs, att beredareföreningen skulle taga ansvaret allenast för den spillånga, som beretts av 1,300 ton färsk långa, därvid dock staten för överskjutande parti extra prima spillånga icke skulle betala mer än 1 krona 75 öre för kilogram.

Förslaget förkastades av beredareföreningen. I beredareföreningens skrivelse den 7 december 1935 anföres som skäl härför, att ett avtal enligt angivna grunder skulle inneburi, att föreningen måst vidkännas betydande förluster, enär föreningen skulle blivit skyldig att mottaga mer fisk än som efter beredning kunde försäljas. Föreningen åsyftar härvid kvantiteten 1,500 ton färsk långa, vilken föreningen anser vara 200 ton för stor. Det alternativa förslaget å 1,300 ton har föreningen ej i nu förevarande sammanhang omnämmt.

Vidare gör föreningen gällande, att ett åtagande från statens sida att till visst pris inköpa överskjutande parti färdigberedd spillånga, om densamma vore av extra prima beskaffenhet, måste betecknas såsom fullständigt värdelöst, enär erfarenheten visade, att den extra prima fisken såldes först, och att det därför endast kunde bli va kvar fisk av sämre kvalitet.

Gentemot dessa invändningar från beredareföreningens sida har lantbruksstyrelsen i sitt yttrande erinrat, att under 1934 bedrivits en stark propaganda för ökad användning av spillånga, vilket vid förhandlingarna 1935 kunnat ingiva förhoppning om att efterfrågan av spillånga skulle bli va större än förut. Det hade också visat sig att storsjöfiskarenas försäljningsförening under 1935 lyckats sälja 340 ton spillånga, motsvarande just omkring 1,500 ton färsk långa. Vad angår beredareföreningens påstående, att ett åtagande från statens sida att övertaga den spillånga, som icke kunnat säljas genom beredareföreningens försorg, måste betraktas såsom värdelöst, anser lantbruksstyrelsen, att föreningen gjort sig skyldig till en betydande överdrift. Enligt lantbruksstyrelsens förmenande förhållare det sig nämligen så att vid kontrollen av spillånga den allra största delen brukat rubriceras som extra prima. Sålunda stämplades år 1934 av den färskberedda spillångan 291,264 kilogram såsom extra prima och 29,489 kilogram såsom prima varjämte 906 kilogram lämnades utan stämpel. År 1935 voro motsvarande tal 307,202, 88,558 och 3,707 kilogram. Lantbruksstyrelsen anser därför, att de föreslagna villkoren för statens övertagande av överskottet ej inneburi någon alltför stor risk.

Lantbruksstyrelsen framhåller vidare, att, sedan storsjöfiskarena beslutat att

Svar å interpellation. (Forts.)

genom sin försäljningsförening själva taga hand om beredningen, förfrågan gjorts hos beredarna, om de ville åtaga sig beredning för försäljningsföreningens räkning. Av beredareföreningens 48 beredarelag hade emellertid endast 3 anmält sig villiga härtill. Dessa hade också av försäljningsföreningen antagits till beredare under 1935. Lantbruksstyrelsen anmärker i anslutning härtill, att beredareföreningen ej syntes hava visat något större intresse för att hålla sig kvar vid beredareyrket. På grund av vad sålunda förekommit har lantbruksstyrelsen avstyrkt bifall till beredareföreningens ersättningsyrkande. Samma ståndpunkt har intagits av länsstyrelsen och fiskerintendenten.

Av det anförda torde framgå att från det allmännas sida ansträngningar gjorts att få till stånd en sådan överenskommelse med beredareföreningen, att föreningen under år 1935 finge ombesörja beredningen av storsjöfiskarens fångster av färsk långa. Det i sådant hänseende uppgjorda förslaget avsåg dels att garantera fiskarena avsättning för en viss minimikvalitet fisk till skäligt pris dels ock att tillförsäkra beredareföreningen avsättning genom det allmännas försorg för den spillånga, som tillverkades av sagda fisk, i den mån kvantiteten översteg vad som skäligen kunde beräknas finna åtgång i allmänna marknaden. Utredningen torde visa, att de för föreningen uppställda villkoren ingalunda kunna betraktas såsom orimliga. Att föreningen under år 1935 gått miste om förtjänsten av spillångeberedningen lärer sålunda icke med fog kunna läggas statsmakterna till last. I sin framställning har beredareföreningen erinrat bland annat, att staten vid införande av tobaks- samt vin- och spritmonopolen lämnat gottgörelse åt enskilda företagare. Föreningen synes anse dessa fall i princip lika med det nu föreliggande. Utan att göra någon jämförelse i övrigt mellan berörda monopolåtgärder och det stöd, som från statsmakternas sida lämnats storsjöfiskarena genom att sätta dem i stånd att själva bereda sin fisk, vill jag erinra att det ersättningsförfarande, som tillämpades i samband med monopolen, icke grundades på någon rättsregel utan dikterades utslutande av billighetsskäl. Någon anledning för staten att utbetala ersättning till beredareföreningen torde så mycket mindre föreligga som dylika skäl enligt vad jag förut påvisat icke i förevarande fall lära vara för handen. På föredragning av chefen för jordbruksdepartementet har Kungl. Maj:t också förut i dag lämnat beredareföreningens framställning utan vidare åtgärd.

Härpå yttrade

Herr **Osberg**: Herr talman! Jag vill till eders excellens, herr statsministern, framföra mitt tack för det givna svaret samt för delgivandet av svarets innehåll tidigare.

Jag vill nu först deklarerera, att jag icke med interpellationen syftat till att klandra de vidtagna åtgärderna, som kommit storsjöfiskarena till godo. Dessa ha haft att brottas med stora svårigheter sedan många år tillbaka och man kan lika starkt motivera behövligheten av ett stöd åt dessa näringsutöware, som åt andra, vilka råkat ut för dåliga konjunkturen.

Interpellationen har tillkommit i syfte att utröna, huruvida regeringen hade för avsikt att i någon mån gottgöra Bohusläns fiskberedares försäljningsförening u. p. a. för det avbrott i deras yrkesutövning, som förorsakats av att fiskarena själva genom statens hjälp blivit i tillfälle att bereda sina egna fångster. Vad som är en bidragande orsak till att fiskberedare ingått till Kungl. Maj:t med anhållan om ersättning torde vara den omständigheten, att när underhandlingarna fördes emellan storsjöfiskare och beredare våren 1934 såg det ut, som om enighet icke skulle kunna uppnås.

Under denna situation vidtogo både fiskare och andra förberedande åtgär-

Svar å interpellation. (Forts.)

der i syfte att bereda fisk. Men efter en kort tid upptogos förhandlingarna ånyo, och tack vare statsrådet Skölds ingripande lyckades det att uppnå enighet parterna emellan. Efter den då träffade överenskommelsen inkommo de personer, vilka vidtagit ovan nämnda förberedande åtgärder, med krav på gottgörelse av allmänna medel för gjorda förluster. Häradshövding Smith i Strömstad fick då i uppdrag av regeringen att verkställa utredning angående de belopp, som kunde anses skäliga i förhållande till vad vederbörande personer påkostat de förut nämnda åtgärderna. När beloppen blivit fixerade, erhöilo vederbörande täckning för sina utlägg, vilket uppgick till avsevärda belopp.

För min del har jag ingen erinran att göra emot den vidtagna åtgärden beträffande denna sak. Men å andra sidan kan det ifrågasättas, om det inte även varit lämpligt att beredare blivit gottgjorda i viss utsträckning. Dessa ha dock upparbetat denna specialberedning av fisken och upparbetat marknaden för desamma inom landet och nu ha de blivit avkopplade från sin verksamhet.

Som försvar för den inträffade situationen säger statsministern, att de haft tillfälle vid förhandlingarna att acceptera vad som bjöds. Men det är ju inte alltid förhållandet, att det som bjudes kan antagas.

Jag har i huvudsak lagt beredareföreningens skrivelse till Konungen som grund, när det gällt motiveringen till interpellationen, och av vad jag kan utläsa av detta brev strandade uppgörelsen på, att statens ombud fordrade av beredare, att den överblivna fisken den 31 december 1935, som staten erbjöd sig inlösa, skulle vara av extra prima beskaffenhet. Detta gällde både den större och mindre kvantiteten. Beträffande den senare skulle ju även priset sänkas från 1 kr. 80 öre pr kilo för den förstnämnda till 1 kr. 75 öre. Beredare anse ju, att ett sådant förfaringssätt skulle enligt vanlig affärspraxis icke låta sig göra, utan fordrade, att staten borde inlösa efter procentuella regler av den extra prima och prima samt även av den omärkta. Denna deras syn på saken torde ju knappast kunna jävas.

Emellertid har nu frågan blivit belyst från olika synpunkter och det är endast att hoppas, att det hela så småningom skall kunna lösas tillfredsställande.

§ 4.

Föredrogs samt hänvisades till behandling av lagutskott herr *Ströms m. fl.*, å kammarens bord vilande motion nr 802.

§ 5.

Vidare föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 76—78, bevillningsutskottets betänkanden nr 26—30, första lagutskottets utlåtanden nr 30—33 samt andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 8 och 9.

§ 6.

Herr *Hällgren* avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 233, angående viss reglering av handeln med färsk torsk.

Denna motion, som erhöil ordningsnumret 803, bordlades.

§ 7.

Herr talmannen lämnade nu på begäran ordet till herr **Magnusson** i Skövde, *Interpellation.* som yttrade: Herr talman! Genom beslut den 17 maj 1935 har Kungl. Maj:t bemyndigat statsrådet och chefen för socialdepartementet att tillkalla 9 sakkunniga — som antagit benämningen Befolkningskommissionen — för att verkställa en allsidig utredning av vårt lands befolkningsfråga. I de till grund för utredningens arbete liggande direktiven i statsrådsprotokollet över socialärenden samma dag angåvos ett antal skilda spörsmål, som enligt departementschefens mening borde under utredningsarbetet upptagas till undersökning och förutsattes därjämte att utredningsarbetet skulle bedrivas med syfte att framlägga praktiska förslag bland annat till förbättring av fattiga mödrars ställning i skilda avseenden, åtgärder för en bättre omvårdnad om barnen samt vissa ändringar i familjebeskattningen till förmån för äkta makar och för familjer med barn.

Utredningsarbetet upptogs omedelbart och bedrevs under föregående år under anlitande av framstående experter på skilda områden med all kraft, i syfte att redan vid innevarande års riksdag förslag skulle kunna framläggas i vissa under utredningen fallande spörsmål. De spörsmål, som i enlighet med statsrådsdirektiven först upptogs, voro i stort sett sådana där riksdagen tidigare gjort framställningar med begäran om frågornas upptagande till utredning eller där vederbörande riksdagsutskott i motiveringen till vissa andra hemställanden uttalat sig välvilligt eller där man eljest från intresserat och vederhäftigt håll inom landet i till Kungl. Maj:t ingivna framställningar eller eljest uttalat sina önskemål, varvid särskilt må nämnas vissa representativa kvinnosammanslutningar.

Efter arbetets uppdelande på olika utredningsdelegationer med, som nyss nämnts, särskilt tillkallade experter, framlades av befolkningskommissionen följande betänkanden nämligen:

1. Ändring i vissa delar av gällande bestämmelser i fråga om anställnings- och avlöningsförhållanden för kvinnliga befattningshavare i offentlig tjänst. Avg. d. 15 nov. 1935.
2. Betänkande angående förlossningsvården och barnmorskeväsendet samt förebyggande mödra- och barnavård. Avg. d. 10 dec. 1935.
3. Betänkande angående familjebeskattningen. Avg. d. 11 dec. 1935.
4. Betänkande angående dels planmässigt sparande och dels statliga bostättningslån. Avg. d. 12 dec. 1935.
5. Betänkande angående moderskapspenning och mödrahjälp. Avg. d. 9 jan. 1936.

Dessutom har kommissionen efter remiss yttrat sig rörande vissa andra med befolkningsfrågan sammanhängande frågor och må bland dessa särskilt nämnas kommissionens yttrande den 12 februari 1936 över barnpensioneringssakkunnigas den 31 januari 1936 avgivna betänkande med förslag rörande bidrag åt barn till änkor och vissa invalider samt åt föräldralösa barn, vilket betänkandes huvudlinjer i remissyttrandet vunnit kommissionens gillande och vilket förslag av kommissionen tillstyrkts.

Samtliga befolkningskommissionens förenämnda betänkanden och remissyttranden hava varit enhälliga.

Kommissionens nyssnämnda betänkande av den 15 november 1935 angående ändring i vissa delar av gällande bestämmelser i fråga om anställnings- och avlöningsförhållanden för kvinnliga befattningshavare i offentlig tjänst har på föredragning av cheferna för finans- och ecklesiastikdepartementen föranlett propositioner nr 174 och 181 till årets riksdag.

Med avseende å kommissionens förslag rörande familjebeskattning har che-

Interpellation. (Forts.)

fen för finansdepartementet i proposition nr 232 gjort vissa uttalanden. Det framgår emellertid av propositionen, att departementschefen icke till årets riksdag upptagit vare sig befolkningskommissionens förslag till utvidgade hustru- och barnavdrag och ej heller, ens i annan form, den till grund för kommissionens förslag om s. k. skatt för familjehjälp liggande grundtanken om ett mera fullständigt utnyttjande av ogifta personers samt barnlösa gifta personers större skattekraft i förhållande till gifta personer med barn i motsvarande inkomst- och förmögenhetsvillkor.

Med anledning av att chefen för socialdepartementet, sedan remissyttrandena över kommissionens här ovan omnämnda övriga förslag inkommit, icke hittills framlagt propositioner till årets riksdag och att på grund av riksdagens långt fortskridna arbete sannolikheten talar för att sådana propositioner icke komma att avlätas, får jag härmed vördsamt anhålla om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet rikta följande frågor:

1. Har Herr Statsrådet för avsikt att underställa något eller några av befolkningskommissionens här berörda betänkanden, respektive det av de s. k. barnpensioneringssakkunniga avgivna betänkandet, innevarande riksdags prövning?

2. Om så icke är fallet, vilka är orsakerna härtill och är det för herr statsrådet möjligt att åtminstone preliminärt ange sin ståndpunkt till kommissionens ifrågavarande förslag ävensom göra några uttalanden med avseende å den fortsatta beredningen av samma förslag?

3. Därest Herr Statsrådet, fränsett möjligen förefintlig avsikt att göra vissa ändringar och jämkningar i samma förslag, eventuellt ställer sig välvillig till förslagens allmänna riktlinjer och tänker sig möjligheten av deras framläggande i propositioner till nästa års riksdag, huru betraktar Herr Statsrådet under dessa förutsättningar frågan om finansieringen av de föreslagna åtgärderna — i den mån dessa äro av natur att påkalla ökade statsutgifter — och kan Herr Statsrådet i frågans nuvarande läge ange sin preliminära uppfattning till den av befolkningskommissionen föreslagna finansieringsmetoden med avseende å utgifterna för moderskapspenning och mödrhjälp samt den s. k. änkebarnpensioneringen genom ett mera fullständigt ianspråktagande i en eller annan form av den större skattekraften hos ogifta personer samt gifta barnlösa personer i förhållande till gifta personer med större försörjningsbörda för barn i motsvarande inkomstlägen?

Jag ber att få nämna, att samma interpellation blivit samtidigt framställd i första kammaren.

Ifrågavarande anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 8.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 174, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring för viss personal vid tekniska skolan i Stockholm.

§ 9.

Till bordläggning anmälades:

bevillningsutskottets betänkande, nr 31, i anledning av väckt motion om införande av tullfrihet för acceleratorer och antioxidationsmedel för gummiindustrien;

första lagutskottets utlåtande, nr 34, i anledning av dels Kungl. Maj:ts pro-

position med förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen m. m., dels ock väckta motioner om vissa ändringar i gällande bestämmelser rörande sjöpanträtt i fartyg och frakt; och

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i anledning av väckt motion angående borttagande av den s. k. överföringsavgiften för järnvägsvagn från Liljeholmen till Enskede.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen t. o. m. den 16 nästinstundande maj beviljades herr *Lundstedt* på grund av ingivet sjukbetyg, så lydande:

Att professor *Vilhelm Lundstedt* på grund av akut överansträngning är oförmögen till riksdagsarbete under tiden $22/4$ — $16/5$ 1936 intygas

Hultafors den $22/4$ 1936.

Elias Garby,

leg. läk.

Vidare beviljades herr *Hansson* i *Hönö* ledighet från riksdagsgöromålen under 3 dagar fr. o. m. den 25 april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.26 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 25 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs var för sig samt hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 243, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.; och
nr 244, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.

§ 2.

Vidare föredrogs samt remitterades till jordbruksutskottet herr *Hällgrens* m. fl. på bordet liggande motion nr 803.

§ 3.

Härefter föredrogs, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkande nr 31, första lagutskottets utlåtande nr 34 och andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 10.

§ 4.

Till avgörande företogs bankoutskottets utlåtande, nr 38, i anledning av väckta motioner rörande understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt visst f. d. indelt manskap m. m.

Punkterna 1—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. understöd åt förre vice korpralen K. W. Westling.

Punkten 21, angående understöd åt förre vice korpralen Karl Wilhelm Westling.

Uti en inom andra kammaren väckt motion, nr 91, hade herr *Werner* i Höjen föreslagit, »att riksdagen måtte bevilja förre vice korpralen Karl Wilhelm Westling underhåll ur Vadstena krigsmanshuskassa från och med den 1 juli 1936 efter samma grunder som om han för underhålls erhållande tjänat i föreskriven tid».

Utskottet hemställde i förevarande punkt, att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan berörda hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Werner** i Höjen: Herr talman! Jag kan icke underlåta att yttra några ord vid denna punkt.

Den motion, som vi här behandla, gäller en person, som tjänstgjort såsom vice korpral vid Värmlands regemente i 14 år 11 månader 26 dagar. Det

Ang. understöd åt förre vice korpralen K. W. Westling. (Forts.)

fattas alltså endast 4 dagar i 15 år. Jag kan icke finna, att denna lilla brist i tjänstgöringstiden skall utgöra skäl för att mannen i fråga icke skall erhålla något understöd från Vadstena krigsmanshuskassa. Mannen är fullständigt utblottad, han är ensam och sjuk och har under sin tjänstgöring ådragit sig den sjukdom, som gjort honom arbetsoförmögen under återstående delen av sin levnad. Han åtnjuter visserligen pension från allmänna folkpensioneringen, men det är ju klart, att denna pension icke är tillräcklig för att bringa honom nödortförsörjning. Dessutom vill han icke mottaga understöd från allmänna fattigvården utan måste omhändertagas av enskilda personer, som upplåtit fri bostad åt honom.

Jag kan icke finna annat än att man här gör sig skyldig till en inhumanitär handling, om man avslår min framställning om pension åt denne gamle, övergivne och sjuklige indelta soldat. Jag kan heller icke tänka mig, att ett bifall till motionen skulle kunna leda till ett prejudikat, som för staten skulle vara besvärande. Jag anser, att det skulle vara fullkomligt riktigt, om man toge bättre vård om denna lilla kvarleva av indelta soldater än som skett i en tid, då man söker bispringa dem, som lida nöd i samhället.

Jag vill särskilt påpeka, att under fjolårets riksdag förekom här en motion väckt av herr Bäcklund, nr 100 i andra kammaren, som avsåg ett alldeles liknande fall, och där vid ärendets behandling kammaren på yrkande av herr Bäcklund biföll motionen, trots att mannen i fråga icke uppfyllt bestämmelserna rörande tjänstgöringstiden. Frågan gick sedan till gemensam votering, och riksdagen biföll därvid kravet på pension till mannen i fråga. Därmed har sålunda skapats ett nytt prejudikat, som är fullt tillämpligt i detta fall. Jag kan icke anse, att det skulle föreligga några formella skäl för att avslå den motion, som jag vågat återigen framlägga för riksdagen.

Jag ber att med dessa ord få vädja till andra kammaren att bifalla motionens yrkande, som går ut på, att riksdagen måtte bevilja förre vice korpralen Karl Vilhelm Westling underhåll ur Vadstena krigsmanshuskassa från och med den 1 juli 1936 efter samma grunder, som om han för underhålls erhållande tjänat i föreskriven tid.

Herr Leffler: Herr talman! Jag skall be att med några ord få beröra denna fråga. Kammaren kommer nog ihåg, att redan 1931 års riksdag gick in för nya liberalare villkor för att bereda dessa gamla soldater pension, och, som sagt, har det också skett vid 1934 och 1935 års riksdagar. Man har emellertid inom bankoutskottet gått ut ifrån att en gräns skulle vara dragen någonstans. Skall man nämligen ytterligare tumma på bestämmelserna, vet man icke inom utskottet, huru man överhuvud taget skall handla. Det är många liknande fall som detta, som herr Werner i Höjen åberopat, och då skulle naturligtvis kammaren vara beredd att även i dessa fall gå med på en liberalare tolkning än den, som hittills varit gällande. Jag kan icke finna annat än att — huru hårt man än tycker, att man handlar — kammaren ändå måste vid detta tillfälle sätta en minimigräns, som man icke får gå under.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Werner i Höjen: Herr talman! Gentemot bankoutskottets ärade vice ordförande vill jag påpeka, att det finns icke så många kvar av dessa gamla indelta soldater, att den omständigheten, att man genom ett bifall till min motion skulle skapa ett nytt prejudikat, bör verka avskräckande på riksdagen. Tvärtom anser jag, att om man därmed skulle skapa en ny princip, när det gäller att taga vård om det fåtal gamla indelta soldater som ännu finnes

Ang. understöd åt förre vice korpralen K. W. Westling. (Forts.)
kvar, vilka väl fyllt sin plikt i nationens tjänst, så skulle ett sådant beslut helt säkert hälsas med glädje i mycket vida kretsar.

Jag kan icke finna, att man, då man behandlat ett fullt liknande fall på ett annat sätt, gör sig skyldig till annat än en inkonsekvens, om man nu skulle avslå motionen. Då kammaren i fjol hade tillfälle att bifalla en motion av fullt analogt slag, som gick, såsom jag förut nämnt, till gemensam votering, och som riksdagen biföll, tillåter jag mig att ännu en gång vädja till andra kammaren att bifalla min motion.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Werner i Höjen begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 21 av utskottets förevarande utlåtande nr 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

§ 5.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 245, angående överenskommelser med civilstatens och telegrafverkets änke- och pupillkassor om övertagande av kassornas rörelse, m. m.

Denna proposition bordlades.

§ 6.

Fortsattes föredragningen av bankoutskottets utlåtande nr 38.

Punkterna 22—50.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 7.

Härpå föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 39, i anledning av väckt motion om viss ändring i tjänstepensionsreglementet för arbetare; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 8.

Vid härpå skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande, nr 40, i anledning av väckta motioner om visst tillägg till övergångsbestämmelserna i tjänstepensionsreglementet för arbetare erhöles på begäran ordet av

Herr **Severin**, som anförde: Herr talman! Vid en ny lags antagande inträffar ofta, att man icke kan förutse, huru denna lag kommer att verka i olika avseenden. I tjänstepensionsreglementet för arbetare stadgas i 2 § 2 mom. beträffande tjänstårsberäkning, att såsom tjänstår skall tillgodoräknas arbetare två tredjedelar av den tid, under vilken arbetare eljest, med eller utan pensionsrätt, innehaft statsanställning av beskaffenhet och under förutsättning, som i 1 § reglementet sägs. Nu vet jag naturligtvis icke, huru kammarrens ledamöter, då arbetarnes tjänstepensionsreglemente år 1934 antogs, tolkade denna bestämmelse, och ej heller huru samtliga utskottets ledamöter tolkade denna bestämmelse. Jag vet emellertid, att den senare tolkning, som myndigheterna givit åt bestämmelsen, och som måhända med hänsyn till ordalydelsen i reglementet är den riktiga, icke dess mindre var för mig en överraskning.

Nu skall jag icke diskutera, huru dessa bestämmelser riktigast skola tolkas, men jag skall här ge ett exempel på huru den tillämpade tolkningen kan verka. Vi ta en säsongarbetare, som på grund av bestämmelserna i reglementet icke förrän efter många års arbete blir underkastad reglementet, därför att han icke under någon period förrän rätt långt fram kan komma upp till trettio månader under fem på varandra följande år. I 1 § stadgas nämligen, att reglementet äger tillämpning på en arbetare, då han antingen arbetat tjuguen månader i följd eller sju månader under tre på varandra följande år eller också tillhoppa trettio månader under fem på varandra följande år. Emellertid kan det med hänsyn till den korta arbetssäsongen uppe i Norrbotten mycket väl inträffa, att en dylik säsongarbetare icke kan komma upp till trettio månader under fem på varandra följande år. I detta exempel har tagits en dylik säsongarbetare, som om han började arbeta år 1935 och sedan år efter år fortsätter att arbeta i statens tjänst, icke skulle komma upp till den sammanlagda tjänstetid, som krävs för reglementets tillämpning på honom, förrän år 1955. Då inträffar följande situation: Mannen får tillsammans tjugufulla tjänsteår eller alltså 240 tjänstemånader. Under åtta av dessa år har han betalat pensionsavgift. Han erhåller i pension 480 kronor. En annan, som också arbetar i statens tjänst och erhåller femton fulla tjänsteår men icke någonsin betalat ett enda öre i pension, erhåller dock 540 kronor i pension, därför att han pensioneras enligt ett annat reglemente med mera summariska regler, som innefattas i reglementet (kungl. förordningen 1934 n:r 585) — en ersättning för den gamla rallarepensionen. Det inträffar sålunda här, att en man, som har en längre tjänstetid och under en viss del av denna tjänstetid erlägger pensionsavgifter till staten, likväl erhåller 60 kronor mindre per år i pension än den, som har mindre tjänstetid och är befriad från erläggande av pensionsavgift. Skulle en sådan man, som helt befrias från erläggande av pensionsavgift, nå upp till lika lång tjänstetid eller sålunda tjugufulla år, erhåller han 696 kronor i pension, således nära 700 kronor, jämfört med de 480 kronor, som tillkomma en, som haft lika lång tjänstetid och under en del av tjänstetiden erlagt pensionsavgift.

Hur man än skall tolka arbetarpensionsreglementets bestämmelser, så måste ju detta i varje fall anses vara ganska orimligt, och det kan aldrig ha varit avsett av riksdagen. Riksdagen kan naturligtvis icke ha menat, att den, som betalar pensionsavgifter och har lika lång tjänstetid, dock skall erhålla

Om visst tillägg till övergångsbestämmelserna i tjänstepensionsreglementet för arbetare.

Om visst tillägg till övergångsbestämmelserna i tjänstepensionsreglementet för arbetare. (Forts.)

mindre pension än den, som är befriad från att betala pensionsavgifter. Det är ju en fullkomligt orimlig verkan av bestämmelserna.

Man kan naturligtvis invända, att ett sådant fall inträffar icke i verkligheten, men det kan mycket väl hända, att så sker, därför att, som jag nämnade, arbetssäsongerna högst upp i vårt land äro mycket korta, och det är förmånligare för statsverket att bedriva arbetena endast under sommarmånaderna med det lämpligare klimatet än att utsträcka arbetsperioden åt båda håll, både åt våren och hösten, för att därigenom bereda arbetarna en längre tjänstgöringstid.

När denna sak diskuterades i utskottet, var det i grund och botten icke heller någon, som ansåg, att en sådan verkan av bestämmelserna vore riktig eller avsedd, men man menade, att eftersom ett yrkande om en undersökning rörande dessa verkningar icke hade framställts i de motioner, som förelågo till behandling i utskottet, hade utskottet ingen anledning att till riksdagen hemställa om den undersökning av verkningarna, som reservanterna nu ha föreslagit. Man ansåg, att om det vore så, att dylika verkningar kunde uppkomma, så borde man till ett kommande år inkomma med en motion till riksdagen, som kunde ge anledning till en undersökning, vilken måhända kunde förmå utskottet att föreslå Kungl. Maj:t ett övervägande av bestämmelserna i fråga och en eventuell ändring av desamma. Ja, så kan man ju säga, men jag kan, när dessa verkningar äro faktiska, icke dela denna uppfattning. De siffror, jag har angivit, äro icke konstruerade. Jag har icke ens räknat ut dem själv utan har, för att de skulle bli alldeles riktiga, anlitat kammarkontoret vid statens järnvägar för uträkning av vad pensionerna skulle bli under dessa förhållanden. Det är sålunda kammarkontorets uträkning, som har resulterat i de siffror, som jag har angivit. Då detta är ett faktum, menar jag, att ett yrkande om övervägande av dessa bestämmelser och eventuell förändring av desamma icke bör av kammaren avslås, därför att ett yrkande därom icke ingick i motionerna. Även oavsett detta anser jag, att riksdagen med hänsyn till dessa icke avsedda verkningar av bestämmelserna bör finna det rimligt att skriva til Kungl. Maj:t och begära en översyn av dessa bestämmelser.

På grund härav, herr talman, ber jag att få yrka bifall till det yrkande, som är framställt i den av herr Åkerberg m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Vidare yttrade:

Herr Leffler: Herr talman! I här förevarande motioner hemställdes, att riksdagen skulle medge sådan arbetare, varom här är fråga, rätt att tillgodoräkna sig viss del av den tid, han innehaft anställning i statens tjänst före pensionsreglementets tillämpning å honom. Utskottet har infordrat yttranden från fem olika myndigheter över motionen, och fyra av dessa ha ansett, att det knappast vore anledning att vidtaga en sådan åtgärd. Den femte myndigheten, järnvägsstyrelsen, ställde sig däremot mera sympatisk till motionerna. När frågan sedan behandlades i utskottet, kom utskottet till samma uppfattning som dessa fyra myndigheter och ansåg därför, att man icke borde gå in till riksdagen med någon framställning i frågan. I detta beslut förenade sig även herr Severin. Sedan har han emellertid lagt frågan på en annan bog och begärt, att utskottet skulle föreslå riksdagen en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning. Emellertid har han icke för detta yrkande kunnat prestera några tungt vägande skäl men har ställt i utsikt, att

Om visst tillägg till övergångsbestämmelserna i tjänstepensionsreglementet för arbetare. (Forts.)

han till nästa års riksdag skall inkomma med en mera motiverad och specificerad framställning om en dylik utredning. Utskottet ansåg då för sin del, att saken knappast var av större vikt än att man kunde avvakta detta och se, hur denna motion skulle se ut, och ville därför icke begagna sin rätt att taga initiativ till en framställning till riksdagen.

Detta var i korthet de skäl, som ligga bakom utskottets ställningstagande, och på grund av dessa skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets framställning.

Herr Severin: Herr talman! Herr talmannen var tveksam, huruvida det yrkande, som är framställt i reservationen, kan anses formellt höra samman med det i motionerna framställda yrkandet. Med hänsyn härtill och till att en liknande tveksamhet gjort sig gällande även i första kammaren, där yrkandet på denna grund icke blivit framställt, anser jag mig böra taga tillbaka mitt förut framställda yrkande. Detta sker sålunda icke därför att jag skulle anse yrkandets innehåll vara oriktigt eller icke tillräckligt motiverat utan endast därför, att formella invändningar kunna resas mot yrkandets framställande. Jag har i detta fall alltså ingenting annat att göra än att nästa år, därest jag får äran att då fortfarande vara ledamot av denna kammare, på nytt väcka motion i ämnet och då taga med det yrkande, som nu är framlagt i reservationen.

Herr talman! Jag ber sålunda att få taga tillbaka mitt yrkande.

Efter härmed slutad överläggning blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 9.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 41, i anledning av väckt motion om förhöjning av pensionsförmånerna för viss lärarpersonal vid folk- och småskolor. Därvid anförde

Om förhöjning av pensionsförmånerna för viss lärarpersonal vid folk- och småskolor.

Herr Laurén: Herr talman! Jag måste ge utskottet rätt däruti, att skillnaden mellan de gamla och nya pensionerna icke är så stor. Särskilt gäller detta för de kvinnliga folkskollärarna, för vilka skillnaden endast utgör omkring 200 kronor. Lika klart är emellertid, att den olikhet i pensioner, som uppstår vid en lönereglering, kan kännas hård för den, som är tvungen att avgå omedelbart före en sådan reglering. Det har ju tidigare kommit framställningar och kommer väl också hädanefter om rättelse i sådana fall, och det är väl också troligt, att riksdagen till sist måste gå samma väg, som den har gått förut, delvis åtminstone, och bevilja en jämkning i dessa pensioner. Jag har inom utskottet, ehuru förgäves, talat för ett bifall till en utredning i motionens syfte, men har blivit alldeles ensam om min uppfattning. Jag förstår, att det icke är lönt att nu göra något yrkande, men jag har dock till riksdagens protokoll velat få antecknat, att jag tror, att man kommer därhän, att man till sist får gå in för en reglering även av dessa gamla pensioner.

I detta yttrande instämde herrar *Wallén* och *Arnemark* samt fru *Eklund* och fru *Gustafson*.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Härpå föredrogos vart efter annat:

bankoutskottets utlåtande, nr 42, i anledning av väckt motion om rätt till familjepension för vissa folkskollärare, som avgingo med tjänstepension under år 1919;

andra lagutskottets utlåtande, nr 38, i anledning av väckt motion om utvidgning av rätten att erhålla lindring i de mindre bemedlades kostnader för vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 53, i anledning av väckt motion angående egnahemsväsendets organisationsformer;

nr 54, i anledning av väckta motioner om bemyndigande för Kungl. Maj:t att försälja tomter å hamnområden, tillhöriga statens fiskehamnar; och

nr 55, i anledning av väckt motion om visst tillägg till 10 § i lagen om allmänna vägar.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11.

Ang. befräm-
jande av
mejerihanter-
ringen.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget jordbruksutskottets utlåtande, nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till befrämjande av mejerihanteringen jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 28 februari 1936 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 115, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att för budgetåret 1936/1937 under nionde huvudtiteln anvisa till befrämjande av mejerihanteringen m. m.: bidrag till avlönan- de av mejerikonsulenter m. m. ett förslagsanslag av 92,000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft dels de likalydande motionerna I: 111 av herr *Bengtsson m. fl.* och II: 382 av herr *Persson* i Grytterud *m. fl.* angående en allmän reglering av den till hushållningssällskapen knutna konsulentverksamheten m. m., dels ock motionen II: 642 av herr *Johanson* i Hallagården *m. fl.*, i vilken sistnämnda motion föreslagits, att riksdagen måtte i samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts förevarande proposition uttala sig emot inrättandet av de av Kungl. Maj:t ifrågasatta mejeriinspektörsbefattningarna.

Utskottets hemställan innefattade,

- 1) att motionen II: 642 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt
- 2) att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 111 och II: 382, såvitt de nu behandlats, bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr *Johanson* i Hallagården: Herr talman! Utskottet har här avstyrkt en motion, väckt av undertecknad, herr *Gustafsson* i Lekåsa och herr *Pettersson* i Dahl, om att riksdagen måtte uttala sig emot inrättandet av de av Kungl. Maj:t här ifrågasatta mejeriinspektörsbefattningarna. Vi ha i denna motion framhållit:

»Det synes som om tillsättandet av dessa mejeriinspektörer icke skulle vara erforderligt efter den koncentring av mejerihanteringen, som dels redan

Ang. befrämjande av mejerihanteringen. (Forts.)

genomförts och dels är planerad. I varje fall måste man ställa sig betänksam inför förslag om nya fiskaliska befattningar, som även i vissa fall förorsaka mejerierna extra omkostnader.»

Vi ha vidare anfört:

»Den kontroll, som redan finns och vilken vid ett införande av propositionens förslag till mejeristadga kommer att ytterligare ökas och effektiviseras, torde vara fullt tillräcklig. Mejeriernas riksförenings kontrollanter granska mejeriernas bokföring och uppgifter; statskonsulenten med underlydande mejerikonsulenter kontrollerar tillverkningen och driften vid mejerierna; provinsialläkarna och hälsovårdsnämnderna utöva tillsyn över mejeriernas lokaler och kontrollera att de äro ordnade på ett ändamålsenligt och i sanitärt avseende fullgott sätt enligt tidens krav; slutligen ha särskilda mjölkbedömare till uppgift att kontrollera mjölkens fetthalt, kvalitet och renhet.

Med en så grundlig och allsidig tillsyn förefaller det som om något egentligt behov av de föreslagna mejeriinspektörerna icke skulle föreligga.»

Kopparbergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har ju ansett, att med inrättandet av inspektörsbefattningarna kunde anstå, intill dess det visat sig, att mejerierna underlåte att efterkomma föreskrifterna i stadgan. Det finnes sålunda stöd för den uppfattning, som framförts av oss motionärer, att man borde ställa sig avvaktande inför inrättandet av dylika inspektörsbefattningar. Här räknas ju i propositionen med 175—200 inspektionsdagar om året. Utgående från, att två inspektörer skola utföra inspektionen, beräknar man enligt den kungl. propositionen, att av de 1,492 mejerier, som finnas i landet, skola på det ena distriktet komma 821 och på det andra distriktet 671 mejerier. Emellertid har Svenska mejeriernas riksförening föreslagit tre inspektörer, och Nordvästra Skånes mejeriförbund har ansett, att minst fyra inspektörer erfordrades. Av dessa uttalanden framgår, att det icke skulle dröja så värst länge, innan man kommer att begära ytterligare inspektörsbefattningar.

Jag har, som sagt, endast begärt ordet för att anmäla denna avvikande uppfattning och anser, att man bör vänta med inrättandet av dessa inspektörer tills vidare.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till motionen II: 642.

I detta yttrande instämde herrar *Bengtsson* i Kullen, *Magnusson* i Skövde och *Gustafsson* i Lekåsa.

Herr Johansson i Uppmälby: Herr talman! Utskottet har behandlat detta förslag till mejeristadga och kommit till den enhälliga uppfattningen, att det borde biträda Kungl. Maj:ts förslag.

Vad beträffar det spörsmål, som den ärade motionären uttalat sig om, när han hemställde, att de s. k. mejeriinspektörerna icke skulle inrättas, så hade vi i utskottet den uppfattningen, att om vi skola hava en stadga, kräves det naturligtvis, att det finnes någon inspektion över densammas tillämpning. Då säger man från det hållet, att denna inspektion kan utövas av mejerikonsulenterna. Det är nog mycket svårt för dem i den tjänsteställning, vari de nu befinna sig. De bliva ju tjänstemän hos mejerierna. Vi hava den uppfattningen, att om ett gott samarbete skall kunna ske mellan mejerierna och konsulenterna, bör konsulenten icke hava någon fiskalisk befattning. Han bör vara en rådgivare, som ger mejeriet råd och anvisningar. Men där rena överträdelser föreligga mot stadgan, måste det vara någon annan myndighet än mejeriets egen tjänsteman, som skall ingripa. Jag tror, att om man skulle gå på den linje, som motionären företräder, skulle man skapa ett mycket oeffterättligt förhållande för konsulenterna.

Ang. befrämjande av mejerihanteringen. (Forts.)

Vi hava varit eniga i denna sak inom utskottet. Vi diskuterade den mycket noga, det kan jag försäkra den ärade motionären. Men vi kommo efter diskussionen alla till den uppfattningen, att vi icke kunde biträda motionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i motionen II: 642; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Gustafsson i Lekåsa, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 56, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i motionen II: 642.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 12.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 246, angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld; och

nr 247, angående återuppförande av brunnen byggnad vid Rosersbergs slott m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 13.

Ang. åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen. Härefter föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av det i statsverkspropositionen för budgetåret 1936/1937 upptagna anslaget till åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen jämte i ämnet väckt motion; och yttrade därvid

Herr **Andersson** i Dunker: Herr talman! När jag läste det föreliggande utskottsutlåtandet, så fick jag den bestämda uppfattningen, att jordbruksutskottet, då det gått att författa detta utlåtande, tydligen har känt sig vara ute på mycket osäker mark. Avsikten med det föreliggande förslaget är ju att premiera mjölk, som kommer från besättningar, vilka äro anslutna till den statliga tuberkuloskampen. Premieringen skulle ske på det sättet, att sådan mjölk finge *högre* pris än annan mjölk. Man föreslår, att inom samtliga mejeriföreningar skulle man hava en differentiering av priset, så att de, som icke vore anslutna till tuberkuloskampen, finge ett lägre och de, som vore anslutna, finge ett högre pris. Med den anordningen vinner man enligt mitt förmenande icke vad man egentligen avsett att vinna. Ty när man kommit därhän, att besättningarna inom en mejeriförening mera allmänt anslutit sig till tuberkuloskampen, innebär det i verkligheten, att det blir icke något högre pris för denna

Ang. åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen. (Forts.)

mjolk. Mjolkpriset är ju beroende på den inkomst, som mejeriet kan få för sålda produkter. Det blir, fränsett prisutjämningsbidraget, intet tillägg, som kommer utifrån, utan det är helt och hållet beroende på mejeriets egna möjligheter att taga ut det bästa möjliga pris för den förädlade varan. Då kommer man till det resultatet, att inom en mejeriförening, där — låt oss säga — så gott som alla äro anslutna till tuberkuloskampen, blir det samma pris vid i övrigt lika förhållanden som inom en annan mejeriförening, där kanske ingen besättning är ansluten till tuberkuloskampen. Utskottet erkänner också, att resultatet kan bliva sådant. Utskottet säger, att priset å den i förevarande hänseende premierade mjölken icke kommer att väsentligen överstiga priset å annan mjolk, som säljes till ett mejeri med relativt ringa tillgång till premierad mjolk. Utskottet säger vidare: »Härigenom synes möjligen kunna riskeras, att mjölkleverantörer söka överflytta leveranserna till annat mejeri.» Det kan man alltså riskera. Men utskottet tror sig kunna bota denna olägenhet och risk genom sitt uttalande om, att mjolkpriset skulle bestämmas inom större områden. Alltså, för ett flertal mejeriföreningar skulle man söka bestämma ett likartat mjolkpris. Hur det skall gå till, har utskottet icke alls kunnat säga något om. Det veta vi ju litet var, som äro anslutna till olika mejeriföreningar, att varje mejeri är en ekonomisk enhet för sig som söker betala till sina leverantörer bästa möjliga pris. Så länge icke mejerier i större antal äro sammanbundna med varandra till stora ekonomiska enheter — som det finnes exempel på — utan varje enskilt mejeri arbetar för sig, förstår jag icke, hur det skall gå till att förmå dem att betala lika pris till sina leverantörer. Jag tror heller icke, att det är lämpligt att söka slå in på sådana vägar, ty det skulle förtaga möjligheterna för ett bättre och ekonomiskt mera välskött mejeri att betala högre pris till sina leverantörer än ett annat mejeri, som kanske hade mindre förutsättningar härför.

Utskottet har, som jag sade, tydligen känt sig ute på osäker mark. Det understrykes ytterligare i det uttalande, som utskottet gör, att det förlitar sig på, att Kungl. Maj:t skall, därest det visar sig icke lämpligt på detta sätt, vidtaga andra åtgärder för att vinna vad man här åsyftat. Det vill jag också hoppas, att Kungl. Maj:t kommer att göra. Jag får säga, att jag tror verkligen icke på, att man på här föreslaget sätt att premiera mjolk från besättningar, anslutna till tuberkuloskampen, kommer att vinna det syfte man avsett; ty — jag understryker det ännu en gång — det blir icke ett verkligt tillägg till mjolkpriset utan ofta endast ett fingerat sådant.

Sedan vill jag säga en sak till. Det är om det s. k. tilläggets storlek. Där föreslår Kungl. Maj:t — och det har ju utskottet anslutit sig till — att det skulle bliva 0.4 öre för kilogram mjolk från s. k. reaktionsfri besättning och 0.2 öre från besättning, ansluten till den kliniska undersökningen. Jag har i min motion föreslagit, att det skulle vara lika premier, om vi nu skola använda det uttrycket, därför att jag anser, att ur det allmännas synpunkt äro de båda metoderna att föra tuberkuloskampen ungefär likvärdiga. Man vill komma fram till att få en mjolk, som är fri från tuberkelbaciller. Det torde man kunna säga, att man vinner ungefär lika bra med båda dessa metoder. Att den ena metoden kan vara mera värdefull än den andra från djurägarnas synpunkt, det håller jag gärna med om. Men det, menar jag, bör vara hans ensak. Från det allmännas synpunkt är huvudintresset att få en frisk och tuberkelfri mjolk. Det tror jag man i båda fallen kan räkna med att få ungefär lika säkert.

Jag vill också tillägga, att för de små och medelstora jordbrukarna är det utomordentligt stora svårigheter att gå in för att få sina besättningar reakt-

Ang. åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen. (Forts.)
 tionsfria. Det går avsevärt lättare, när det är en gård av den storlek, att den kan hava kanske två ladugårdar. Där kan man hava de reagerande djuren i den ena ladugården och de icke-reagerande i den andra och småningom arbeta sig fram till att få hela besättningen reaktionsfri. Men för en liten jordbrukare möter detta stora svårigheter. Först och främst har han endast en ladugård att sätta djuren i. Skall han söka få reaktionsfria djur, har han endast möjligheten att slå ut hela besättningen och sedan söka skaffa sig icke-reagerande djur. Att detta för en liten jordbrukare är synnerligen svårt, förstå vi litet var. Jag kan icke hjälpa, att jag tycker, att detta blir egentligen en premiering av de större gårdarna och avelsbesättningarna, men en belastning på de mindre gårdarna, när det sker på det sätt, som utskottet tillstyrkt.

Jag har, som sagt, i motionen framställt vissa önskemål. Men när de icke kunnat få någon anslutning inom utskottet, skall jag icke nu framställa något yrkande.

Med herr Andersson i Dunker förenade sig herr *Olsson* i Närlinge.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 14.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till återbäring av viss del av erlagd stämpelavgift för John och Antonie Rettigs museifonder till Gävle stad; och

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för adjunkten vid navigationsskolan i Göteborg S. A. G. Svensen Melbye att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna viss tjänstgöring.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 15.

Ang. billigare biljettkostnader för sjöfolk i vissa fall. Vidare förekom till behandling statsutskottets utlåtande, nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till beredande av billigare biljettkostnader för sjöfolk vid resor till och från hemorten i vissa fall.

I en till riksdagen avlåten, den 6 mars 1936 dagtecknad proposition, nr 195, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till beredande av billigare biljettkostnader för sjöfolk vid resor till och från hemorten i vissa fall för budgetåret 1936/1937 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 50,000 kronor, att utgå enligt de bestämmelser Kungl. Maj:t i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordade grunder kunde finna gott meddela.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Reservation hade emellertid avgivits av herrar *Per J. Gustafsson*, *Alexander Nilsson*, *Strindlund*, *Svensson* i Grönvik och *Aronson*, vilka ansett, att utskottet bort avstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr Strindlund: Herr talman! Föreliggande förslag avser att möjliggöra resor för sjömän till halva biljettkostnaden i följande fall, nämligen i samband

Ang. billigare biljettkostnader för sjöfolk i vissa fall. (Forts.)

med semester; i fall av hyresavtals upphörande på grund av fartygs uppläggning; då sjöman, ehuru icke semesterberättigad, likväl — med bibehållna avlöningsförmåner eller eljest — beviljas tjänstledighet för besök i hemmet; samt då sjöman på grund av sjukdom eller av skäl, som gör det till en välfärdsfråga för honom att bliva fri från anställningen, entledigas från tjänsten.

Redan nu har ju i vissa fall åt sjömän beviljats förmån av fria resor eller resor till nedsatt pris. Detta gäller jämväl för vissa resor inom landet, då kostnaderna betalas av rederiet. Dessutom har för mig upplysts, att även i gällande kollektivavtal det i vissa fall är ordnat med hjälp till resekostnader för sjömän.

Att jag här har gått på avslagslinjen beror i första hand på att förslaget icke tillstyrkts av de myndigheter, som i främsta rummet haft att yttra sig över det. Sålunda säger statskontoret: »Statskontoret kan för sin del icke finna tillräckliga skäl anförda för bifall till kommerskollegii i ärendet gjorda framställning.»

Dessutom ansluter jag mig till den principiella invändning, som åtminstone indirekt gjorts av Stockholms rederiförening, då den hade att yttra sig i denna fråga, därvid den framförde en principiell erinran mot åtgärder på förevarande område. Jag ber att få citera: »Det synes föreningen i allmänhet föga lyckligt att på trafikväsendets område rabattsystem införas» — detta yttrande kom, medan debatten rörde sig om det skulle vara rabatt eller, som det nu gjorts, bidrag till biljettkostnaderna — »som utan att betingas av affärsmässiga principer icke under någorlunda likartade förhållanden komma alla enskilda medborgare till godo. Ett undantag för en kategori drager också lätt med sig undantag för en annan, och så får man snart ett invecklat och säkerligen föga rationellt system. En likformig taxesättning för alla är en god regel, som i längden bäst befrämjar en sund utveckling. Det är särskilt den av riksdagen antydda utbyggnaden av det ifrågasatta rabattsystemet å järnvägarna till förmån för sjöfolket, som föranlett Rederiföreningen att framföra dessa synpunkter och i anslutning härtill ifrågasätta, huruvida det överhuvud är lämpligt att slå in på den tilltänkta vägen.»

Jag kan heller icke finna annat än att eftersom detta bidrag skall avse resor exempelvis vid semester, som sjömännen skulle komma i åtnjutande av, och eftersom sjömännen, om de hava arbetsanställning med vanliga inkomster, säkerligen icke ligga bland de sämst avlönade, så måste konsekvensen ovillkorligen bliva, att alla, som hava ungefär samma eller lägre avlöning än sjömännen, också kunna komma och göra anspråk på bidrag till sina semesterresor. Det är sålunda i huvudsak med hänsyn till de konsekvenser, som måste uppstå som en följd av ett bifall till denna framställning, som jag vill avstyrka, att riksdagen skulle ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag.

Vi hava så mycket folk inom detta land med mindre inkomster och kanske svårare arbete och svårare förhållanden i övrigt, som borde hjälpas till semester och rättvisligen gå före sjömännen härvidlag. Sjomännen anförå säregna förhållanden som gälla för dem. Men i en torpstuga går kanske deras gamla mor, som aldrig fått någon ledighet, aldrig kommit ut och aldrig sett sig ikring. Jag undrar, om man icke bör tänka på dem i första hand.

Herr talman! Jag yrkar avslag på utskottets hemställan.

Herr Aronson instämde häruti.

Herr Ström: Herr talman! Jag framställde för någon tid sedan en interpellation i denna fråga, riktad till handelsministern, och eftersom jag förmodar, att denna proposition är svaret på den interpellation, som jag framställt

Ang. billigare biljettkostnader för sjöfolk i vissa fall. (Forts.)
angående denna fråga, får jag väl framföra ett tack till herr handelsministern för det svar, som här är lämnat. Jag förstår ju, att handelsministern är mycket upptagen med sjösättningar, provturer och efterföljande middagar, så att det ju kan vara svårt att få tid över att besvara riksdagsmännens interpellationer i riksdagen. Men vi få väl ändå vara tacksamma för den underliga demokrati, som tillåter, att man i fortsättningen får interpellera, även om man icke får något svar på den fråga, man framställt.

Nu är det på det sättet, att jag 1931 väckte en motion, som båda kamrarna biföllo, och den gick ut på en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i frågan. Denna utredning har verkställts, men det har icke varit någon synnerligen stor brådska med att förverkliga resultatet, ty det är fem år sedan riksdagen skrev till Kungl. Maj:t och begärde denna utredning. Och jag förmodar, att den ännu icke varit på riksdagens bord, om det icke hade funnits möjlighet att fråga handelsministern, naturligtvis utan att erhålla svar. Det kan man ju icke begära att få i denna demokratiska tid. Det är alltså icke för tidigt, att man förverkligar, vad riksdagen för fem år sedan begärde.

Det förslag som nu föreligger, är jag för min del icke riktigt belåten med. Jag skulle önskat, att det gått längre och framför allt att det berett litet större möjligheter, men som saken ligger till i dag, finns det väl ingen möjlighet att komma längre. Då det föreliggande förslaget också tillstyrkts av de ansvariga myndigheterna, som det heter, vore det väl förmätet att inbilla sig, att man skulle kunna rucka på det, i all synnerhet som första kammaren nära nog enhälligt anslutit sig till utskottets yrkande.

Innan jag slutar, vill jag ändå säga ett par ord till herr Strindlund, som yrkat avslag på föreliggande förslag. Det förefaller egendomligt, att en representant för det svenska jordbruket kan göra ett sådant yrkande. Jag tror icke, att flertalet av dess representanter vilja ställa sig bakom herr Strindlund. Det såg jag i första kammaren. Men nog är det underligt, att en representant för denna näring, som nu i så många år erhållit statsmakternas understöd på skilda sätt och på skilda områden, kan gå upp och yrka avslag på ett förslag, avseende att ett belopp på 50,000 kronor skulle gå till sjömännen. Det är ändå så, att sjömännen få betala sina skatter. Men hur mycket av det, för vilket de betala skatt, få de vara med om att njuta av? Om vi taga anslagen till de kulturella institutionerna, icke få de något av det, när de vistas hela sitt liv ute på havet. Icke få de någon del av allt det andra. Då skall man icke ens vilja vara med om en så billig och rättvis åtgärd, som för det engelska sjöfolkets del sedan många år tillbaka tillämpats i England, där avstånden dock äro så små och resorna följaktligen billiga. Jag tycker, att det är märkvärdigt, att när man talar om vilket värde familjen och hemmet har, man ändå kan stiga upp och säga, att det är orimligt att begära, att om ett svenskt fartyg kommer upp till Narvik och får vänta där på last någon dag, det skulle göras möjligt för sjömännen ombord på detta fartyg att resa hem och hälsa på i stället för att gå kvar där uppe, eller om ett annat fartyg kommer till Göteborg och besättningen är hemmahörande i övre Norrland, det skulle kunna beredas en liten lindring för dem, så att de skulle kunna komma hem och hälsa på sina familjer.

Nu har herr Strindlund sagt, att sjömännen icke ha sämre betalt än andra grupper. Det kan diskuteras, men det hör icke hit, utan här är det fråga om de måste utföra sitt arbete på så långt avstånd från sina hem, att de icke kunna på samma sätt som andra grupper ofta hälsa på i hemmen. Det har varit diskussioner — mycket intressanta diskussioner för all del — och jag vill erinra om det inlägg, som konsul Petri gjort i dessa diskussioner, där man mycket vojat sig över det moraliska tillståndet bland sjömännen. Är det icke

Ang. billigare biljettkostnader för sjöfolk i vissa fall. (Forts.)

bättre, när de komma till en hamnstad, att de kunna få det litet lättare att resa hem och stanna där, tills de åter behöva gå ombord på fartyget, än att de gå i dessa hamnstäder, vilket säges medföra moraliska vådor för dem. Om herr Strindlund tänkte över dessa förhållanden, är jag övertygad om att den småsnålhet, som dikterat hans avslagsyrkande, skulle väga mycket litet i vågskålen gentemot de sociala och samhällseliga fördelar, som vinnas genom denna enkla gärd av rättvisa åt sjöfolket.

Jag ber, herr talman, att på dessa grunder få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Lindberg** i Stockholm: Herr talman! Jag hade knappast väntat mig, att någon skulle komma upp och yrka avslag på det förslag, som utskottet framlagt i denna fråga, all den stund de allra flesta, som fått uttala sig i densamma, yrkat bifall till förslaget. Visserligen sade herr Strindlund, att det var någon redareförening, som hyst vissa betänkligheter mot förslaget och sagt, att snart skulle andra grupper komma och kräva samma förmån, reduktion av biljettpreisen, och av den anledningen måste han tillsammans med denna redaresammanslutning yrka avslag på framställningen, att någonting skulle göras för att underlätta för sjömän att fara till sina hemorter från den hamn, dit de komma. Jag skall då be att få meddela, att Sveriges allmänna sjöfartsförening har tillstyrkt detta förslag. Denna förening har för övrigt tidigare tillstyrkt utredningen, och när utredningen utförts, har den också tillstyrkt, att någonting skulle göras. Man säger bland annat följande: »Att den avsedda förmånen av billigare biljettpreiser bör medgivas i fråga om sjömän, som under viss, icke alltför kort, minimitid, förslagsvis två år, oavbrutet varit — i tjänst å samma fartyg eller inom ett och samma rederi — sysselsatt i utrikesfart och i samband med fartygets besök i hemlandet tillkommer rätt till semester, anser sig styrelsen böra livligt tillstyrka, liksom ock att enahanda förmån av reduktion av biljettpreiset tillerkännes sjömän i utrikes fart i fall av fartygs uppläggnings.» Sedan har man också gjort det uttalandet, att samma frihet skulle beviljas, då det var fråga om att sjömännen åter skulle inställa sig på det fartyg, som de lämnat på grund av dess uppläggnings.

De flesta som vid denna tid, alltså år 1931, hade med saken att skaffa, voro för att denna ordning skulle införas. Visserligen hade man naturligtvis avvikande meningar i fråga om hur långt förmånen skulle sträcka sig, men så vitt jag vet, var man enhälligt av den uppfattningen, att någonting skulle göras. Sveriges allmänna sjöfartsförening består ju också av redare och kanske till större delen av redare. Följaktligen måste man väl betrakta ett uttalande av denna förening som lika värdefullt som ett uttalande från en enkel redaresammanslutning, vilken det nu kan vara.

Herr Strindlund talade om att i avtalen skulle finnas reglerande bestämmelser om fria resor. Jag vet icke, vilka avtal han egentligen syftar på. Förmodligen är det befälsavtalet, därför att i manskapets avtal med Sveriges redareförening finnes ingen sådan bestämmelse annat än i fråga om resor i tjänsten, och det är väl naturligt, när det är fråga om resor i tjänsten, att rederiet skall betala sådana resor. Vidare finns det en passus i avtalet, som säger, att vid sjöfolks avmönstring i enlighet med 13 eller 14 §§ sjömanslagen må ej påfordras, att besättningsman skall lämna fartyget å plats, som saknar regelbunden kommunikation, med mindre rederiet bekostar transporten till närmaste plats, där sådan kommunikation finnes. Det är den enda passus, där det talas om fria resor. Vid sådana tillfällen alltså, då fartyget ligger på en plats, där ingen järnvägs- eller busskommunikation finnes, då får redaren bekosta resan till närmaste sådan plats, i det fall att mannen blivit

'Ang. billigare biljettkostnader för sjöfolk i vissa fall. (Forts.)

uppsagd från sin anställning å fartyget. Vidare finns det vissa bestämmelser i sjömanslagen om fria resor, t. ex. när ett fartyg förlist i utlandet. Då skola sjömännen ha fria resor till hemorten, och likaså, då de på grund av sjukdom avmönstra i utländsk hamn, således icke i Sverige. Det är följaktligen icke rätt, när man säger, att det under vissa förhållanden för sjömännen finns rätt till fria resor i Sverige.

När herr Strindlund vidare säger, att sjöfolk ha så pass bra betalt, att de i regel kunna bekosta sina resor själva, måste jag säga, att det är en sanning med mycket stor modifikation. Den yngste jungmannen ombord på ett svenskt fartyg i lägsta tonnagegruppen, upp till 899 ton, har en lön på 34 kronor i månaden. I högsta tonnagegruppen, omfattande fartyg över 3,000 ton, har han 53 kronor i månaden. Nästa jungmansgrupp har respektive 43 och 62 kronor. Först när man kommer upp till matrosor, som utgöra den minsta gruppen av manskapet på ett fartyg, är det sådana löner, som man kan tala om. De ha dock icke mer än 150 kronor i månaden. Ungefär detsamma är förhållandet med maskinpersonalen. Det är sålunda en stor sjöfolksgrupp på omkring 18,000 personer, som icke ha så stora löner att lita till, att de kunna kosta på sig långa järnvägsresor, när man därtill vet, att det är så osäkert på denna arbetsmarknad, att deras anställning kan vara en å två, kanske tre månader och så är vederbörande färdig för avmönstring. Då kan han under denna korta tid icke samla nämnvärt kapital att kosta ut på resor och icke heller samla kapital till att kosta på sig stora festligheter.

I fråga om dessa resor från och till arbetet, då ett fartyg lagt upp, måste jag säga, att det är en angelägenhet, som även i viss mån kan beröra kommunen, när det gäller sjöfartsstäderna. I en stad som Stockholm t. ex. samlas rätt mycket sjöfolk, som på ett eller annat sätt kanske få understöd från Stockholms kommun. Men helst ser man, att de resa hem till sina hemorter. När de avmönstra utan några pengar på fickan, kunna de emellertid icke resa hem utan måste stanna kvar här i Stockholm och fara illa, tills kommunen tar hand om dem. Följaktligen vore det en hjälp även åt kommunen, om man beviljade sjömännen den ifrågasatta reduktionen av biljettpriserna. De som kunna resa hem på egen bekostnad men sedan få gå arbetslösa 10—11 månader, de hälsa med glädje, om de kunna få reducerade biljettpriser, när de söka sig till hamnstäderna för att åter få anställning på fartyg.

Inom ett stort rederi här i Stockholm, Grängesbergsbolaget, var man särdeles angelägen om att ifrågavarande förslag skulle tillstyrkas, därför att det då skulle kunna bli större möjligheter för besättningarna på deras fartyg, som för det mest gå på Narvik, att kunna resa hem och komma tillbaka till fartyget, sedan semestern uttagits och fartyget kanske gjort en resa till Holland eller Tyskland och åter till Narvik. Man har alltid varit angelägen om att besättningen skulle stanna kvar på samma fartyg år efter år. Det har såväl arbetsgivarna som sjömännen själva nytta och glädje av, men när det icke finns någon möjlighet för en hel del att på ett billigt och hyggligt sätt komma från och till fartyget, är det klart att de, sedan de avmönstrat, icke kunna reflektera på att resa tillbaka, när de av en eller annan anledning varit avstängda från sin anställning. Det är därför klart, att det hälsas med stor tillfredsställelse från sjöfolkets sida, när myndigheterna gått in för att åtminstone försöksvis sätta ned biljettpriserna.

Om man i detta sammanhang skulle tala om sjömannens möjligheter att få anställning i samband med att det blivit bättre möjligheter att erhålla arbete på annat håll här i landet, måste jag säga, att för sjöfolket finns det icke stora möjligheter att erhålla arbete i land, utan när de en gång kommit in i sjömansyrket, måste de nog stanna kvar där, så länge de möjligen få lov att göra det,

Ang. billigare biljettkostnader för sjöfolk i vissa fall. (Forts.)

och följaktligen är det även ur den synpunkten angeläget, att man gör något för att bereda dem lättnader.

Jag skall icke gå in på och tala om sjömännens säregna förhållanden, som herr Strindlund trodde det skulle bli tal om i fortsättningen, men jag ber att få säga, att sjöfolket är en kår, som blir kastad vind för våg litet här och var. När ett fartyg skall lägga upp, tages ingen hänsyn till var sjöfolket är hemmahörande. Om fartyget lägger upp i Göteborg och besättningen är hemmahörande i Luleå, frågar redaren eller arbetsgivaren icke efter, om sjömännen kunna klara sig i den främmande staden, och frågar icke efter, om de ha några möjligheter att få hjälp från kommunen på den plats, där de hamnat. Man låter dem således utan vidare gå för att svälta och fara illa, om så är, kanske många gånger, sedan fartyget varit i gång en mycket kort tid. Det finns ingen annan arbetargrupp, som man kastar med på detta sätt, som sjömännen. Det är icke bara i Sverige, som de bli avskedade och utan anställning utan även i utländska hamnar, och man kan icke gärna påstå, att någon annan arbetargrupp är utsatt för risker på samma sätt som sjömännen.

Jag skall icke ingå mera på denna fråga utan inskränka mig till, herr talman, att med den nu anförda motiveringen be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde fru *Östlund*, fru *Gustafson* och fru *Nordgren*.

Herr Strindlund: Herr talman! Den av herr Ström omnämnda riksdagskrivelsen avläts 1931, och i den skrivelsen anhölls om en utredning, »huruvida och i så fall i vilken mån» man kunde bereda sjöfolket billigare biljettpriser. Nu ha vi att ta ståndpunkt till huruvida vi skola göra det eller icke, och jag vill då säga, att såvitt jag kan döma av denna utredning, har man därvid icke iakttagit en sak, nämligen att se efter de konsekvenser, som kunde bli en följd av ett positivt beslut i frågan.

Herr Ström uttalade också, att det var egendomligt att representanter för jordbruket skulle gå emot en sådan fråga. Jag vet icke varför det skulle vara egendomligt. Om jag t. ex. varit med om att ur samhällelig synpunkt ge jordbruket ett handtag för att det icke skulle duka under, kan jag icke förstå, att det skulle ha till följd, att jag icke får inta en självständig ståndpunkt i frågor, som icke ha med jordbruk att göra. Även vi bonderepresentanter böra vara berättigade att ha en egen uppfattning. Jag erkänner, att sjömännen många gånger ha det svårt, och att det är önskvärt, att man skulle kunna göra något för dem också, och jag har väl icke heller velat förbjuda dem att resa hem. Med den argumentering herrarna för kan man nästan få den uppfattningen, att jag velat förbjuda dem att hemresa. Så är dock icke fallet.

Jag gör gällande, att med samma motivering, som herrarna här giva för ifrågavarande anslag, kan krav komma från nära nog vilken samhällsgrupp som helst i jämförlik ekonomisk ställning eller därunder. Då herr Lindberg i Stockholm nämnde, att det finns icke någon arbetaregrupp, som behandlas som sjömännen, vill jag erinra om, att vi icke ansett det skäligt att bifalla de motioner som förelegat vid föregående riksdagar om att arbetslösa, som hänvisas till reservarbeten långt borta från hemmet, skulle få bidrag till vissa semesterresor. Och jag ber att få erinra om en annan grupp. I Stockholms stad finns ett stort antal unga flickor, som säkerligen, om man räknar efter hur pass dyrt det är att leva här, ha betydligt sämre avlöning än sjömännen ha och som måste av sin lilla månadslön lägga av en slant för varje månad för att kunna åstadkomma en semesterresa, då de få andas frisk luft och stärka sin hälsa. Sjömännen kunna åtminstone få frisk luft utan att åtnjuta semester.

'Ang. billigare biljettkostnader för sjöfolk i vissa fall. (Forts.)

Enligt mitt förmenande finns det många, som ha minst lika stort behov av semester, som sjömän. Det är detta, som jag anser bör slås fast, och om man en gång gått in för att bereda dem denna förmån, kan man icke sedan gå emot krav, som eventuellt komma från andra håll.

Herr Ström: Herr talman! När herr Strindlund här anförde, att riksdagen i sin skrivelse om utredning icke givit besked om huruvida och i vad mån man önskade vara med om sådana åtgärder, är det alldeles riktigt. Men man har väl åtminstone principiellt tänkt sig detta, när man fattat beslut om att utreda saken. Om man nämligen överhuvud icke vill vara med om billigare resor, som herr Strindlund, är det icke lönt att sätta i gång med en sådan utredning. Det är ju också den ställning, som brukar intagas i riksdagen, att man går icke med på utredningar, när man principiellt är emot att några lättnader eller ändringar skola vidtagas.

Det framgår för övrigt av hela herr Strindlunds anförande, att vad denna utredning än hade resulterat i, hade han icke velat vara med om en lättnad, just därför att den skulle kunna medföra en hel del konsekvenser. När jag pekade på vad den hjälp innebär, som andra grupper åtagit sig för jordbruket, gjorde jag det för att jämföra jordbrukarnas och sjöfolkets områden med varandra. Inom båda har krisen härjat, och bland sjöfolket finns det ju många, som fått lida oerhört under krisen. Jag minns för något år sedan, då det beräknades, att i Göteborg 3,000 sjömän gingo arbetslösa. Varför skulle de gå i Göteborg och vänta 6 à 7 månader på att få hyra? Kunde de icke rest hem till sina resp. hemorter? — De hade inga pengar och således ingen möjlighet därtill. Och nu vill man icke ens bereda dem denna lilla lättnad, som det här är fråga om.

Så säger vidare herr Strindlund, att av vår polemik kunde det se ut, som om vi hade fattat hans inlägg så, att han ville förbjuda sjömännen att resa hem. Det måste vara en mycket grov missuppfattning av herr Strindlund. Jag är icke ansvarig för huru han uppfattar våra uttalanden, det är hans ensak, och vilken förmåga han har i det avseendet, lämnar jag därhän, den skall jag icke diskutera. Än har det icke kommit så långt, herr Strindlund, att det finns möjlighet att förbjuda någon att resa. Det är oss således fjärran att resonera på ett sådant sätt, som kunde bli underlag för en sådan uppfattning, som den herr Strindlund gjorde sig till tolk för.

Det framgick ganska tydligt av sista delen av herr Strindlunds anförande, att han knappast vet något om det arbete, som dessa sjömän ha att utföra. Han säger exempelvis, att sjömännen icke behöva för hälsans skull resa hem. Vad vet herr Strindlund därom? Vet herr Strindlund, att tuberkulosen härjar mest bland eldarna inom den svenska handelsflottan? Detta beror på de stora temperaturväxlingar, som eldarna äro utsatta för, vilket medför, att en mycket stor procent — större procent än inom andra yrken — lida av denna sjöfolkets yrkessjukdom. Jag skulle kunna framdra många sådana exempel, men det är klart och tydligt, att när herr Strindlund icke tycks ha någon aning om under vilka förhållanden sjömännen arbeta, när ett sådant känt faktum — känt för varje normalt bildad människa här i landet — är obekant för honom, finns det ju ingen anledning att ställa till med någon upplysningsverksamhet härom.

Jag tror emellertid, att de flesta, i motsats till herr Strindlund, känna till denna sak, och att de också därför komma att biträda det föreliggande förslaget.

Herr Lindberg i Stockholm: Herr talman! När herr Strindlund vänder sig mot oss med den förebråelsen, att vi skulle ha uppfattat hans inställning i

Ang. billigare biljettkostnader för sjöfolk i vissa fall. (Forts.)

frågan som liktydigt med att han velat förbjuda sjömännen att resa hem, vill jag däremot genmäla, att nog verkade hans anförande precis som om han skulle ha gjort det, därest det stått i hans makt. Nu är det väl så, att sjömännen på grund av sitt yrke äro tvungna att ge ut för resor en hel del mera än vad som denna reduktion i biljettprisen skulle gå till, och följaktligen får man väl finna sig i att de göra sina resor.

När det sedan yttrades, att de för sin hälsas vårdande icke behöfve göra några resor, måste jag säga, att då är man illa underrättad, om man tror det. Det är nämligen så, vilket herr Ström också delvis var inne på, att en mycket stor del av sjöfolket råkar ut för tuberkulos, och det är icke endast eldare som göra det, utan även däcksfolk. Man förstår, att under vintertiden, helst när det är dåligt väder, då däcksfolket efter att ha legat inne i sina varma skansar måste gå ut i kylan, när sjön bryter över o. s. v., är det lätt för dem att bli förkylda och få tuberkulos. Men det är icke bara tuberkulos, utan även andra sjukdomar av mycket svårartad beskaffenhet, t. ex. svårartad reumatisk värk o. s. v., som sjöfolket råkar ut för. Sjöfolksförbundet utbetalar också omkring 20,000 kronor årligen till tuberkulossjuka medlemmar. Men jag måste säga, att det beloppet står icke alls i något förhållande till hela hjälpbehovet, därför att det saknas förmåga och möjlighet att hjälpa mera. Eljest skulle säkerligen det belopp, som varje år går till tuberkulossjuka sjömän, uppgå till 4 å 5 gånger den summan. Och så finns det givetvis sjömän, som äro långvarigt sjuka av andra orsaker eller andra sjukdomar.

När man säger, att också andra grupper skulle kunna komma och begära sådan hjälp med samma rätt, måste jag säga, att redan nu har ju staten gått in för att hjälpa praktiskt taget hela den svenska allmänheten med billiga resor. Vad är dessa epatåg, som statens järnvägar anordna, annat än ett underlättande för allmänheten att resa till olika delar av landet. Sjomännen kunna ju ytterst sällan komma med på en sådan resa, och de ha ju heller icke, i regel åtminstone, råd att bekosta några nöjesresor, vare sig inom landet eller utom. Följaktligen har den svenska allmänheten redan fått vad sjömännen nu skola få, nämligen reduktion i biljettpriserna.

Vidare är det ju så, att sjömännen icke kunna dra nytta av alla de förmåner, som bjudas inom samhället, då de icke ha någon möjlighet därtill. Jag kan ju, eftersom det är jordbrukare som yrka avslag på detta, nämna, att sjömännen ha ingen nytta av att de få betala vägskatt. Icke permanentbelägger man några vägar för sjömännen, och jag vet icke heller, huru det skulle gå till, men nog få de betala vägskatt i landsortskommunerna, fastän de aldrig trafikera dessa vägar. På samma sätt är det med en annan grupp, nämligen fiskarena, som också hålla sig den mesta tiden ute på havet. De få också betala vägskatt men ha ingen nytta därav.

Nog tror jag, att sjömännen som kår betraktade ha gjort jordbrukarna stora tjänster. Då tycker jag det är egendomligt att yrka avslag på en förmån, som de nu skulle få. Man har kanske glömt bort, vilka tjänster sjömännen gjorde landet under exempelvis världskriget, man har glömt bort, vilka tjänster de fortfarande göra både jordbruksnäringen och andra näringar, och man borde väl ändock hålla inne med sådana uttalanden, som att de icke gjort sig förtjänsta av något, av den anledningen att andra grupper också kunde komma och kräva detsamma. Jag förmodar, att herr Strindlund själv icke skulle ha något emot att få exempelvis 50 % nedsättning på biljettpriset, och det är väl ingen, som lägger hinder i vägen därför för honom att begära sådan, även om sjömännen icke skulle få det.

Ang. billigare biljettkostnader för sjöfolk i vissa fall. (Forts.)

Herr **Osberg**: Herr talman! Den, som något känner till sjömännens liv och deras strävsamma arbete, torde icke missunna dem den lilla fördel, som utskottet föreslagit. Det finns de sjömän som lida lika mycket under 24 timmar av sin verksamhet som kanske många människor under hela sitt liv. Det är svårt för dem, som icke varit ute och sett vad de ha att brottas med, att bedöma spörsmålet, men har man det, tror jag att man är villig stödja statsutskottet i denna framställning.

Nu säger herr Strindlund, att ett beslut kunde bli prejudicerande för andra kategorier, och han tog som exempel tjänsteflickorna i Stockholm. Men det göres ju nu rätt mycket för att folk ibland skola få komma ut och besöka andra platser för något så när rimliga belopp. Billighetsresor anordnas ju då och då, men dessa sjömän ha icke tillfälle att passa tiden för dessa billighetsresor. Vi kunna ju tänka oss, att det kommer en sjöman hem från en långfärd, vi kunna säga Australien, han skall upp till en norrlandshamn, han passerar Halland, där han har sin hemort, han skall vistas i norrlandshamnen för lossning och lastning, och då vore det ju skönt att kunna ta sig en tripp dit ned för att hälsa på anhöriga och vänner.

Det är mycket som kan anföras till förmån härför. För det första kan man säga, att det är ett säsongarbete, och det har påvisats här av vissa talare, hurusom en sjöman kan få lägga upp flera månader utan förtjänst. Sjömännen kunna icke heller gå in på någon ny bana, utan de få ligga i sjöhamnarna och avvakta tillfällena att få hyra o. s. v. Det är sådana omständigheter, som göra, att talesmännen för sjömännen i detta fall ha mitt fulla gillande.

Jag skall därför be, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hällgren**: Herr talman! I anledning av ett yttrande av herr Strindlund, att sjömännen hade det så bra och hade så stora inkomster, har jag sett efter i Statistisk årsbok för 1933 vad denna lämnade för uppgifter om deras inkomster. Dessa voro för timmermän och båtsmän en månadsinkomst på 157 kronor, matrosar 139, lättmatrosar 111, jungmän 53, eldare och motormän 142, kollämpare 91, stewartar 216 och kockar 165. Det är inga svindlande inkomster, men betänk, att en stor del, kanske största delen av dessa sjömän, ha familjer, antingen gifta, ha hustru och barn, eller ha en gammal mor eller annan anhörig att dra försorg om. Vad betyder det, att dessa sjömän få lättnad i fråga om resekostnader? Det betyder, att statens järnvägar och de enskilda järnvägarna få dessa inkomster, och det betyder också att i stället för att sjömannen efter en lång resa kommer till en hamnstad, där han kanske lägger sina sparade slantar på en krog eller nöjeslokal, han får resa hem till sin familj och sitt hem, varigenom kanske familjen får nytta av hans inkomst i stället för de platser jag nämnde.

För några år sedan fördes en mycket ingående diskussion särskilt om hur sjömännen slösade med sina inkomster i de utländska hamnarna och på sådana ställen, som jag nämnde, och det var en kraftig opinion i landet för att vidtaga åtgärder i syfte att förhindra sjömännen att använda sina pengar på sådant sätt. Men, ärade kammarledamöter, då böra vi givetvis här gå före med gott exempel och inom vårt eget land försöka taga vård om sjömännen på så sätt, att vi bereda dem lättnad i möjligheterna att kunna besöka sina hem och familjer, så att de ej äro tvungna att gå sin lediga tid i hamnstäderna och ödelägga sina sparade slantar på detta sätt.

Jag skall icke förlänga diskussionen utan endast med dessa ord be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. billigare biljettkostnader för sjöfolk i vissa fall. (Forts.)

Herr Aronson: Herr talman! Eftersom så många redan ha talat här, kunde jag ju avstå från att deltaga i debatten, då den redan tagit så lång tid och det icke lärer finnas minsta tvekan om huru utgången i kammaren kommer att bli i denna fråga. Men då jag nu befinner mig bland reservanterna, har jag ansett mig nödsakad att begära ordet, därför att det skulle kunna föreligga fara för att en fullständig tystnad från min sida skulle kunna missförstås. Jag ber därför att få säga några ord till förklaring av den ståndpunkt, jag här har intagit.

Det är ju alldeles klart, att denna fråga i likhet med alla andra är sådan, att man kan prestera en hel del skäl till förmån för dess lösning i positiv riktning, och jag kan även förstå, att de som i kammaren varit sjömännens speciella förespråkare ha sin alldeles särskilda inställning till frågan. För min del tror jag emellertid mig kunna se frågan från mera neutral synpunkt, då jag, för att nu begagna ett ord av herr Ström, kan säga, att jag icke »är så pass normalt bildad», att jag sitter inne med någon djupgående kännedom om hurudant sjömanslivet är. Men jag tror mig i alla fall kunna förstå så mycket av detsamma, att jag inser, att sjömanslivet även har en hel del av vedermodor med sig. Det måste även medges, att om det är någon samhällsgrupp överhuvud, som borde gynnas på det sätt, som det här är fråga om, nämligen genom underlättande av möjligheten att kunna resa hem vid semester och dylikt, skulle det väl vara sjömännen, som i första hand borde komma i åtnjutande därav. Men jag har icke kunnat se saken enbart från den sidan, utan jag har tillåtit mig att göra jämförelser med andra samhällsgrupper för att se, huru de i allmänhet hava det. Och jag tror, att om man nu skulle summera ihop förmåner och olägenheter, som olika samhällsgrupper här i landet hava, skulle man för sjömännens vidkommande komma till en summa, som måste betecknas såsom förmånligare än den, som skulle gälla för åtskilliga andra samhällsgrupper. Och då jag i den åtgärd, som det här är fråga om, icke kan se annat än en favorisering av sjömansgruppen framför andra samhällsgrupper, har jag icke kunnat ansluta mig till denna åtgärd. Det skulle nämligen betyda ett tillbakasettande av andra, som kanske i högre grad vore i behov av statens hjälp i ena eller andra formen.

Att sjömännens yrke icke är sämst lottat tror jag mig ha ett ganska gott bevis för i den omständigheten, att för såvitt jag känner till det icke någonsin förekommit några svårigheter att få denna arbetargrupp rekryterad. Där emot kan man på en hel del områden inom samhället i övrigt påvisa, att det finns yrken, som folk icke på villkor vill ägna sig åt, såvida det finns någon annan försörjningsmöjlighet. Jag vågar också påstå, att jag skulle kunna räkna upp åtskilliga anställda i vårt samhälle, vilkas levnadsförhållanden äro sådana, att jag är övertygad om att en sjöman skulle på det allra livligaste betacka sig, om man erbjöde honom att byta med en dylik. Detta ger mig stöd för den uppfattningen, att sjömännen ingalunda äro sämst ställda, och att de i allmänhet icke befinna sig på den låga nivå, att detta skulle berättiga till att de i något avseende skulle alldeles särskilt favoriseras.

Jag hörde icke så mycket av vad herr Lindberg i Stockholm här sade, men jag hörde åtminstone, att han gjorde en antydning om att sjömännen icke skulle ha någon nytta av exempelvis den vägskatt, som de få erlägga. Ja, det var ju ett påstående, som kan förefalla litet bestickande, om man uraktlåter att ägna det en närmare granskning. Men jag skulle dock vilja tillåta mig fråga herr Lindberg, om han ändå vill göra gällande, att det för sjömännen är betydelselöst, om det finns vägar till lands eller icke. Jag tror icke, att han kan påstå, att så är fallet, liksom jag icke heller vill förneka, att det har sin stora betydelse för jordbruket, att sjömännen utöva sin gärning. Det lär nog bliva

Ang. billigare biljettkostnader för sjöfolk i vissa fall. (Forts.)
svårt att kunna påvisa, att det finns någon samhällsgrupp, som icke har någon som helst nytta av någonting av det, som skatten i allmänhet användes till. Det är nog så, att vi alla äro beroende av varandra. Att påstå, att den ena samhällsgruppen gör mera nytta för den andra, än vad denna andra gör, tror jag icke är något vidare lyckat påstående.

Så har herr Ström gjort jämförelser med England och ansett, att vi liksom England skulle kunna ge sjömännen detta handtag. Ja, det är också ett skäl. Men då ha vi en hel del andra länder att göra jämförelser med, länder som äro mera jämförbara med Sverige och sådana som äro mera sjöfartsbetonade än Sverige men som ändå, såvitt jag vet, icke tillgripit sådana här åtgärder. Det ligger då närmast till hands att jämföra med Norge, som, enligt vad jag tror, icke gått in för något sådant, ehuru det landet är betydligt mera sjöfartsbetonat än Sverige. Jag menar, att om man skall göra jämförelser med andra länder, och man vill ha jämförelsen rättvis, så får man väl icke bryta ut det enda land, som man anser det förmånligt att jämföra med, och utesluta alla andra, som det vore förmånligt för den motsatta uppfattningen att jämföra med.

Jag kan icke heller godkänna herr Ströms uttalande, då han beträffande sjömannens avlöning — vilken av herr Strindlund åberopats som skäl för att icke på detta sätt favorisera dem — sade, att det var någonting, som icke hörde hit. Det kan jag icke gå med på. Jag anser, att om ett yrke är lyckligt ställt i ekonomiskt avseende, så är detta någonting, som talar emot att man skulle gå in för att bevilja särskilda förmåner åt utövarna av detsamma.

Vad till sist beträffar herr Ströms jämförelser med jordbruket och hans anspelningar på att då jordbruket har fått så mycken hjälp av staten, skulle jordbrukarna icke sätta sig emot vad som här ifrågasatts till sjömannens förmån, så kan jag ansluta mig till vad herr Strindlund sade. Jag skulle dessutom vilja säga det, att det verkade litet egendomligt på mig, då herr Ström kom och åberopade det skälet. Jag tror icke, att det är tack vare herr Ströms åtgärder, som jordbrukarna fått denna hjälp, utan det är i trots av herr Ströms mycket energiska opposition, som detta skett. Och om nu sjömannen skulle få denna hjälp, icke tack vare mitt bistånd utan trots mitt motstånd, så tror jag, att sen kan herr Ström och jag ta varandra i hand i det avseendet.

Herr Jansson: Herr talman! Det torde få ursäktas mig, att jag kommer så sent i debatten, men det var egentligen herr Strindlunds sista aggressiva anförande, som föranledde mig att begära ordet. Jag vet icke, om herr Strindlund syftade på utskottsmajoriteten eller på någon annan, när han liksom ville förebrå oss, att vi skulle ha den uppfattningen, att han icke skulle ha rätt att framföra sina synpunkter. Jag förmodar, att det icke var mot utskottsmajoriteten han vände sig utan mot någon annan. Jag vill för min del säga, att vi aldrig haft den allra ringaste tanke på att undertrycka någons mening, vilka ämnen som än förelegat, under förutsättning naturligtvis, att den legat inom ramen av vad vi ha att behandla.

I själva sakfrågan har det ju sagts så mycket, att jag icke har mycket att tillägga. Jag skulle kunna inskränka mig till att instämma uti vad herr Lindberg i Stockholm anför. Men jag tror, att det var herr Strindlund, som sade något om att detta skulle få konsekvenser, och det är en sak, som vi i statsutskottet äro mycket rädda för. Vi vilja ogärna slå in på vägar, som kunna leda till att man sedermera kan peka på att riksdagen tidigare vidtagit de och de åtgärderna, vilka i sina konsekvenser kunna komma att föra alldeles för långt. Men man måste ju pröva föreliggande frågor fall för fall, och

Ang. billigare biljettkostnader för sjöfolk i vissa fall. (Forts.)

här är det en fråga, som icke är ny. Den är icke av i dag utan har gamla anor, denna fråga. Jag vill erinra om att sjömannens förhållanden voro under en mycket skarp debatt redan strax efter krigstiden, och det gjordes därvid många uttalanden angående sjömannens farofyllda och ansträngande arbete. Det kan ju hända, att ändrade förhållanden nu hava inträtt, och att farorna just nu icke äro så stora, men vi veta ingenting om vad som kan inträffa i fortsättningen i det avseendet. Jag tror, att man gör orätt, om man vill ställa denna grupp av befattningshavare på precis samma ståndpunkt som t. ex. en tjänarinna eller någon annan, som exempelvis är anställd i Stockholm och har sin hemort på landsbygden. Jag tror icke, att dessa jämförelser äro analoga, utan att det måste bli en viss skillnad däremellan.

Sedan är det en synpunkt, som vi på utskottsavdelningen särskilt lagt på denna fråga, och det är den sociala synpunkten. Det är naturligtvis fördelaktigare, om sjömannen, då han kommer i land och blir avmönstrad eller eljest aktledigad, kan få billigare hemresa i stället för att gå kvar på platsen och i många fall kanske göra slut på de små slantar, han sparat ihop under resan. Jag menar, att denna sociala synpunkt är så viktig och har så stor betydelse för samhället, att den bör vara ett mycket starkt vägande skäl för att gå in för bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

I anledning av de sakskalet, som från andra håll anförts, skall jag be att endast med dessa enkla ord få tillkännage, vilka synpunkter och vilken uppfattning vi lagt på denna sak vid den förberedande behandlingen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Jansson förenade sig herr *Olsson* i Staxäng.

Herr Hällgren: Herr talman! Man behöver icke ta reservanternas ståndpunkt alltför seriöst, när man hör deras motivering. När jag exempelvis hörde herr Aronson säga, att det icke finns någon svårighet att få denna yrkesgrupp rekryterad, så förstod jag, att han är ganska långt borta från sjömännen och deras förhållanden. Jag skall bara kasta fram det förhållandet till begrundande, att då herr Aronson har sitt yrke på landbacken och om natten vilar i sin säng i lugn och ro, så står kanske sjömannen i samma stund på sin båt och tar den ena brottsjön efter den andra och vet icke, vilken stund hans fartyg skall gå under. Det är en betydande skillnad mellan sjömannens yrke och de människors, som ha sin yrkesutövning på landbacken. Jag tillhör själv en sjömansfamilj, och därför är det naturligt, att jag har känsla och förståelse för denna yrkesgrupp. Jag hade en farbror, som ligger begravd i Ålandshav, jag hade en brorson begravd i Belgien. En andra brorson var befälhavare på Göteborgsångaren *Bella*, som gick omstyr med elva man vid Filsand på Ösel i oktober månad i fjol. Detta är sjömannens risk och sjömannens liv.

Jag tycker, att riksdagsmännen, som själva ha fem fria resor om året för att besöka familjen i hemmet, icke skola missunna dessa sjömän, som ha en sådan yrkesställning, att de få en liten lättnad i fråga om hemresor och möjlighet att besöka familjen, när de komma i hamn, i stället för att förstöra sina slantar på inrättningar, som jag tror, att riksdagen icke kan gilla.

Herr Lindberg i Stockholm: Herr talman! När herr Aronson talade om sjömansyrket och sade, att det är rasande lätt att få nytt folk till detta yrke, så måste jag säga, att han icke alls känner till det han talade om. Det är beroende på de goda förhållanden, som råda inom sjömansyrket, sade han, och det bevisade, att han icke vet vad han talar om. Det är i stället så, att alla

'Ang. billigare biljettkostnader för sjöfolk i vissa fall. (Forts.)

nya, som skola till sjöss, gå icke ut, därför att det är så goda förhållanden rådande ombord, utan de gå ut helt enkelt av äventyrslystnad. Om man studerar uppgifterna om det antal nybörjare, som efter ett par, tre år försvinna från yrket, skall man i stället få klart för sig, att det icke är på grund av de goda förhållandena, som de sökt sig dit, utan på grund av äventyrslystnad, och att de icke känt till, hurudana arbetsförhållandena i yrket i verkligheten äro. Vi, som syssla med detta varje dag, ha varje dag tillfälle att avråda nytillkommande från att söka sig till sjöss; vi tala om alla svårigheter, som finnas, men ingenting hjälper, de skola under alla förhållanden ut och pröva på sjömansyrket. De, som stanna kvar och icke ha annat val, önska ingenting högre än att kunna få anställning på annat håll. Det finns t. o. m. sjömän, som söka sig in på arbetsområden, där arbetet är avsevärt sämre betalt än i vederbörandes ordinarie ställning till sjöss, bara för att komma ifrån yrket. Det finns t. o. m. befäls personer, som söka sig anställningar i land, vilka äro mycket sämre betalda än vederbörandes dittillsvarande befäls poster, endast för att de vilja ifrån yrket.

Jag måste även i detta sammanhang säga, att man bör väl ändå kunna tilllåta, att sjömännen få en större möjlighet att någon gång då och då komma till sitt hem, och icke försöka tvinga dem att år ut och år in ligga och resa långt från sina hemorter och vara borta från sina familjer. När de sedan kanske efter många års bortovaro komma hem, så ha de kanske intet hem att komma till. Jag tycker, att man även från jordbrukarhåll borde vara angelägen om att sjömännen kunde så att säga bevara känslan av att verkligen ha ett hem inom landet.

Med detta vill jag ännu en gång yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr andre vice talmannen **Jeppsson**: Herr talman! Jag hade icke tänkt begära ordet i denna debatt, i all synnerhet som talesmännen för den mening, som jag företräder, nämligen utskottets förslag, så länge och så värtaligt här ordat i frågan, att jag tror, att förslaget är säkrat i denna kammare. Men då man från några håll har uttalat sin förvåning över att man från jordbrukarhåll yrkat avslag på utskottets hemställan och på den kungliga propositionen, så skulle jag vilja säga det, att det föreligger ingen anledning att sammankoppla denna fråga med jordbrukspolitiska frågor eller med jordbruksstödet överhuvud taget. Jag skulle även vilja säga det, att även om man i utskottet och här i kammaren från jordbruksrepresentantens sida har yrkats avslag på framställningen i fråga, så får icke detta, och kan icke heller, betraktas som ett uttryck för jordbrukarnas enhälliga åsikt och enhälliga inställning i detta fall. Tvärtom är jag övertygad om att det bland landets jordbrukare råder mycket starka sympatier för det förslag, som här av regeringen framlagts och av utskottet tillstyrkts. Jag är övertygad om att det bland mina yrkesbröder finns ofantligt många, som i likhet med mig anse, att detta förslag bör bifallas.

Sedan ytterligare ett par ord, herr talman. Man har här talat om, att detta kan medföra farliga konsekvenser. Men jag skulle vilja säga, att man skall icke jämföra dessa resor med vanliga semesterresor. Här gäller det att bereda möjlighet för sjömännen att resa från sin arbetsplats till hemmet. I regel företagas annars semesterresor i motsatt riktning, men här är föreslagen en åtgärd, avseende att underlätta för vederbörande att hålla närmare kontakt med hemmet. Det skulle se märkvärdigt ut, om Sveriges riksdag i dessa tider, då det vidtages så många åtgärder för att stärka känslan för hem- och familjebanden, skulle gå emot ett förslag sådant som detta.

Det är också i detta fall så, som en talare nyss anförde, att dessa resor när-

Ang. billigare biljettkostnader för sjöfolk i vissa fall. (Forts.)

mast äro att jämföra med riksdagsmännens egna hemresor, våra fria resor från arbetsplatsen till våra hem.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Pehrsson i Göteborg: Herr talman! Jag skall be att för min del få tillstyrka den framställning, som här gjorts av utskottet. Jag har under mer än tjugofem år haft mycket nära beröring med våra sjömän i min egenskap av styrelseledamot i en institution, som bl. a. har hand om ett lärum för sjömän. På grund av den erfarenhet, jag gjort under de gångna åren, har jag en mycket stark känsla av det synnerligen lyckliga i det förslag, som här framställts, och jag vill på grund av dessa mina erfarenheter be att få varmt tillstyrka utskottets förslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 16.

Sedan herr förste vice talmannen nu övertagit ledningen av kammarens förhandlingar föredrogos vidare vart efter annat bevillningsutskottets betänkanden:

nr 26, i anledning av väckt motion angående tullen å kortregisterskåp;

nr 27, i anledning av väckt motion om viss jämkning i tulltaxans bestämmelser om impregnerad presenningsvävnad;

nr 28, i anledning av väckt motion om ökat tullskydd för kappsäckslås, attachélås m. m.; och

nr 29, i anledning av väckta motioner om ökat tullskydd för knappar av stennöt eller palmadum.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 17.

Härefter förelåg till avgörande bevillningsutskottets betänkande, nr 30, i anledning av väckta motioner om ökat tullskydd för tygskor med lädersula, om tilläggstull för tofflor samt om minskat tullskydd för sammet, belagd med vadd, som fastsatts genom stickning eller på annat sätt.

Om ökat tullskydd för tygskor med lädersula m. m.

Vid först skedd föredragning av *punkten 1*, om ökat tullskydd för tygskor med lädersula samt om tilläggstull för tofflor, yttrade:

Herr Äqvist: Herr förste vice talman! Då jag väckt ett par motioner i denna fråga, ber jag att få säga några ord.

Skoindustrien i vårt land befinner sig i ett bekymmersamt läge på grund av svårigheterna att hålla fabrikerne med arbete. Trots att några fabriker nedlagts, har det ännu icke lyckats komma därhän, att jämnt arbete året om kan hållas. Den förbättring, som gjorde sig gällande förra året, har icke stått sig. Särskilt den långa vintern och den kalla våren ha inverkat menligt. Skoindustrien är nämligen mera än de flesta industrier säsongbetonad.

Skotillverkningen har sedan 1930 avsevärt sjunkit, såväl i parantal som i värde. Den inhemska tillverkningen av skinnskodon har enligt kommerskollegii statistik utgjort: 1930 7,681,000 par till ett värde av omkring 94 miljoner kronor

Om ökat tullskydd för tygskor med lädersula m. m. (Forts.)

och 1934, det sista året, som vi fått statistik för, 6,926,000 par till ett värde av 65,747,000 kronor. Vad är då anledningen till denna avsevärda minskning? Jo, det är den väldiga ökningen av användandet av gummiskodon. Trots att alla människor i detta land borde ha klart för sig, att det ej är bra för fötterna att dagligen gå i gummiskor, använder särskilt lantbefolkningen gummiskodon i oerhörd omfattning. Förresten ser man knappast en pojke eller flicka på vintern annat än i gummistövlar, och det är naturligtvis inte bra varken för fötterna eller skofabrikerna. 1930 såldes enligt en statistik, som Affärsökonomiska forskningsinstitutet vid handelshögskolan i Stockholm uppgjort, i Sverige 3,920,000 par gummiskor och 1934 7,250,000 par, alltså en ökning med 3,330,000 par eller 85 %. Av läderskodon såldes år 1930 8,600,000 par och år 1934 7,850,000 par, alltså en minskning med 9 %. Inför en sådan utveckling är det förklarligt, att svenska skofabrikanter och arbetare med bekymmer se mot framtiden, om ej en ändring inträder.

Det är också klart, att de, som känna sig ha ansvaret för att skaffa arbete åt fabrikena, se sig om efter nya möjligheter härtill. Exporten av skodon är numera så gott som omöjlig till Norge på grund av tull, till Danmark på grund av höjd tull och valutarestriktioner, till Tyskland på grund av tull och lägre arbetslöner där, den tyska skoindustriens väldiga utveckling och därmed förenade möjligheter att rationalisera produktionen och tillverka stora kvantiteter. Beträffande England föreligger samma förhållande. Polen är ju ett land, som skulle kunna ha användning för mer skodon än landet tillverkar. Det finns icke så många skofabriker där, men den polska tullen är så oerhört hög, att vi icke ha möjlighet att exportera skodon till Polen. I den mån det finnes svenskt kapital, skulle svenska företag kunna där bedriva fabriksverksamhet. Så göra andra skotillverkare t. ex. Bata i Tjeckoslovakien. Bata har en mycket stor fabrik i Polen. Alla länder äro för övrigt mycket rädda om sin skotillverkning och se icke gärna import.

Ett land, som skulle kunna ha användning för svenska skodon, är Sovjet-Ryssland, men icke heller dit är det möjligt att exportera, såvida icke kreditfrågan ordnas på sådant sätt, att skoindustrien kan vara med. Jag var där i början av februari. Jag reste dit i avsikt att undersöka möjligheterna att sälja skodon till Ryssland. Sovjetmyndigheterna ställde sig icke avvisande. För innevarande år hade de emellertid redan gjort upp sina planer. Det är möjligt, att framdeles en marknad kan öppnas för oss i detta väldiga land, som har användning för mycket skodon. Rysslands egen tillverkning har emellertid numera ökats. Enligt ryssarnas egna uppgifter skulle tillverkningen för innevarande år kunna beräknas till omkring 100 miljoner par skor, men då Ryssland har 170 miljoner invånare, förslår ju icke Rysslands egen tillverkning till att förse ryssarna med skodon.

Under sådana förhållanden är det naturligt, att man kastar sina blickar på vad vi själva importera. Vi importera textilskodon med lädersulor samt tofflor. Importen har icke varit synnerligen stor. De sista åren har den beräknats till cirka 600,000 par. Men man måste ju taga vara på alla arbetstillfällen. Tullen på textilskodon är relativt låg: 1:50 pr kg, motsvarande 50 öre per par. Det har icke varit möjligt för de svenska skofabrikerna att konkurrera med de tjeckiska, detta på grund av den låga tullen samt tjeckernas masstillverkning och rationellare arbetsmetoder. Tullen på läderskodon utgör i vårt land i regel 6 kronor per kg. och kan betecknas såsom en skyddstill. Jag har i min motion begärt en förhöjning av tullen på textilskodon med 3 kronor per kg, alltså till 4 kronor 50 öre, vilket skulle medföra, att tullen på textilskodon bleve ungefär 1 krona 50 öre per par. En sådan tull skulle utgjort ett rätt så bra skydd, vilket skulle varit värdefullt särskilt för att få

Om ökat tullskydd för tygskor med lädersula m. m. (Forts.)

igång en tillverkning och för att sedan förbättra densamma. Det är nämligen ingen lätt sak att tillverka textilskodon. Det fordras både vana och skicklighet. Bevillningsutskottet har föreslagit en tilläggstull av 1 krona 50 öre per kg. Sammanlagt skulle tullen således bli 3 kronor per kg. Ett genomförande av detta förslag skulle komma att ställa en blivande svensk tillverkning i paritet med den utländska. Det är klart, att det från handelspolitisk synpunkt är önskvärt, att tullarna icke bli höga. De svenska statsmakterna ha ju också sökt hålla sina tullar låga för att befrämja varuutbytet med andra länder. Denna politik har ju varit nödvändig för oss, emedan vi äro beroende av vår export. Bata i Tjeckoslovakien har sålt största delen av de textilskodon, som importerats hit. Nämnda företag har enligt egen uppgift köpt varor från Sverige till högre värde än det, vartill värdet å de av företaget hit försälda skodonen uppgår. De varor, som företaget köpt från Sverige, torde ha utgjorts av hudar och skinn. Så har också varit förhållandet med en del tyska läderfabriker, som sålt boxkalv och chevrå hit. De ha i många fall härifrån köpt hudar och skinn för större belopp, än vad de sålt skor för. Emellertid måste nu de fabriker, som kunna det — och det är ju en hel del — gripa sig an med tillverkning av textilskodon, om riksdagen, som jag hoppas, bifaller bevillningsutskottets förslag. Man beräknar, att därigenom skulle kunna beredas arbete åt 300—500 arbetare här i landet, och i någon mån skulle denna tillverkning av textilskodon kunna lämna ersättning för vad som förlorats och förloras genom den stora ökningen av användningen utav gummi-skodon.

Jag vill till slut tacka bevillningsutskottet för den uppmärksamhet utskottet ägnat åt denna för skoindustrien så betydelsefulla fråga. Jag har, herr förste vice talman, icke för avsikt att yrka bifall till min motion. Jag anser vad bevillningsutskottet här föreslagit vara ett steg i rätt riktning och ber att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 2*; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 18.

Vid nu skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande, nr 30, i anledning av väckt motion angående befrielse för mindre bemedlade uppfinnare från erläggande av vissa patentavgifter erhöles på begäran ordet av

Herr **Karlsson** i Grängesberg, som anförde: Herr talman! Det är vetskapen om de stora ekonomiska svårigheter, som många av de fattiga uppfinnarna ha att kämpa med, som har gett anledning till den motion, som här föreligger till behandling.

För många fattiga och mindre bemedlade, som arbeta på att göra uppfinningar — och som därmed bidraga till att föra utvecklingen framåt — verka patentavgifterna så pass betungande, att dessa människor i vissa fall inte mäktar med att ta ut patent och få sina uppfinningar skyddade. Detta skapar naturligtvis en otruggighet, som i många fall förkväver lusten till fortsatt uppfinnarverksamhet. Det är verkligen befogat, att statsmakterna ge dessa arbetande uppfinnaregenier ett litet stöd, genom att medgiva möjlighet för dem att kunna få befrielse från erläggande av dessa avgifter.

Andra kammarens protokoll 1936. Nr 27.

Ang. befrielse från vissa patentavgifter för mindre bemedlade uppfinnare.

Ang. befrielse från vissa patentavgifter för mindre bemedlade uppfinnare.
(Forts.)

I motionen ha vi anfört, att i vissa andra länder — exempelvis Danmark — statsmakterna sedan lång tid tillbaka medgivit sådan befrielse för fattiga och mindre bemedlade.

Första lagutskottet tillstyrker motionen och förordar en utredning av frågan. Jag vill uttala min tillfredsställelse över detta utskottets ställningstagande, och jag hoppas, att riksdagen kommer att följa utskottet i denna fråga. Jag kan ju här lämna den upplysningen, att första kammaren för en stund sedan med 18 rösters majoritet beslutat bifalla utskottets förslag.

Utskottet säger i sitt utlåtande, att det kanske kan befaras, att lättnader beträffande patentavgifterna skola kunna medföra, att patentmyndigheterna bli överhopade av mindervärdiga patentansökningar. Jag känner mig ganska övertygad om att vi inte alls behöva frukta för den saken. De fackmän jag talat med om denna sak — och det är sådana fackmän, som syssla med uppfinnarärenden och patentfrågor — tro heller inte, att man behöver befara någon nämnvärd ökning av mindervärdiga patentansökningar, om denna lilla eftergift göres för att stödja de mindre bemedlade uppfinnarna. Det förhåller sig ju nämligen så, att de övriga kostnader, som en uppfinnare har för utexperimenterande och färdigställande av nya uppfinningar, äro så stora, att detta i och för sig är en tillräcklig spärr mot en dylik utveckling.

Givetvis bör dock, som utskottet i sitt utlåtande säger, utredningen även ta sikte på att i görligaste mån skapa garantier mot en dylik följd av lättnaderna i avgiftsskyldigheten. Jag vet, att det är i fråga om detta, som reservanterna, herrar Wohlin och Ekströmer, haft vissa betänkligheter, men jag är ganska förvissad om att utredningen skall komma att visa att det inte föreligger någon fara för översvämning av mindervärdiga patentansökningar om avgiftsplikten för de mindre bemedlade uppfinnarna lättas.

Beträffande de ekonomiska konsekvenserna av den föreslagna avgiftsbefrielsen, torde väl utredningen kunna skapa vägledning genom att inhämta upplysningar från andra länder, där dylik avgiftsbefrielse tillämpats. Enligt uppgift, som jag erhållit beträffande förhållandena i Danmark — och jag tror, att dessa uppgifter skola visa sig vara riktiga — har man där endast omkring ett 70- å 80-tal ansökningar per år om avgiftsbefrielse från mindre bemedlade.

Sverige är ju större och mera industribetonat än vad Danmark är, men även om det här skulle bli 2 å 3 gånger flera ansökningar än i Danmark, så kan detta inte behöva avskräcka.

Enligt mitt sätt att se, bör inte patent- och registreringsverket få betraktas som något *affärsdrivande* verk, genom vilket staten skall plocka in pengar från fattiga uppfinnare och dylika. Dessa ha det i allmänhet nog svårt ändå. Kasta vi emellertid en blick i årets statsverksproposition, så finna vi, att på inkomstsidan räknas det med en inkomst på 1,800,000 kronor av patent- och varumärkesavgifter samt registreringsavgifter. På utgiftssidan är för patent- och registreringsverket upptaget en beräknad utgift av 1,229,000 kronor, därav 993,500 kronor i avlöningar och 235,500 kronor till omkostnader i övrigt. Alltså beräknas en behållning för nästkommande budgetår på inte mindre än 571,000 kronor. Till uppfinnarekontoret utgår, som vi känna till, ett litet anslag av 8,000 kronor. Men även om vi borträkna denna anslagssumma, så blir det ändå 563,000 kronor kvar.

Man kan sålunda utan tvekan slå fast, att verket utan svårighet kan bära de ekonomiska konsekvenser, som ett beslut i den riktning vi i motionen föreslagit kommer att medföra.

Jag skulle för min del önska, att statsmakterna gå ännu ett steg längre

Ang. befrielse från vissa patentavgifter för mindre bemedlade uppfinnare.
(Forts.)

för att stödja uppfinnarna. Och det var närmast för att framhålla detta önskemål, som jag begärde ordet.

När svenska uppfinnareföreningen år 1931 hemställde om statsbidrag till inrättande av ett uppfinnarekontor, anförde föreningens styrelse i sin skrivelse bland annat följande: »Ett uppfinnarekontor, såsom styrelsen tänkt sig desamma, skulle i första hand till uppfinnarnas fromma bedriva rådgivnings- och upplysningsverksamhet rörande alla frågor, som berörde uppfinnarverksamheten och uppfinningar patentskydd. Ytterst skulle kontorets arbete tjäna ett allmänt intresse och i ett visst avseende skulle det tämligen direkt bliva av betydelse för staten. Genom kontorets verksamhet skulle bland annat åtskilliga oerfarna uppfinnare kunna inriktas från ett meningslöst arbete med att på nytt experimentera ut och söka patentera uppfinningar, som redan förut vore gjorda, till en uppfinnarverksamhet av verklig betydelse. Som en följd därav skulle givetvis åtskilliga patentansökningar och experimentarbeten å redan kända, meningslösa eller oekonomiska uppfinningar kunna inhiberas, varigenom en hel del onödigt och förlustbringande arbete i patent- och registreringsverket avlastades och patentansökningsavgifter och experimentkostnader inbesparades för uppfinnarna.»

Styrelsen anförde vidare i sin skrivelse: »Uppfinnarna skulle vidare från kontoret kunna erhålla rådgivande hjälp dels vid uppfinningar tekniska utformning, dels ock vid patenterade uppfinningar försäljning och exploatering. Slutligen kunde det tänkas, att uppfinnarekontoret utvecklades därhän, att det bleve en verklig uppfinnarebörs, där goda uppfinningar, sakkunnigt bedömda och granskade av fackmän, kunde utbjudas och säljas till vederhäftiga fabrikanter under kontorets kontroll.»

Det är denna sist nämnda stödåtgärd som vore i hög grad behörlig för de fattiga uppfinnarna.

Uppfinnarekontoret har under sin verksamhet, så långt jag haft möjlighet att bedöma densamma, utfört ett synnerligen gott och gagnande arbete med de små medel som stått till dess förfogande. Det vore emellertid önskvärt att verksamheten med statsmakternas medverkan kunde ytterligare utvidgas i den riktningen som uppfinnareföreningens styrelse i det sist citerade avsnittet av skrivelsen angivit. Det är nämligen ett beklagligt faktum att när uppfinnarna på egen hand skola försöka sälja sina uppfinningar, bli de i många fall lurade. Särskilt gäller detta fattiga uppfinnare, som äro nödsakade att snarast möjligt söka sälja sina uppfinningar och patent. Dessa råka lätt i händerna på hänsynslösa affärsmän och dito firmor, som söka frånlura dem resultatet av årslångt och mödosamt uppfinnararbete.

Det vore därför en god gärning, om statsmakterna i detta avseende ordnade förhållandena till det bättre för de fattiga uppfinnarna. Det borde under statlig kontroll och med statligt ekonomiskt stöd skapas en uppfinnarbörs, eller vad man nu vill kalla detta organ, som lämnade stöd åt mindre bemedlades uppfinnararbete och som effektivt kunde biträda även då det gäller försäljning och exploatering av gjorda uppfinningar. Jag anser, att det statligt understödda uppfinnarekontoret borde kunna utvecklas till ett på detta område effektivt arbetande organ. Särskilt de fattiga eller mindre bemedlade uppfinnarna äro i stort behov av en institution, som de med förtroende kunna vända sig till och få effektiv hjälp av i detta avseende. Uppfinnarna böra också organisatoriskt sammansluta sig för att kollektivt hävda sina intressen och bättre få sina berättigade önskemål beaktade.

Jag har, herr talman, velat passa på tillfället att utöver vad som sagts i motionen framföra dessa synpunkter, då en utredning väl nu kommer till

Ang. befrielse från vissa patentavgifter för mindre bemedlade uppfinnare.
(Forts.)

stånd rörande stöd åt de mindre bemedlade uppfinnarna. Jag vill till vederbörande departementschef rikta en vädjan att beakta även de önskemål jag här anfört, då direktiv för utredningen skola lämnas.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 19.

Ang. ändrade grunder för statsbidrag till avlöning av vissa befattningshavare vid polisväsendet.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört första lagutskottets utlåtande, nr 31, i anledning av väckta motioner om ändrade grunder för statsbidrag till avlöning av vissa befattningshavare vid polisväsendet.

I två likalydande, till lagutskott hänvisade motioner, nr 89 i första kammaren av herr *Gustaf Björkman* och nr 351 i andra kammaren av herr *Larsson m. fl.*, vilka motioner behandlats av första lagutskottet, hade föreslagits, att riksdagen ville för sin del besluta, att 15 § 2 mom. lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket skulle erhålla följande ändrade lydelse:

2. Till kostnaden för avlöning av befattningshavare vid polisväsendet, vilken anställts för landstingsområde, så ock till kostnaden för avlöning av den, som i polisdistrikt, varom i 1 § 1 mom. tredje stycket förmäles, innehar eller uppehåller ordinarie eller icke ordinarie befattning, bidrager statsverket med hälften. Efter enahanda grund utgiver statsverket bidrag till landstings eller dylikt polisdistrikts kostnad för familjeunderstöd och begravningshjälp samt för sjukvård, som må tillkomma för landstingsområdet eller i polisdistriktet anställd befattningshavare vid skada, som i tjänsten åsamkats honom.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning angående möjligheten att åvägabringa likställighet i fråga om statsbidraget till avlöningen av befattningshavarna i sådana polisdistrikt, som avses i 1 § 1 mom. tredje stycket av lagen om polisväsendet i riket, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *Ekströmer, Olsson* i Mellerud och *Johnsson* i Kalmar, vilka hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Olsson* i Mellerud: Herr talman! Mina herrar! Herrar *Ekströmer* och *Johnsson* i Kalmar ha jämte mig fogat en reservation vid detta utskottsutlåtande, vilken jag nu skall be att med några ord få ytterligare motivera.

Redan 1925, då polislagen antogs, liksom också senare då landsbygdens polisväsende varit på tal, har frågan ägnats en mycket ingående uppmärksamhet. Jag tror, att man 1925 var ganska allmänt överens om en sak, nämligen att detta polisväsende behövde stärkas och då framför allt i fråga om kvaliteten. När det sålunda gällde att förstärka landsbygdens polisväsende, tänkte man närmast på en förbättring av fjärdingsmannainstitutionen. Fjärdingsmännen borde, ansåg man, tilldelas så stora distrikt, att dessa beredde sina innehavare, i det närmaste åtminstone, full sysselsättning. Man hade nämligen tidigare funnit, att systemet med ytterligt små distrikt ledde till att fjärdingsmännen innehade sina befattningar allenast som en bisyssla, och att detta

Ang. ändrade grunder för statsbidrag till avlöning av vissa befattningshavare vid polisväsendet. (Forts.)

förhållande medförde allt annat än önskvärda resultat. För att stimulera till en ökning av distriktens storlek syftande till att fjärdingsmännen helt skulle behöva ägna sig åt sin uppgift som polismän gick man in för den anordningen att de större polisdistrikten tilldelades ett procentuellt större statsbidrag än de mindre, vilkas befattningshavare innehade sin tjänst allenast som en bisyssla, och man bestämde sålunda, att till de större distrikten utgående statsbidraget skulle utgöra 50 procent av polisdistriktets utgifter, men att de mindre skulle få nöja sig med endast 20 procent.

Nu har vid årets riksdag väckts en motion, som syftar till en utjämning i detta avseende, så att de små distrikten skulle få procentuellt samma statsbidrag som de större, och första lagutskottet har för sin del föreslagit en skrivelse till Kungl. Maj:t i motionens syfte.

Jag förstår så väl, att det måste te sig lockande att gå den väg, som utskottet föreslagit, och naturligtvis finns det vissa skäl, som tala för en anordning sådan som den här föreslagna. De små polisdistrikten och därmed de mindre kommunerna ha givetvis behov av ett större statsbidrag än det nu utgående. Uppenbarligen har detta skäl varit det för utskottet avgörande, när utskottet intagit sin ståndpunkt i förevarande fall. Mina medreservanter och jag ha emellertid icke kunnat följa utskottet i denna del. Vi ha nämligen ansett, att utvecklingen av polisväsendet å landsbygden bör fortgå enligt den plan, som lades upp i samband med antagandet av 1925 års polislagen. Det är nämligen, enligt vår mening, en riktig och förnuftig anordning, att kommunerna skola söka skapa så stora polisdistrikt att fjärdingsmännen måste helt ägna sig åt sin uppgift som polismän. Ett dylikt system ger större möjlighet till urval vid tjänsternas tillsättande, liksom det också ger bättre möjlighet ur utbildningssynpunkt.

Utskottet har för sin del ansett, att de ändringar, som syftade till en förstärkning av polisdistrikten, numera fortskridit så långt, att den nya polislagen är att betrakta som fullt genomförd, och att man därför nu bör ge de olika polisdistrikten procentuellt samma statsbidrag. Jag kan nu för min del icke finna, att tillräckliga skäl för en sådan ståndpunkt anförts. Jag tror, att vi ännu icke kommit därhän att det är möjligt att gå den väg, som utskottet här föreslår utan att man allvarligt skadar utvecklingen av landsbygdens polisväsende sådan man tänkt sig densamma. Det är självklart, att om riksdagen skulle gå in för att även de små polisdistrikten, vilkas fjärdingsmän inneha sin tjänst allenast som en bisyssla, skulle få ett procentuellt lika stort statsbidrag som de större, så har riksdagen därmed avskaffat den stimulans till skapandet av större polisdistrikt som nu finns och därmed också låst fast en anordning för framtiden, vilken säkerligen icke kommer att visa sig gagnelig.

Utskottet har vidare anfört, att länsstyrelserna numera ha ett mycket stort inflytande på fjärdingsmannatjänsterna och deras tillsättning, och att det av den anledningen icke skulle vara förenat med någon risk att gå den väg, som utskottet här föreslår. Detta påstående är emellertid knappast riktigt. Det inflytande, som länsstyrelserna härvidlag ha, finns klart angivet i polislagen, och det är ganska begränsat. Det heter nämligen i polislagen, att länsstyrelsernas befogenhet i det avseendet är begränsad till sådana fall, då det för polisverksamhetens behöriga upprätthållande finnes *särskilt* påkallat eller då polisdistrikt *uppenbarligen* åsidosätter sina åligganden enligt polislagen. Det är alltså endast vissa speciella uppgifter som länsstyrelserna i detta stycke ha, och då närmast de som gälla befattningarnas tillsättning, men näppeligen

Ang. ändrade grunder för statsbidrag till avlöning av vissa befattningshavare vid polisväsendet. (Forts.)

några sådana som på samma sätt som statsbidraget och dess avvägning äro ägnade att främja polisväsendets utveckling.

Påståendet att förhållandena inom de olika polisdistrikten äro enahanda, och att detta skulle motivera samma procentuella statsbidrag till alla distrikt är kanske icke heller så riktigt. Jag vill i detta sammanhang erinra därom, att de större polisdistrikten ålagts större förpliktelser ifråga om fjärdingsmännens avlöning än dessa mindre, i vilka fjärdingsmännen inneha sina befattningar allenast som bisysslor. De större polisdistrikten ha också skyldighet att sörja för sina polismäns pensionering — givetvis en icke oväsentlig utgift — liksom också för deras uniformering. Nu frågar jag mig: Hur har utskottet tänkt sig att detta skall ordnas i de små polisdistrikten, om man nu skall övergå till det system som utskottet föreslår? Är det meningen att man skall ålägga dessa små polisdistrikt skyldighet att pensionera sina fjärdingsmän, vilka inneha sina befattningar helt och hållet som bisyssla eller som ett rent tillfälligt uppdrag? Jag förmodar, att man inom utskottet icke tänkt sig ett åläggande för kommunerna i den vägen. Om så är måste jag emellertid fråga: Är det meningen att dessa mindre polisdistrikt trots det högre bidraget skola slippa ifrån skyldigheten att bekosta pensioneringen, en skyldighet som däremot åligger de större? Hur man tänkt sig den saken ordnad förefaller icke fullt klart.

Vidare är härvidlag att lägga märke till, att frågan om ett förstatligande av landsbygdens polisväsende för närvarande ligger under utredning hos kommunalskatteberedningen, vilken som bekant har till uppgift att undersöka möjligheterna för en skatteutjämning på olika områden. Kommunalskatteberedningen har, som sagt, fått till sig hänskjuten även denna uppgift, och den håller enligt uppgift nu som bäst på med att undersöka möjligheterna för ett eventuellt övertagande från statsverkets sida av landsbygdens polisväsende.

Jag anser, herr talman, med hänsyn till det anförda tidpunkten för ett initiativ sådant som det här föreslagna skäligen illa vald. Det kan inte vara en rimlig ordning att mitt under det kommunalskatteberedningen är sysselsatt med denna fråga vidtaga väsentliga ändringar i landsbygdens polisorganisation.

Jag finner sålunda, herr talman, att de skäl, som tala för reservanternas uppfattning, äro fotade på en mycket säker grund, och jag ber därför, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den vid utskottsbetänkandet förgade reservationen.

Herr **Hedlund** i Östersund: Herr talman! Herr Olsson i Mellerud felbedömer syftet med 1925 års polislag, när han säger, att denna lagstiftning avsåg såsom det primära att skapa stora polisdistrikt med ordinarie, till hälften av staten och till hälften av kommunen avlönade polismän. Han glömmar nämligen vad som hände 1925. Detta års proposition med förslag till polislag upptog en lagstiftning, som syftade till vad herr Olsson i Mellerud här talade om, men riksdagen ansåg för sin del, att det med hänsyn till kommunernas varierande storlek i vårt land var omöjligt att skapa så stora polisdistrikt i landets alla delar, att man i dem kunde anställa helt avlönade polismän. Av den anledningen lämnade 1925 års lag kommunerna möjlighet att organisera ett polisväsende med dels ordinarie befattningshavare med full tjänstgöring som polismän och dels extra befattningshavare, de så kallade fjärdingsmännen. 1925 års polislag — det medger jag — syftade nog till att i de fall, där så ansågs nödvändigt med hänsyn till polisarbetets behöriga bedrivande, tillskapa så

Ang. ändrade grunder för statsbidrag till avlöning av vissa befattningshavare vid polisväsendet. (Forts.)

stora polisdistrikt att varje man fick full sysselsättning. Av den anledningen tillkom i 1925 års lag denna skillnad i statsbidraget till de ordinarie befattningshavarnas och de extra befattningshavarnas avlöning. Man ville härmed stimulera kommunerna till att skapa så stora polisdistrikt att helt sysselsätta polismän kunde anställas. Nu har polisorganisationen uppbyggts enligt 1925 års lag. Detta har skett under ledning av polismyndigheterna i landet. Länsstyrelserna ha kontrollerat varje organisationsåtgärd och prövat varje befattningshavares lön och kvalifikationer. Det finnes fog för antagandet att denna organisation fungerar tillfredsställande, eftersom icke ansvariga myndigheter proponerat på organisationens omläggning.

Jag har haft förmånen att tillhöra de olika utskott, som sedan 1925 behandlat polislagens olika faser. Jag var bland dem, som år 1925 funno det orimligt att i en lag bestämma, att det över allt i landet skulle inrättas ordinarie polisbefattningar. Den, som har den minsta erfarenhet av, hur svårt det är att förena de små kommunerna i kommunalförbund för lösandet av gemensamma kommunala angelägenheter, måste förutse, att lika omöjligt som det är att över hela landet bygga upp kommunalförbund för ordnandet av fattigvårdsfrågor och skolfrågor, lika omöjligt kommer det också att bli att genom kommunalförbund ordna polisfrågan. För att — utan att kränka den kommunala bestämmingsrätten — tillskapa stora polisdistrikt fann riksdagen det ändamålsenligt att stimulera kommunerna härtill med högre statsbidrag för helt sysselsätta polismän.

Nu har som sagt polisorganisationen sedan några år varit i verksamhet, och i de fall, där det varit önskvärt, ha stora polisdistrikt med helt avlönade ordinarie befattningshavare tillkommit. Det övervägande antalet kommuner i landet ha dock alltjämt polisdistrikt av den ringa omfattningen att de kunna omhänderhavas av extra befattningshavare. Då sålunda sedan några år tillbaka den organisation skapats, som även godkänts av myndigheterna, kan icke jag längre resa motstånd mot kravet på att statsbidraget till befattningshavarna skall vara lika. Vi ha ingen anledning antaga att de kommuner, som uraktlåtitt att bilda stora polisdistrikt, gjort detta för att sabotera polislagen. Det är absurt att förutsätta att omkring 2,140 kommuner i landet skulle vara så illojala. Kommunerna ha med jämnmot funnit sig i att i många fall utbetala de löner, som länsstyrelserna mot deras mening förklarat vara nödvändiga för fjärdingsmannatjänstens upprätthållande. Att under sådana förhållanden alltjämt uppehålla en skillnad i statsbidraget är ej rättvist eller rättfärdigt mot de mindre kommunerna. Det är sålunda ett rättfärdighetskrav, som går i uppfyllelse mot de mindre kommunerna, om andra kammaren nu liksom första kammaren bifaller utskottets hemställan.

De skäl, som reservanterna anföra mot att nu fatta beslut om utredning, äro ej alls bärande. Ett av dessa skäl skulle vara, att utredning redan nu pågår om och i vilken mån staten skall åtaga sig utgifter för vissa kommunala angelägenheter, bland dem polisväsendets avlöning. Kravet om statens övertagande av vissa kommunala utgifter har sedan många år varit under utredning, men det har ej hindrat riksdagen att år efter år gå den samlade utredningen i förväg och fatta beslut i någon detalj. Så har skett i fråga om skolväsendet och så kommer att ske i år i fråga om vissa uppgifter för fattigvården. Vad är det som hindrar, att man ur en större utredning utbryter denna lilla detalj om statens bidrag till avlöning åt fjärdingsmän? Det är ej alls, herr Olsson i Mellerud, något skäl för ett avslagsyrkande. Hur menar utskottet, att man skall förfara, säger herr Olsson i Mellerud, med de befattningshavares pension som nu på grund av det ökade statsbidraget bli jämställda med varandra.

Ang. ändrade grunder för statsbidrag till avlöning av vissa befattningshavare vid polisväsendet. (Forts.)

Vi jämställa icke, herr Olsson i Mellerud, dessa befattningshavare. Fjärdingsmannatjänsten är en syssla, som i regel icke alls är en ordinarie tjänst i den meningen, att vederbörande har full sysselsättning. Det är en bisyssla. Den ordinarie tjänstemannen är helt upptagen av sin tjänst och han blir därför pensionerad.

Lika statsbidrag till både ordinarie och icke ordinarie befattningshavare behöver icke medföra att även fjärdingsmännen skola pensioneras. Man skall väl ej avskräcka riksdagen med sådana argument, ty riksdagen får själv, om den dagen kommer, taga ställning till frågan i vilken mån innehavare av dessa bisysslor skola pensioneras. Jag har svårt att tro att riksdagen någon gång skall gå in för att pensionera en fjärdingsman, som under några år avlönats med 300 à 400 kronor om året för en bisyssla. Det argumentet kan, förmodar jag, icke avskräcka riksdagen från att gå in för det förslag vartill första lagutskottet kommit, och till vilket jag ber att få yrka bifall.

I detta anförande, under vilket herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna, instämde herrar *Persson* i Trången, *Persson* i Fritorp, *Olsson* i Rimforsa, *Hilding*, *Nyblom*, *Björling*, *Persson* i Grytterud, *Hansson* i Rubbestad, *Bengtsson* i Kullen, *Nilsson* i Antnäs, *Gardell* i Gahns, *Jonsson* i Mörbylånga, *Gustafson* i Kasenberg, *Andersson* i Lindome och *Johansson* i Krogstorp.

Herr **Olsson** i Mellerud, som nu för kort genmäle erhöll ordet, anförde: Jag vill bara till den siste talaren säga, att när jag frågade, hur utskottet hade tänkt ordna det med dessa fjärdingsmän, som tillhöra de små polisdistrikten, utgick jag från, att om statsbidraget höjes till 50 procent därmed skulle följa icke blott skyldighet att pensionera fjärdingsmännen utan även skyldighet i fråga om viss utrustning o. s. v. Jag avsåg naturligtvis, att om dessa små kommuner skola få högre bidrag, måste de också få motsvarande större skyldigheter. Då uppstår alltså frågan: Skall man pensionera dessa fjärdingsmän eller icke?

Herr talmannen gav härefter, likaledes för kort genmäle, ordet till

Herr **Hedlund** i Östersund, som yttrade: Jag vill bara säga till herr Olsson i Mellerud, att den omständigheten, att statsbidraget skall ökas, icke ändrar befattningshavarnas tjänsteställning. Det är ej den omständigheten, att de ordinarie befattningshavarna få ett statsbidrag på 50 %, som föranlett att de pensioneras, utan det gör man därför att de helt och hållet gå upp i sin tjänst.

Vidare anförde:

Herr **Linnér**: När herr Hedlund i Östersund säger, att utskottsmajoriteten här vill tillgodose ett rättfärdighetskrav, undrar jag, om han ändå icke använder starkare ord, än vad omständigheterna kräva. Det vore ju ledsamt, om den nuvarande statsbidragstilldelningen, som är riksdagens egen uppfinning, skulle vara så orättfärdig. Vad man kan säga är, att här gäller det helt enkelt, om man skall betrakta denna fråga som en polisorganisationsfråga eller som en skatteutjämningsfråga. Hittills har riksdagen betraktat frågan såsom en fråga om polisorganisationen. Utskottsmajoriteten vill, att frågan skall betraktas såsom en skatteutjämningsfråga. Det är detta som enligt min mening är en felaktig inställning. Jag skall be att med några ord få motivera denna min uppfattning.

Ang. ändrade grunder för statsbidrag till avlöning av vissa befattningshavare vid polisväsendet. (Forts.)

Om man betraktar denna fråga ur polisorganisationssynpunkt, föreligger det ju en bestämd skillnad mellan ordinarie och icke ordinarie fjärdingsmän. På de ordinarie fjärdingsmännen ställes den bestämda fordran, att de skola kunna fylla en polismans uppgifter. Det är därför, som staten har velat giva ett högre bidrag till deras avlöning än till de icke ordinarie fjärdingsmännens avlöning. På de senare kan man icke ställa den fordringen, att de ur rätt-skipningens synpunkt skola vara särskilt värdefulla. De extra fjärdingsmännen äro avlönade med i regel några hundra kronor. De ha ungefär precis samma kvalifikationer ur polissynpunkt som de gamla fjärdingsmännen. Det hör tyvärr till undantagen, att de kunna fylla en polismans uppgifter. De kunna i regel icke komma till rätta med att upprätthålla ordningen, om det skulle bli något upptråde. De göra så gott de kunna och somliga göra sin sak ganska bra. Men det måste ju vara skillnad på dem och de andra, som fått utbildning. De kunna ej heller skriva de rapporter, som behövas. Deras utbildning har ej varit sådan, att man därvidlag kan ställa några anspråk på dem. Verkan har därför blivit den, att de i regel ej kunna fylla ett sådant behov. Detta innebär ej något klander mot dem, utan jag säger det endast för att konstatera vad denna organisation innebär. Det är också ett konstaterande av att de motiv, som riksdagen hade 1925, då den beträffande statsbidraget skilde på ordinarie och icke ordinarie fjärdingsmän, fortfarande äro bärande och leda fram till samma resultat, som man då förutsatte.

I utskottsmajoritetens utlåtande säger man, att det blir länsstyrelserna som i varje fall få bestämma såväl löner som distrikt. Detta är en sanning med en mycket hög grad av modifikation. Som alla här i kammaren veta var det ju så, att riksdagen år 1929, om jag ej missminner mig, minskade länsstyrelsernas befogenhet beträffande avlöningen. Beträffande distrikten går det i verkligheten till så, att man lägger upp en distriktsorganisation och kombinerar med detta organisationsförslag en indelning av personalen i ordinarie och extra personal. Sedan skickar man ut ett utarbetat förslag till kommunerna, som få yttra sig över förslaget, såväl om den lokala organisationen som beträffande personalen. Dessa saker stå sålunda i nära samband med varandra. Nettokostnaden för kommunerna inverkar på hela den ifrågavarande organisationen. Nu synes man vidare, att döma av utskottets utlåtande, tro att betydelsen av denna skillnad i statsbidraget upphört efter 1932, därför att polisorganisationen skulle vara genomförd till den tiden. Detta är också ett miss-tag av utskottsmajoriteten. Det förhåller sig nämligen så, att allteftersom de gamla fjärdingsmännen avgå, uppstår på nytt varje år i ett eller annat distrikt inom varje län frågan, huruvida man skall ändra distrikten och försöka få ett distrikt med starkare polisorganisation, eller om man skall låta det hela vara som förut. Därvid komma kommunerna alltid tillbaka till frågan, om de skola få bidrag med $\frac{1}{5}$ eller med 50 procent av lönekostnaderna.

Den ståndpunkt, som riksdagen förut har intagit, har, som jag sade i början av mitt anförande, varit den, att man låtit polisorganisationssynpunkterna i detta fall vara de avgörande. Så vitt jag förstår, finnes det ingen anledning i dag att frångå denna ståndpunkt. Det är så mycket mindre anledning att göra det, som den andra frågan, nämligen frågan om skatteutjämning just nu ligger under utredning. I detta avseende måste jag säga, att jag har svårt att förstå herr Werner Hedlunds resonemang. Om en fråga ligger under Kungl. Maj:ts utredning, bör väl ej riksdagen skriva och säga: var snäll och ta upp en del av denna fråga till ny utredning och lös den frågan för sig. Det vore knappast rationellt. Den större frågan, huruvida hela polisväsendet skall förstatligas ligger ju under utredning. Därigenom skulle ju en bestämd uppgift

Ang. ändrade grunder för statsbidrag till avlöning av vissa befattningshavare vid polisväsendet. (Forts.)

avlyftas från kommunerna och kommunernas skatteutjämning bli ordnad på ett mera tillfredsställande sätt. Under sådana förhållanden skall man väl ej ta upp den här detaljen. Det förefaller mig vara ganska litet rationellt.

Herr talman, jag ber att få avsluta mitt anförande med den förklaringen, att så långt min erfarenhet sträcker sig har den statsbidragsdifferentiering som för närvarande gäller, visat sig verka i den rätta riktningen. Ur polisorganisationssynpunkt är det önskvärt, att icke någon ändring göres beträffande denna differentiering. Ur skatteutjämningsynpunkt kunna vi icke i dag bestämma vilken ändring som bör ske. Den frågan ligger under utredning. Någon anledning för riksdagen att begära ny utredning finns icke. Jag ber, herr talman, att på dessa skäl yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Lindqvist, Eriksson* i Falun och *Johnsson* i Kalmar.

Herr Larsson: Herr talman! Jag är en av motionärerna i denna fråga och med anledning därav ber jag att få framlägga några synpunkter på frågan.

Den skillnad i statsbidrag, som nu råder mellan extra polisdistrikt och ordinarie polisdistrikt har vållat och vållar alltjämt mycket missnöje hos de små kommunerna, som äro hänvisade till att utgöra ett extra distrikt. Anledningarna till att de utgöra ett extra polisdistrikt kunna vara flera. Ofta är det så, att en mindre kommun ligger inkilad mellan tvenne större kommuner. Då är det otänkbart, att en sammanslagning med någon av dessa kan ske. I andra fall kunna omständigheterna vara sådan att polisdistriktets område genom en sammanslagning skulle bli så stort, att det, om det därtill är mycket glest befolkat, skulle vara svårt för en ordinarie person att sköta distriktet. I regel är det så, att dessa små landskommuner äro hårt skattetyngda. De ha det betydligt svårare att kunna betala den extra fjärdingsmannasysslan än de större kommunerna ha att klara utgifterna för en ordinarie tjänstemanssyssla. Man får icke förundra sig över, att det råder ett starkt missnöje hos dessa små kommuner, som ej kunna få samma statsbidrag till dessa befattningar som de större kommunerna, oaktat att de äro mera skattetyngda än de större, bredvidliggande kommunerna, som utgöra ett ordinarie distrikt. En av orsakerna till detta missnöje är också landskommunernas kringskurna bestämmanderätt, när det gäller att tillsätta fjärdingsman och att bestämma lönen för densamme. Vad landskommunerna anse såsom skälig lön anse myndigheterna många gånger vara en oskäligt låg sådan. Följden har därvid blivit, att myndigheterna ålagt kommunerna att utbetala åtskilligt högre lön, än kommunerna själva ansett skäligt och riktigt. Även detta förhållande att kommunernas bestämmanderätt på detta område blivit så inskränkt och i väsentlig grad blivit överflyttad på statens myndigheter utgör, tycker jag, också en anledning till ändring i nuvarande förhållanden. Ätminstone måste det anses vara rimligt, att statsmakterna ta lika stor del i dessa kostnader för de extra distrikten, som de för närvarande göra beträffande de ordinarie distrikten. Jag tror för min del också, att en jämställdhet i fråga om detta statsbidrag i många fall kommer att borteliminera en ofta förekommande meningsskiljaktighet mellan myndigheterna och kommunerna. Kommuner med extradistrikt, som sett sig missgynnade genom denna skillnad i statsbidrag, skulle tror jag oftare än förut vara villiga att giva dessa extra fjärdingsmän en bättre avlöning än de för närvarande äro sinnade till. Även om det skulle komma att finnas kommuner, vilka icke, fastän de erhålla ett större bidrag av staten, vilja giva fjärdingsmännen bättre avlöning, tror jag, att länsstyrelserna med hänsyn till att

Ang. ändrade grunder för statsbidrag till avlöning av vissa befattningshavare vid polisväsendet. (Forts.)

kommunerna få en bättre ekonomisk ställning genom det högre statsbidraget skole vilja förhjälpa de dåligt avlönade extra fjärdingsmännen till bättre avlöning.

Vid polislagens tillkomst och även senare, när detta spörsmål behandlades i riksdagen, framhölls också — det har gjorts även i dag — att skillnaden i statsbidrag mellan de ordinarie och extra polisdistrikten bör finnas för att utgöra en press på de små kommunerna att övergå till ordinarie distrikt. Jag vill då först säga, att det kan rätt starkt ifrågasättas, huruvida det kan vara lämpligt av statsmakterna att på detta sätt försöka pressa dessa små kommuner. Även om tillvägagångssättet i detta fall kan i viss mån försvaras, anser jag detta påtryckningsmedel nu varit bestående så pass länge, att det så att säga fyllt sin uppgift. Indelningen uti polisdistrikt försiggick ju för flera år sedan, och lagen har fr. o. m. år 1932 varit i kraft i hela landet. Därför anser jag att de små kommuner, som utan alltför stora olägenheter ha kunnat sammanslå sig med andra för att därigenom bilda ett ordinarie distrikt, också redan ha gjort detta, varför distriktsindelningen nu är så gott som genomförd och stabiliserad.

När sammansatta stats- och första lagutskottet vid 1932 års riksdag behandlade en motion med samma syfte som den som nu föreligger, yttrade utskottet, att enär lagen först detta år trädde i kraft, skulle man vänta och se huru förhållandena utvecklade sig. Nu ha förhållandena utvecklats så, att missnöjet bland landskommunerna fortfarande är lika stort, och jag anser därför att man numera bör försöka åstadkomma en ändring härvidlag. Jag kan icke finna annat än att den tid som sedan dess gått varit tillräckligt lång för att man skulle kunna bilda sig en uppfattning om denna lag och dess verkningar, och då olägenheterna och missnöjet fortfarande kvarstå, anser jag att riksdagen nu bör biträda utskottets hemställan.

Då reservanterna säga, att lagen på den egentliga landsbygden icke genomförts i den utsträckning som avsetts eller som varit önskvärd, vill jag framhålla, att jag för min del anser den vara genomförd så långt som det har befunnits skäligt och befogat. Jag stöder mig i detta fall på uttalanden från Svenska polisförbundet, som ansett att under de senare åren icke skett någon nämnvärd omläggning från extra till ordinarie distrikt. Detta bör väl tyda på att distriktsindelningen numera är så stabiliserad, att det icke är mycket att vinna genom att behålla denna press på de extra distrikten att övergå till ordinarie. Skulle särskilda omständigheter tala för att ett extra distrikt bör övergå till ordinarie, torde myndigheterna i sådant fall ha makt att genomföra denna omläggning, vare sig de extra distrikten erhålla det lägre eller högre statsbidraget.

Jag skulle naturligtvis helst ha sett, att motionen i sin helhet hade kunnat bifallas av riksdagen, men när utskottet icke ansett sig kunna gå med därpå, har jag ingenting annat att göra än att biträda utskottets förslag, till vilket jag, herr talman, härmed ber att få yrka bifall.

I detta yttrande instämde herrar *Gustafsson* i Lekåsa, *Persson* i Falla och *Gardell* i Stenstu.

Fröken Wellin: Herr talman! Då jag inom utskottet deltagit i behandlingen av denna fråga, skall jag be att, huvudsakligen med anledning av herr Linnérs anförande, få yttra ett par ord.

Herr Linnér har här med vanlig klarhet uppdelat frågan i en angelägenhet dels berörande polisorganisationen och dels statsbidraget. Däremot kan man

Ang. ändrade grunder för statsbidrag till avlöning av vissa befattningshavare vid polisväsendet. (Forts.)

ju icke göra någon invändning, emedan båda dessa synpunkter ha inflytande på ärendet. Men för mig har det legat så till, att frågan icke har gällt antingen—eller utan både—och. Om jag då kommit att på grund av skälighets-synpunkter ansluta mig till utskottsmajoriteten, kan jag som motivering här för hänvisa till en del av vad som anförts av herr Hedlund i Östersund. Nu förstår jag mycket väl angelägenheten utav att länsstyrelserna icke tvingas att på något sätt släppa greppet över polisorganisationen och ordningsväsendet inom landet. Jag tror emellertid icke och har icke ett ögonblick tänkt, att detta skulle bli följden. Ty jag måste säga mig, trots den lagtext som herr Olsson i Mellerud här läste upp, att länsstyrelsernas inflytande på dessa angelägenheter väl icke är så sammankopplat med lagens bokstav, att icke länsstyrelserna skulle kunna öva ett inflytande så att säga utöver vad som står angivet i lagen. Jag har den tilltron till såväl den kommunala förvaltningen inom landet som till länsstyrelsernas auktoritet över de kommunala styrelserna, att jag anser att ett bifall till utskottets förslag icke behöver rubba eller undergräva länsstyrelsernas inflytande, och mycket önskvärda inflytande, på frågan.

Nu säger herr Linnér, att större bidrag ifrån statens sida är ett medel för länsstyrelserna och kommunerna att kunna uppställa krav på större kvalifikationer hos polismännen och att där det blir ordinarie befattningshavare bli kvalifikationerna med nödvändighet större än i fråga om dessa extra fjärdingsmän. Jag tror visst, att det ligger något uti detta, och inte så litet — jag tror att det faktiskt är på det sättet. Men som jag nyss yttrade, jag är övertygad om att länsstyrelserna skulle kunna ha i sin hand att, utan att på något sätt öva ekonomisk press på kommunerna, få dem att lägga upp frågan så, att även dessa extra befattningshavare komma att vara i besittning av erforderliga kvalifikationer.

Herr Linnér har nu yrkat avslag på utskottets hemställan med hänvisning till önskvärdenheten utav att länsstyrelserna få behålla det grepp de haft och alltjämt ha över ordningsfrågan. Jag för min del tror, att jag kan yrka bifall till utskottets förslag med hänvisning till, vad jag har anfört i fråga om min övertygelse angående länsstyrelsernas förmåga att även under så förändrade förhållanden utöva nödigt och behövtligt inflytande på denna fråga.

Herr **Hedlund** i Östersund: Om jag innan denna lag om polisorganisationen var genomförd skulle ha fällt det yttrandet, att olikheten i statsbidrag hade varit en orättfärdighet, hade jag gjort mig skyldig till den överdrift herr Linnér anser att jag gjort mig skyldig till. Vid organisationens genomförande ville man medelst en skillnad med avseende på statsbidragen locka kommunerna att göra så stora polisdistrikt som var önskvärt. Nu är organisationen genomförd och nu kunna vi inte locka kommunerna längre än vi ha gjort, och när det icke längre går att på detta sätt organisera upp polisväsendet, då är det orättfärdigt att behålla olikheten i fråga om statsbidragen.

Herr Linnér och jag kunna ju i allmänhet förena oss, men i detta fall icke, beroende på att vi ha olika uppfattning om hur en polisorganisation skall se ut. Redan 1925 deklarerade jag att jag ansåg det innebära en överorganisation att i detta land anställa fullt avlönade och högt kvalificerade polismän i distrikt, där polismannaverksamhet egentligen icke hade någon uppgift att fylla. Enligt den andra linjen, på vilken propositionen angående denna lags genomförande byggde, ansågs nödvändigt att skapa en sådan organisation. Riksdagen beslöt emellertid att ta hänsyn till den variation av kommuner som fanns

Ang. ändrade grunder för statsbidrag till avlöning av vissa befattningshåvare vid polisväsendet. (Forts.)

och gick in för att få två slag av ordningsväktare på landsbygden, det ena polismän med utbildning för polismannauppgifterna och som skulle komma till användning i de distrikt, där behov av polisbevakning förefinnes, i stora industrikommuner och i kommuner med koncentrerad befolkning. Där har polismannen en uppgift att fylla. Men hur många mindre kommuner på rena landsbygden — där den ena kommunen ligger invid den andra och där kommunerna ha samma struktur — vi än slå tillsammans, så tror jag aldrig, med hänsyn till den lugna befolkning som finnes i sådana små kommuner, att vi behöva högt kvalificerade polismän, utbildade för patrull- och spaningstjänst. Men vi befria i alla fall icke de där små kommunerna från att hålla ordningsvakt utan ålägga dem att anställa fjärdingsmän. Med undantag för de platser, där fjärdingsmannen är befriad från patrulltjänst, fullgör han ändå i stort sett samma uppgifter som den helt avlönade polismannen. Fjärdingsmannen tillhandagår landsfiskalen med alla de handräckningsåtgärder landsfiskalen vill anförtro honom, och länsstyrelserna — det kan icke vare sig landshövding Linnér eller landshövding Eriksson i Falun bestrida — äro mycket angelägna att se till, att även fjärdingsmannen har för sina uppgifter tillräckliga kvalifikationer, ty det är länsstyrelsen som fastställer såväl val av en fjärdingsman som den lön han skall ha.

Det är sålunda, herr Linnér, vår skilda uppfattning om hur en polisorganisation skall se ut som gör att vi härvidlag icke kunna ena oss. Jag anser alltså att min uppfattning om den polisorganisation som är lämplig för detta land är riktig, och av den anledningen, herr talman, ber jag få vidhålla mitt yrkande.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Med hänsyn till att jag i någon mån sysslats med dessa problem under årens lopp må det förlåtas mig, att jag vid åhörandet av denna diskussion får ett bestämt intryck utav att man överdriver denna sak på ömse sidor.

Då herr Hedlund i Östersund använder ett så starkt uttryck, som att den nuvarande uppdelningen av statsbidraget i 20 och 50 procent är en orättfärdighet som det gäller att utplåna, skulle jag vilja säga att det i denna kammare knappast finns någon som har så stort ansvar för denna uppdelning som herr Hedlund i Östersund. Det förhåller sig nämligen på det sättet, att herr Hedlund 1925 var en av de drivande krafterna för åstadkommande av den förändring i polisorganisationen, som han för övrigt här skildrat, vilken tvingade till denna gruppering i 20 och 50 procents statsbidrag. Det är alltså på tiden att herr Hedlund efter alla dessa år försöker utplåna den »orättfärdighet», som han själv har bidragit att skapa.

Jag måste emellertid säga, att 1925 års beslut icke innebär den stora orättfärdighet, som det i dag möjligen kan synas göra. Ty man räknade då med att en fast polismannaanställning skulle medföra så mycket större utgifter för kommunerna, att ett högre statsbidrag var berättigat, under det att den icke fast anställda skulle få nöja sig med så mycket mindre avlöning, att det med hänsyn till arbetsbelastningen icke skulle vara nödvändigt att för hans del bevilja högre statsbidrag än med 20 procent. Jag ber dessutom få påpeka att de polismän som erhålla 50 procents statsbidrag ha vissa förpliktelser gent emot staten. Dessa kunna sammandragas och utnyttjas av de statliga myndigheterna på ett sätt som icke kommer ifråga när det gäller de polismän, som endast ha 20 procents statsbidrag. Men även om jag hävdar dessa synpunkter, tror jag att vi ha kommit i ett sådant läge, att denna gradering av statsbidragen egentligen icke längre fyller sin uppgift, som ju avsåg att skapa en så

Ang. ändrade grunder för statsbidrag till avlöning av vissa befattningshavare vid polisväsendet. (Forts.)

mycket bättre organisation, som herr Linnér här talat om, varför det icke spelar någon avgörande roll, om man har den kvar eller icke. Jag har i dessa frågor under årens lopp fått en mycket stark respekt för landshövding Linnér, men jag undrar om icke landshövding Linnér vid ett övervägande av denna fråga nödgas erkänna, att man icke längre med det högre statsbidraget lockar kommunerna till en utbyggnad och en bättre organisation.

När vi 1925 måste göra denna tudelning, trodde jag det skulle vara möjligt att bygga förbättringen på kommunalförbundsprincipen men måste i dag säga, att denna tro har förflyktigats sedan jag lärt känna den mentalitet, som gör sig gällande ute i kommunerna, dels i vissa fall i fråga om polisväsendet och dels ifråga om kommunalförbundsprincipen på detta område. Jag skulle emellertid, om nu andra kammaren i likhet med första kammaren bifaller första lagutskottets utlåtande, vilja uttala en önskan att — för att icke de konsekvenser skola skapas, varom herr Linnér talade och som det ligger åtskilligt uti — jämsides med denna undersökning ginge en undersökning om vidtagande av vissa organisatoriska förändringar av vårt polisväsende, vilka erfarenheterna sedan 1926 ha visat vara nödvändiga. Om detta sedan skall leda till ett förstatligande av polisväsendet på landsbygden är jag icke beredd att i dag svara på, men vad jag är alldeles övertygad om är att hur man än ordnar denna organisation, så är det nödvändigt att det ifrån statsmakternas sida genomföres vissa, jag höll på att säga väsentliga förändringar på åtskilliga punkter för att organisationen rätt skall kunna fylla det ändamål som avsågs med 1925 års lagstiftning, icke minst ifråga om de olika polisdistriktens utsträckning. Det är så mycket gammalt i det avseendet, som det är nödvändigt att komma ifrån; jag höll på att säga: det är så mycken grönköpingsmässighet kvar i det avseendet, att jag tror ett kraftigt ingrepp härvidlag skulle vara till gagn för ordningsmakten i dess helhet.

Herr Hällgren: Herr talman! Jag skulle med ett par ord vilja förklara, varför jag för min del undertecknat denna motion. Jag kanske bäst gör det genom att berätta en liten historia.

Jag känner till en kommun, som har 5,700 invånare och som före denna polislags tillkomst hade anställt fyra fjärdingsmän, vilka hade denna tjänst såsom bisyssla; det var huvudsakligen hemmansägare. Efter genomförandet av polislagen skulle de införa den nya ordningen och anställa ordinarie befattningshavare, som helt skulle ägna sig åt sin tjänst. Man valde en förtidspensionerad underofficer, alltså en kvalificerad person. Hur har nu denna anordning utvecklats? Jo, det har gått därhän, att vederbörande vid sidan av denna sin tjänst kan vara ordförande (och uppbära arvode) i pensionsnämnden, han kan ha en deklarationsbyrå och driva trävarurörelse. När man förut hade de extra fjärdingsmännen, innebar polissysslan en biförtjänst, men nu ha de fått en ordinarie fjärdingsman som har andra yrkesgrenar såsom bisysslor. Jag vill icke anföra detta såsom ett argument, men jag kan mycket väl tänka mig fall, då småkommunerna ha ganska svårt att slå sig ihop för att bilda ordinarie polisdistrikt. Det gäller inte bara ordningens upprätthållande, det gäller att taga hand om skatteindrivningen och att göra upp statistik, vilket tarvar personlig kännedom om förhållandena inom kommunen. Detta gör, att småkommunerna bli mycket obenägna för att inränga sig i större polisdistrikt. Då lagen varit i kraft så länge och då den omorganisation inte kommit till stånd, som lagstiftarna tänkt sig, anser jag det orättfärdigt gentemot de små kommunerna, att de för sina fjärdingsmän endast skola erhålla statsbidrag

Ang. ändrade grunder för statsbidrag till avlöning av vissa befattningshavare vid polisväsendet. (Forts.)

med en femtedel, under det att de större kommunerna skola erhålla ett bidrag av 50 %. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Hällgren förenade sig herr *Ericson* i Boxholm.

Herr **Linnér**: Herr talman! Jag kanske skall börja med att bemöta herr Olssons i Gävle yttrande på huvudpunkten, då han gjorde det antagandet, att i själva verket differentieringen i statsbidraget visat sig vara utan effekt därför att det i alla fall är så svårt att sammanföra de små kommunerna till gemensamma polisdistrikt. Min erfarenhet går lyckligtvis inte i denna riktning. Det har i ett rätt stort antal fall visat sig gå att sammanföra små kommuner till distrikt med en gemensam ordinarie fjärdingsman. Det har inte gått utan svårigheter, men när man har försökt, har det varit av avgörande betydelse, att man kunnat göra upp kostnadsberäkningar, hur det ställer sig dels med extra fjärdingsmän och ett statsbidrag av 20 % och dels med ordinarie fjärdingsmän och ett statsbidrag av 50 %. Sedan har det självfallet kostat rätt mycket arbete, jämkningar och förhandlingar med vederbörande kommuners ledande män. Men jag måste säga, att dessa förhandlingar säkerligen i ett mindre antal fall lett till resultat, om man inte haft de större statsbidragen att gå ut ifrån. Sålunda är det ett misstag av herr Olsson, då han tror, att differentieringen inte varit av någon betydelse.

Det är vidare ett misstag, att differentieringen inte skulle ha någon betydelse på grund av att organisationen är genomförd. Det är, som jag sade i mitt tidigare anförande, på det sättet, att ärligen — jag tror inte det är någon överdrift att säga det — uppstår inom varje län frågan om avgång av extra fjärdingsmän och i sammanhang därmed frågan om sammanslagning av små distrikt till större med ordinarie fjärdingsmän. Då inträder precis samma situation som i begynnelsen: man får locka kommunerna med de högre bidragen och försöka få dem att sätta sig in i fördelarna och nackdelarna av det ena och det andra alternativet.

Jag vill vidare påpeka, att det är, rationellt sett, en skillnad mellan att giva statsbidrag åt en tjänsteman, som så gott som uteslutande sysslar med indrivning för kommunens räkning — det är ju detta de extra fjärdingsmännen i stort sett göra — och att giva statsbidrag åt en person, på vilken man ställer det anspråket, att han skall vara visserligen en kommunal men dock av staten anlitad övervakare av ordningens upprätthållande. Det är däri den rationella grunden ligger till skillnaden i statsbidragen.

Till fröken Wellin skulle jag vilja säga, när fröken Wellin framhåller, att det bör vara *både—och*, att med den nuvarande organisationen ha vi detta *både—och*. Ty polisutgifterna tagas i beräkning, när finansdepartementet bestämmer skatteutjämningsbidraget. Det är detta man bör fortsätta med, tills man får den nya utredningen färdig — vad den nu kommer att resultera i. Slutligen skulle jag vilja säga till fröken Wellin, att jag är mycket tacksam för hennes förtroende för länsstyrelserna, men att det är alldeles överdrivet att som fröken Wellin tro, att vi kunna skaffa samma sorts befattningshavare för låt mig säga 300 kronors avlöning som för 2,000 eller 3,000 kronors avlöning.

Herr **Johnsson** i Kalmar: Herr talman! Då jag biträtt reservationen har det varit alldeles på de grunder, som här ha anförts speciellt av landshövding Linnér. Det är inte första gången denna fråga är föremål för kamrarnas prövning. År 1932 väcktes en likalydande motion, men riksdagen avtog den tämligen enhälligt och lagutskottet var också enhälligt i sin uppfattning. Man

Ang. ändrade grunder för statsbidrag till avlöning av vissa befattningshavare vid polisväsendet. (Forts.)

kan då fråga sig, om så stora förändringar inträffat sedan 1932, att ett ändrat ställningstagande är motiverat från riksdagens sida. Jag tror inte, att så är förhållandet. Visserligen har det sagts, att antalet kommuner, där extra fjärdingsmän finnas, är ungefär detsamma som 1932, men faktum är, att det dock gått nedåt och att det finns ett stort antal kommuner, som inrättat sig på annat sätt än tidigare. Den saken kan man inte komma ifrån — det pekar statistiken på för övrigt.

Sedan är det också ett annat skäl, som för mig varit avgörande för mitt ställningstagande i utskottet. Det är den omständigheten, att hela frågan ligger under utredning. Det är första lagutskottet alldeles olikt att intaga den ställning utskottet gjort i denna speciella fråga. Så brukar det inte vara annars i alla de fall, då motioner väckas i frågor, som äro under utredning. Mig veterligen har inte under den tid jag varit med utskottet gått in för att föreslå förnyad utredning under sådana omständigheter, och jag tycker, att det är rätt märkvärdigt, att så blivit förhållandet just denna gång. Jag erinrar mig, hurusom just i går utskottet avstyrkte en uppmärksammas motion på den grund att frågan var föremål för utredning. Den saken var säkerligen lika väl värd utredning, men utskottet höll fast vid den gamla inställningen.

Det har anförts många synpunkter i övrigt i denna fråga. Jag skall emellertid inte uppehålla tiden ytterligare med att gå in på dem. Jag tror, att kammarens ledamöter fått skäl både för och emot. Frågan om fjärdingsmannainstitutionen har varit föremål för många tvister inom kommunerna tidigare, och det kommer att bli på samma sätt, så länge förhållandena äro sådana de äro i närvarande stund. En av anledningarna är den, att länsstyrelserna fått större inflytande beträffande själva lönefrågan. Men att detta varit nödvändigt kan man förstå därav, att enligt de utredningar, som förelågo när 1925 års polislags beslöts av riksdagen, fjärdingsmännen voro synnerligen lågt avlönade och befattningarna utbjudna till de lägstbjudande. Det visade sig, att i en kommun i Älvsborgs län — i en annan kommun hade fjärdingsmannen ingen avlöning alls, medan det fanns ett hundratal kommuner, där fjärdingsmannen hade 50 kronor, och något över 200 kommuner, som betalade fjärdingsmannen högst 100 kronor per år. Det är ju klart, att det var nödvändigt med ett ingripande för att få någon ordning på det hela, och jag tror också, att det varit av stor betydelse. Det är, som vi påpeka i reservation, alldeles tydligt, att det högre statsbidraget till de ordinarie befattningshavarna är motiverat av den utbildning vederbörande erhållit. Detta är väl till nytta inte bara för kommunerna utan även för staten.

Jag tycker, att de skäl, som anförts från reservanternas sida, äro mycket bärande, och enligt min mening kunna vi lugnt avvakta de utredningar, som äro igångsatta. Jag har den uppfattningen, att förr eller senare kommer hela denna institution att bli en statsorganisation — Svenska polisförbundet har ju för övrigt gjort framställning hos regeringen om detta — och saken är ju också under bedömande hos kommunalskatteberedningen.

Jag ber, herr talman, att i anslutning till vad som tidigare anförts av talesmännen för reservationen, få yrka bifall till reservationen.

Herr Lindqvist: Herr talman! Jag har redan givit min mening tillkänna genom att instämma med herr Linnér. När jag nu har begärt ordet, är det för att jag tror, att andra kammaren kommer att godkänna utskottets förslag och inte herr Linnérs yrkande. Om det nu skall bli en riksdagsskrivelse om utredning, vill jag understryka vad herr Olsson i Gävle här framfört, nämligen

Ang. ändrade grunder för statsbidrag till avlöning av vissa befattningshavare vid polisväsendet. (Forts.)

att det inte kan vara riktigt att stanna endast vid en undersökning av frågan om statsbidragets storlek. Det är ju så, att sedan vi fått polislagen och polisverksamheten ordnad ute på landsbygden i enlighet med denna lag, ha vi också fått statspolisinstitutionen. För min del var jag en av dem, som motsatte sig denna statspolis. Jag trodde inte, att den var behöflig. Den kom emellertid till stånd, och den har verkat på landsbygden i flera år. Det är tydligt, att statspolisens verksamhet på landsbygden kommit att återverka på fjärdingsmännens arbete såsom polismän. Därför anser jag, att om staten skall gå in för ytterligare bidrag till polisväsendet, bör en omprövning ske av frågan om polisväsendet i dess helhet på landsbygden.

Jag vill härtill lägga, att jag i ett fall vill helt instämma med herr Hedlund. Jag har i detta fallet inte den uppfattning herr Linnér gav uttryck åt. Att vi ha olika uppfattning därvidlag är beroende på olika erfarenheter och på den omständigheten, att olika förhållanden råda inom olika delar av landet. Jag tror i likhet med herr Hedlund, att vi ha inte så få små polisdistrikt, som inte lämpligen låta sig sammanslås till stora med fullt avlönade fjärdingsmän, och man kan väl förstå, att dessa små kommuner fråga sig, om det kan vara riktigt, att de skola vara i avsaknad av det högre statsbidraget. Men om de förarga sig över detta och därvid lägga de synpunkter på frågan, som herr Larsson här gjorde, är det fullkomligt felaktigt. Herr Larsson sade — och jag tror också med rätta — att vad man ute i många kommuner förargar sig över är, att länsstyrelserna ha så stort inflytande på avlöningarnas bestämmande. Så vitt jag förstår, måste länsstyrelsernas inflytande om inte ökas så åtminstone inte minskas, ty skall staten gå in för att bidraga med större belopp, måste kommunerna mista en del av sin självbestämmanderätt — det kan man inte komma ifrån. Jag tror som sagt, att kammaren kommer att bifalla utskottets förslag, men jag är fast övertygad om att det inte är klokt. Vi borde inte gå in för riksdagsskrivelse nu utan avvakta ännu någon tid och se, hur den kommitté gör, som har att utreda förhållandet mellan stat och kommun när det gäller avlöningarna till vissa befattningshavare.

Slutligen vill jag tillägga en sak — jag säger det med minne av hur det var när polislagen behandlades här i riksdagen. Vid den tidpunkten, när först utskottet och sedan riksdagen gick emot Kungl. Maj:ts förslag och gjorde den väsentliga förändringen av det, var man särskilt rädd för att om man tog Kungl. Maj:ts förslag, skulle detta ofelbart så småningom leda dithän, att alla dessa fjärdingsmän komme att bli statstjänare. Det är tydligt, att ju längre man går, när det gäller ökning av statens bidrag till avlöning av ifrågavarande tjänstemän, desto fortare kommer man fram till att även fjärdingsmännen bli statstjänare. Detta få kammarkamraterna från landsbygden inte blunda för. Ett bifall till utskottets förslag är ett steg — låt vara mycket litet — i riktning mot att göra fjärdingsmännen till statstjänare.

Herr **Gustafson** i Kasenberg: Herr talman! Jag hade inte tänkt att uppträda i debatten. Jag hade hoppats, att utskottets förslag skulle gå igenom, och det är ju också troligt, att det gör, att döma även av den siste ärade talarrens anförande.

Jag skulle vilja erinra de talare, som framhållit det särskilt förtjänstfulla i att ha stora distrikt med en fjärdingsman, om en sak. Det är ju så på landsbygden, att vid vissa tidpunkter, t. ex. söndagar och helgdagsaftnar, större folksamlingar uppstå, till exempel vid dansbanorna o. s. v. Då skall fjär-

Om vissa ändringar i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter. (Forts.)

dingsmannen ha skyldighet att vara med. Ha då flera socknar slagit sig ihop om en fjärdingsman, kan ju denne icke vara med överallt. Kommunerna skulle då tvingas att anskaffa extra ordningsmän för ordningens upprätthållande, vilken åtgärd skulle onödigt fördyra för kommunerna.

En annan sak, som icke har framhållits, är den att skatteindrivningen inte kommer att bli så effektiv. En fjärdingsman inom socknen känner till förhållandena och kan lättare passa på att driva in skatterna.

Jag anser, att när staten ger kommunerna vissa åligganden, som fjärdingsmännen måste fullgöra, är det riktigt, att kommunerna också komma i besittning av det högre statsbidraget.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Johnsson i Kalmar: Herr talman! Det skäl herr Gustafson i Kasenberg anförde, nämligen att det kan tänkas förekomma fester samtidigt i två socknar med bara en befattningshavare, kan inte alls anses bärande. Det kan vara två fester i samma socken på en gång, och fjärdingsmannen kan ju då inte heller vara närvarande på båda ställena. Det brukar vara vanligt, att man utser särskilda ordningsmän med polismans befogenhet, som tjänstgöra vid sådana tillfällen. Detta kan inte egentligen blandas samman med fjärdingsmannens uppgifter, utan det blir en speciell uppgift för dessa personer vid de tillfällen, då de anlitas.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 20.

Härefter föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 26 kap. 15 §, 27 kap. 11 och 15 §§ samt 30 kap. 45 § rättegångsbalken m. m.; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 21.

Om vissa ändringar i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter.

Vid nu skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter anförde:

Herr Bengtsson i Kullen: Herr talman! Sedan de här ifrågavarande motionerna blivit väckta, har medicinalstyrelsen i viss utsträckning tillmötesgått de i motionerna gjorda påpekandena.

Jag har så många gånger förut från denna plats påpekat de avvita förhållanden, som råda på detta område, att jag inte nu skall trötta kammaren med att åter upprepa dem. Jag vill nu blott uttala den förhoppningen, att den starka folkopinion, som alltmer gjort sig gällande på området, skall med det allra snaraste framtvinga ett ändrat, bättre förhållande, då det gäller våra apoteksvaror, detta till glädje och välsignelse för våra sjuka, nödlidande — många gånger fattiga människor.

Om vissa ändringar i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter. (Forts.)

Herr Höglund: Herr talman! Det är nog inte så ofta, som jag har nöjet att instämma med herr Bengtsson i Kullen — jag vet knappast ens, om det förekommit tidigare under min riksdagshistoria — men jag skall begagna tillfället att understryka, vad herr Bengtsson här sade om behovet av en förnuftigare tillämpning av denna författning, som vi fingo till stånd för ett par år sedan.

Jag har inte så mycket att säga beträffande själva prissättningen av läkemedlen, som motionerna röra sig om, men jag skall med herr talmannens tillstånd be att få påpeka, hur absurd medicinalstyrelsen tolkar nu gällande bestämmelser i denna lag. De, som på sin tid i kammaren framförde starka farhågor för att man skulle få en byråkratisk tolkning av den nya lagen, ha verkligen fått mera rätt än man den gången trodde. Det har visat sig, att medicinalstyrelsen handhar de nya bestämmelserna med en byråkratisk uppfattning, som verkligen påminner om det rena kineseriet.

I författningen bestämmes det bland annat i § 2 mom. 3, att utan hinder av vad som i första stycket stadgas äger styrelsen medgiva försäljning av sådan icke registrerad specialitet, som till sin verkan skall prövas av viss läkare, veterinär eller tandläkare, eller varav viss person visar sig vara i behov med hänsyn till sitt hälsotillstånd. Nu är det så, att många specialiteter, som användas av våra läkare, icke ha blivit registrerade eller anmälda till registrering, och dessa kunna nu endast erhållas genom det i lagen föreskrivna speciella licensförfarandet. Nu tillämpar man emellertid lagen strikt efter bokstaven. Hur går det till, om man skall erhålla litet medicin för reumatisk värk eller något i den stilen? Jo, då skall man först vända sig till läkare, läkaren utskriver ett recept på denna medicin och utfärdar ett intyg, att den sjuke verkligen behöver medicin av detta slag eller just denna sort. Detta intyg jämte receptet överlämnas sedan till apotek, apoteket i sin tur översänder det till medicinalstyrelsen, och så skall medicinalstyrelsen pröva saken, vilket i allmänhet tar några dagar, och först därefter får man besked, huruvida det är möjligt att erhålla denna medicin. Det märkliga är emellertid, att ett dylikt förfarande, då det gäller samma slag av medicin, i alla fall blir nödvändigt för varje särskild patient, för vilken läkaren utfärdar ett recept på medicinen i fråga. Alltså, samma procedur måste upprepas den ena gången efter den andra för precis samma läkare. Man skulle i all rimlighets namn kunna tycka, att det räcker med att detta medel *en gång* blivit prövat av medicinalstyrelsen, men så är icke förhållandet. Jag tror inte, att det var riksdagens mening, när denna lagstiftning kom till stånd, att skapa ett sådant system av rena orimligheter i fråga om möjligheten för sjuka människor att få tillgång till den medicin, som de behöva.

Härtill kommer nu, att en del av dessa specialiteter, som icke blivit registrerade, icke längre föras i apotek eller drogaffärer, utan de måste för varje gång, som licens blir beviljad, rekvireras utifrån, och det kan då dröja flera veckor och till och med ännu längre tid, innan patienten kan erhålla den av läkaren föreskrivna medicinen. Till en början tycks medicinalstyrelsen ha beviljat licenser för ett år i taget till personer, som med läkarintyg styrkt sig vara i behov av ett visst läkemedel. Från och med i år tillämpar man emellertid en ännu rigorösare princip, så att licens beviljas på ett visst antal förpackningar åt patienten, således inte längre på viss tid. En ransonering tillämpas alltså, men icke längre genom läkaren utan genom medicinalstyrelsen. Det finns exempel på, att licenser beviljats på ett betydligt färre antal förpackningar än som begärts av vederbörande sjuke genom läkare. Medicinalstyrelsen uppträder alltså nu som ett slags kontrollant av kvantiteten av den medicin, som skall överlämnas till den sjuke; således är det inte längre såsom i

Om vissa ändringar i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter. (Forts.)

början av tillämpningen av denna författning, att den sjuke fick tillstånd att under en viss tid inköpa den behövlige medicinen.

Ytterligare tillkommer en ny praxis, rörande vilken man kan ifrågasätta, om den ens har stöd i lagens formulering. Licens vägras nämligen numera för sådana medel, som av någon anledning av medicinalstyrelsen ha blivit förvägrade registrering efter därom gjord ansökan. Till belysande av sistnämnda egendomliga praxis skall jag anföra ett exempel. Det gäller just detta preparat, som jag har i min hand, ett franskt läkemedel, som heter Mésothine, vilket här i landet haft en mycket stor användning efter läkares föreskrift. Enligt uppgift, som jag erhållit genom min läkare, har enbart från två Stockholmsapotek under 1934 försålts omkring 200 förpackningar, vardera omfattande ett 20-tal tabletter. Vi ha i Stockholm ett 40-tal apotek, så man förstår, att det varit ganska stor omsättning. Ifrågavarande specialitet har nu blivit vägrad registrering med den motiveringen, att vid analys, som man verkställt vid statens farmaceutiska laboratorium, deklARATIONEN på detta preparat befunnits vara oriktig. Tabletterna skulle nämligen visat sig innehålla 0.04 gram klor-natrium, under det att i deklARATIONEN står, att de innehålla 0.10 gram av samma ämne, en anmärkning, som saknar varje som helst praktisk betydelse ur medicinsk synpunkt, åtminstone enligt läkares bestämda uppfattning. Detta preparat är synnerligen lovordat av åtskilliga läkare för sina utomordentligt goda verkningar, och jag tror, att åtskilliga av kammarens ledamöter av personlig erfarenhet skulle kunna intyga detta. Den mycket ringa differens i fråga om läkemedlets kemiska sammansättning och deklARATIONEN, som sålunda finnes eller funnits vid det tillfälle, då undersökningen gjordes, spelar för den sjuke ingen som helst roll, så mycket mera som på förpackningen av ifrågavarande specialitet beträffande användningen finnes angivet i översättning följande: *1—4 tabletter* om dagen enligt läkares föreskrift att intagas på fastande mage.

För var och en, som det minsta sysslat med dessa ting, står det klart, att en differens på några centigram koksalt i tabletternas sammansättning inte har någon som helst medicinsk betydelse. Medicinalstyrelsen har emellertid tagit det till förevändning för att vägra registrering för ett sådant preparat. Man har svårt att inse, att några sakskäl kunna anföras för en sådan åtgärd.

Ännu märkligare är att följa den vidare utvecklingen av frågan om registrering av preparatet Mésothine. Fabrikantens företrädare i Sverige överklagade medicinalstyrelsens beslut att vägra registrering i regeringsrätten utan att förebringa någon utredning i ärendet. Regeringsrätten stadfäste medicinalstyrelsens beslut. Nu sökte emellertid fabrikantens företrädare ny registrering och angav deklARATIONEN på tabletterna i överensstämmelse med analysfynden på statens farmaceutiska laboratorium. Alltså har man ändrat sammansättningen exakt i enlighet med vad som var angivet på etiketten och i enlighet med medicinalstyrelsens påstående. Även denna gång blev emellertid begäran om registrering avslagen. Som skäl för avslagsbeslutet hade man nu en ny motivering, nämligen dels att man konstaterat undervikt i undersökta varuprov, dels ock att etiketten vid undersökning av varan befunnits missvisande i vad medlet anses vara verksamt mot samtliga därå angivna sjukdomar.

Vid det andra avslaget hade man alltså funnit på en ny motivering, som inte alls förefanns vid det första avslaget. Det var först och främst den konstaterade undervikten på en del tabletter. Protokollet upplyser inte om, hur konstaterandet har skett. Det ligger emellertid i sakens natur, att dessa tabletter, som tillverkas maskinmässigt genom sönderskärande av en medicinsk blandning i degform, som sedermera stelnar, inte kan precis på milligrammet

Om vissa ändringar i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter. (Forts.)

ha absolut samma vikt, och det spelar heller ingen som helst roll i den praktiska användningen. Det är klart, att maskinen inte kan göra alla tablettorna absolut lika. Det är likgiltigt, om några centigramms skillnad i vikt förekommer mellan de olika tablettorna. Skulle kontrollvägning göras på olika preparat i allmänhet, blir ett liknande konstaterande säkerligen följden i de allra flesta fall. På en del specialiteter anges heller inte vikten på en tablett utan på den massa, varav ett visst antal, t. ex. 100 stycken, äro gjorda.

Om det varit giftiga ämnen, som ingått i ett sådant läkemedel, skulle man förstå, att medicinalstyrelsen med ytterlig skärpa ville bevaka, att vikten för varje tablett var absolut riktig. Eljest kunde man tänka sig den möjligheten, att ett giftämne i större proportion än som var föreskrivet och rimligt, skulle förekomma. Men det är inte fråga om något sådant här. Det ingår inte några giftiga ämnen i detta läkemedel.

Vad beträffar den andra anmärkningen, som motiverat avslaget, nämligen den lilla reklam, som läses på omslaget till tablettorna, så skall jag be att få anföra följande. Det står på preparatet, att dessa tabletter kunna med fördel användas för vissa slag av sjukdomar, nämligen Artério-Sclérose, Hypertension, Goutte, Obésité, Arthritisme, Rhumatismes divers, Sciaticque, Maladie de la Nutrition en général. Det är alltså huvudsakligen sjukdomar, som ha reumatisk karaktär.

Nu ser det ut av medicinalstyrelsens motivering, som om man företagit en undersökning, huruvida detta preparat var verksamt mot dessa olika sjukdomar. Man säger, att med hänsyn till erfarenheterna har reklamen befunnits missvisande i vad medlet visat sig verksamt mot samtliga däri angivna sjukdomar. Medicinalstyrelsen uppträder alltså här som en vetenskaplig auktoritet i fråga om bedömandet av preparatets verkningar och tar inte någon hänsyn till att den härvid desavuerar den läkare, som utskrivit denna medicin för viss sjukdom. Det torde knappast vara lagens mening att medicinalstyrelsen skall uppträda som en sådan medicinsk auktoritet. Den är ju närmast en administrativ institution. Innan medicinalstyrelsen framlagt ett påstående om fortsatta undersökningar rörande medicinens verkningar, tycker man, att medicinalstyrelsen borde inhämtat kännedom om saken från de läkare, som under ett 20-tal år ha rekommenderat denna medicin för sina patienter och uteslutande ha goda erfarenheter av densamma. Det finns många sådana läkare inte bara i vårt land utan naturligtvis framför allt i Frankrike, varifrån detta läkemedel härstammar, och även i en del andra länder.

Jag vill också påpeka, att det uttryckligen står här, att detta läkemedel skall tagas efter anvisning av läkare, vilka doser man skall konsumera och på vad sätt i övrigt det skall ske.

Ett ännu märkligare beslut, som förtjänar att påtalas i detta sammanhang och som medicinalstyrelsen ansett sig kunna fatta med föregivande av stöd för detta i lagen om farmaceutiska specialiteter, är följande. Sedan den andra registreringsansökningen ifrån firman blivit avslagen och apoteken således äro definitivt förbjudna att försälja denna medicin, som åtskilliga av kammarens ledamöter och många andra använt med fördel under åtskilliga år, har en Stockholmsläkare, en ansedd specialist med egen klinik, ingivit en ansökan att med stöd av bestämmelserna i § 2, mom. 3, av förevarande lag få till prövning av dess verkan inköpa ett visst antal förpackningar av denna specialitet. Även denna ansökan, alltså av läkaren att få pröva detta preparat, har blivit avslagen av medicinalstyrelsen under motivering, att registrering av ifrågavarande vara blivit vägrad. Alltså har medicinalstyrelsen velat inlägga den mening i denna lags § 2, mom. 3, att licens icke ens kan beviljas för en veten-

Om vissa ändringar i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter. (Forts.)

skaplig prövning av en läkare beträffande specialitet, för vilken registrering blivit vägrad. Tendensen är således ganska tydlig. Medicinalstyrelsen upphäver sig själv till absolut auktoritet över alla fria utövare av läkarkallet i vårt land, även när det gäller enbart att vetenskapligt pröva halten av vissa medikamenter. Jag kan inte finna annat än att detta är allt för långt gående konsekvenser, som kammaren och riksdagen säkerligen inte hade förutsett, då denna lagstiftning kom till stånd 1934.

Saken kunde kanske varit annorlunda, i fall till medicinalstyrelsens förfogande hade stått något större vetenskapligt institut för en närmare analys av dessa ting, men den har nu endast en relativt liten nämnd till sitt förfogande.

Jag tror, herr talman, att det är av en viss vikt att kammarens och jag hoppas även regeringens uppmärksamhet riktas på, att denna lagstiftning fört med sig helt andra konsekvenser än som säkerligen de flesta av riksdagens ledamöter velat vara med om, om de kunnat förutse, att lagen skulle tolkas på detta sätt. Jag hoppas, att regeringen efter det påtalande, som här skett vid åtskilliga tillfällen, har sin uppmärksamhet fäst på saken och även kommer med ett initiativ till rättelse; varom icke få väl enskilda, som redan tidigare visat sig intresserade av saken, förnya sitt initiativ.

Herr Pehrsson i Göteborg: Herr talman! Jag skulle ju kunna nöja mig med att i allo instämma i den föregående ärade talarens framställning. Det är ju en glädje att för en gångs skull kunna vara ense med honom i en fråga, som intresserar oss båda. Men då jag nu i alla fall fått ordet vill jag erinra om, att när vi hade denna fråga före vid 1934 års riksdag, då lagen i fråga låg på riksdagens bord, och likaledes följande år 1935, då just denna speciella fråga var före på grund av en motion, som jag hade framburit, uttalade jag de allra allvarligaste farhågor för att tillämpningen av lagen, såsom det då redan hade börjat visa sig, skulle leda till en omöjlig situation. Men mina allra värsta farhågor ha dock blivit överträffade av det sätt, på vilket kungl. medicinalstyrelsen har tolkat och tillämpat ifrågasatt lag. Jag har haft personlig erfarenhet av det och då jag vet, att det finns hundratals i samma läge — och åtskilliga ha meddelat sig med mig just med avseende på det preparat, som av den föregående talaren omtalades — så vill jag icke underlåta att säga ett ord i saken.

Jag tillät mig att i ett yttrande vid föregående tillfälle anhålla, att kungl. medicinalstyrelsen skulle vilja litet lägga märke till, vad vi hyste för farhågor, och taga detta i övervägande. Kungl. medicinalstyrelsen har verkligen tagit denna fråga i ett övervägande, som jag dock icke hade väntat, ty förut var det möjligt att få köpa det ifrågasatta preparatet, men när jag för någon månad sedan begärde att få licens på att få köpa det, eftersom apotekaren förklarade, att han icke fick sälja det — det skulle kosta honom dryga böter, om han gjorde det — och till min licensansökan fogade läkarintyg på att specialiteten var för mig behövlig, med hänsyn till mitt hälsotillstånd, således i enlighet med lagens bestämmelser i § 2 mom. 3, avslogs likväl denna framställning. Jag tror inte, att det finns någon i riksdagen, som vid lagens antagande tänkte sig en sådan tillämpning av lagen och det sades också uttryckligen ifrån från skilda håll. Ja, säger kanske någon, men det är naturligtvis en sådan där humbugsmedicin, som vi skola skydda den lättlurade svenska allmänheten för. Men, mina herrar, jag har aldrig sett någon för allmänheten avsedd reklam för den medicinen ute i marknaden. Det är ett preparat, som grundar sig på den för oss icke okände professor Curies, nobelpristagarens, iakttagelser och rön. Det är tillverkat vid ett av de förnämsta laboratorierna

Om vissa ändringar i kungörelsen angående handel med farmaceutiska specialiteter. (Forts.)

i Frankrike. Det finnes icke något av reklamväsen, det är ingenting av det, som man kallar humbugsmedicin, men när läkaren säger, att det behöver den mannen få, då säger kungl. medicinalstyrelsen: nehej! När jag såg, hur den siste ärade talaren höll den nu omnämnda farmaceutiska specialiteten i sin hand, under sitt anförande, vart jag orolig för hans räkning, ty nu är det väl nödvändigt att undersöka, hur han fått den i sin hand, sedan kungl. medicinalstyrelsen sagt ifrån, att sådant får man icke köpa i Sverige och väl icke heller införa hit. Är icke detta ett fullkomligt oeffterrättighetstillstånd? Jag kan icke underlåta att säga, att jag beklagar, att en sådan makt skall ha lagts i händerna på kungl. medicinalstyrelsen, som saknar förutsättningar att bedöma en sådan fråga. Jag förstår, när jag ser herrarnas förvånade miner, att det var förskräckligt sagt. Ja, det är det, men det är icke jag, som sagt det, utan jag stöder mig på en medicinsk auktoritet, på den förut omnämnde professor Louis Backman, professor i farmakologi i Uppsala, som fällt det uttrycket, att kungl. medicinalstyrelsen saknar möjlighet att bedöma frågan. Jag använde uttrycket, att den saknar förutsättningar att bedöma saken, något som blir detsamma. Professor Backman använder för övrigt ännu starkare uttryck, ty han säger, att det är groteskt, han säger, att det drar löje över medicinalstyrelsen, och han säger, att det är oärligt, då man handlar på detta sätt. Detta må stå för hans räkning, men det är sannerligen alla skäl att tala om hurudant verkliga läget är i detta hänseende. Jag har icke kunnat underlåta att med allt eftertryck konstatera läget. Jag minns så väl, hur, när vi hade lagens antagande uppe, lagutskottets ärade vice ordförande sade, att denna lag tillkommit därför att den hjälpsökande svenska allmänheten icke skulle bli grundligt lurad, när den köpte dessa specialiteter. Men nu är det vi, som fått recept av legitimerad läkare, och hans intyg att vi äro i behov av denna medicin, som blivit grundligt lurade, och jag misstänker, att även riksdagen känner sig grundligt lurad, när man ser, hurudan lagens tillämpning blivit.

Jag har, herr talman, icke kunnat underlåta att stryka under detta, ty mellan oss båda, som talat, står det en lång rad av människor, som provat detta medicinska preparat, som funnit sig väl av detta sedan många år tillbaka och som känna det synnerligen olyckligt, att de på grund av kungl. medicinalstyrelsens underliga lagtillämpning skola nödgas sakna ett hjälpmedel, som sedan många år visat sig vara för dem synnerligen hälsobringande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 22.

Härpå upptogs till behandling andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion, II: 28, angående strängare restriktioner i fråga om utländska studenters rätt att studera och avlägga examina vid svenska universitet och högskolor m. m.

Ang. utländska studenter vid svenska universitet m. m.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 28, hade herr *von Seth m. fl.* föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att strängare restriktioner måtte införas vid vederbörande myndigheters behandling av ärenden rörande vissa utländska studenters rätt att få studera och avlägga examina vid svenska universitet och högskolor samt att strängare praxis vid beviljande av medborgarskap åt sådana även måtte tillämpas.

Utskottet hemställde, att föreliggande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Ang. utländska studenter vid svenska universitet m. m. (Forts.)

Vid utlåtandet var fogad reservation utan angivet yrkande av herr Meyerhöffer.

Utskottets hemställan föredrogs och anförde därvid:

Herr Meyerhöffer: Herr talman! Vid ifrågavarande utskottsutlåtande har jag fogat en blank reservation. Vad utskottet här säger om »den vetenskapliga forskningens frihet och dess oberoende av nationella skrankor» är, vill jag säga, något, som icke på minsta sätt blivit bestritt i den här föreliggande motionen. I den andra delen av utskottets utlåtande, där utskottet talar om en strängare praxis vid beviljandet av svenskt medborgarskap, uttalar utskottet, att det anser, att den frågan icke nu bör komma upp till bedömande, då det föreligger åtskilliga motioner vid denna riksdag, angående skärpning av kontrollen över främlingsinvasionen och införandet av strängare bestämmelser i gällande invandringslag. Det är alldeles riktigt, att sådana motioner föreligga och komma att i vederbörlig ordning prövas, men så som jag ser på föreliggande motion har motionären visserligen begränsat sig till en detalj av det stora spörsmålet men till en sådan detalj, som är mycket lätt att skilja från frågan i övrigt. De skäl motionären här förebragt har jag funnit vara bärande, och jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till den av herr von Seth m. fl. i ämnet väckta motionen.

Herr Sefve: Herr talman! Såsom redan framgår av herr Meyerhöffers yttrande har utskottet i sak varit av samma uppfattning som motionärerna. Utskottet har emellertid ansett, att ifrågavarande problem, böra behandlas i annat sammanhang, nämligen i samband med övriga motioner, som i samma ämne väckts vid denna riksdag och blivit hänvisade till annat utskott. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr von Seth: Herr talman! Utskottet har vid behandlingen av ifrågavarande motion ganska skarpt understrukit, att man icke får hindra forskningens frihet och vetenskapligt samarbete inom vare sig de nordiska länderna eller övriga länder i Europa. Framför allt har denna passus upptagits i pressen, och i vissa tidningar framskymtar en sådan uppfattning, som om motionärerna velat hindra ett dylikt samarbete. Jag skall därför taga mig friheten att läsa upp den del av motionen, däri det med skärpa betonas, att »ingenting kan invändas mot att studerande från de nordiska länderna komplettera sina bristfälliga utbildningsmöjligheter med en studietid i vårt land eller ett visst utbyte av kvalificerade studerande mellan olika länders institutioner enligt vetenskapens internationella natur.»

Jag vill ytterligare understryka, att motionärerna syfta ingalunda till att hindra någon forskningens frihet eller att lägga några restriktioner på det vetenskapliga samarbetet mellan de olika länderna. Motionärerna anse, att en lagstiftning är behörlig för att inskränka de utländska studerandenas rätt att få skaffa sig svenskt medborgarskap eller att begagna erhållna examensbetyg vid svenska högskolor och universitet vid vidare anställning inom landet. De anse, att det är nödvändigt, att en lagstiftning kommer till stånd, som klargör, att även om utländska studerande tillåtas ligga vid våra högskolor och universitet, bör den tid de använda för sina studier där icke räknas till godo vid sökandet av svenskt medborgarskap. Vidare är det angeläget, att det på det examensbetyg, de utländska studerandena erhålla, genom påteckning från vederbörande myndighet klart anges, att det icke berättigar dem till fortsatt verksamhet inom landet. Nu kan det invändas, att det i många fall är fråga

Ang. utländska studenter vid svenska universitet m. m. (Forts.)
 om ett ytterst litet antal studerande, men jag vill däremot invända, att utkomstmöjligheterna för t. ex. den inom den juridiska fakulteten studerande ungdomen äro sådana, att om också endast två eller tre utlänningar erhålla svenskt medborgarskap inverkar det menligt på våra egna ungdomars möjligheter att söka platser inom detta fack. Det är i rent konkurrenshindrande syfte och för att skydda ungdomens framtidsutsikter som en lagstiftning i detta fall är icke bara nödvändig utan även bör komma till stånd inom den närmaste tiden.

Jag ber, herr talman, att få förena mig med herr Meyerhöffer i det av honom framställda yrkandet om bifall till föreliggande motion.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 23.

Slutligen förelåg till avgörande andra kammarens första tillfälliga utskotts *Ang. införande av lämplig trafikundervisning i skolorna.* utlåtande, nr 9, i anledning av väckt motion, II: 31, om införande av lämplig trafikundervisning i skolorna.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 31, hade herr *Pettersson* i Hällbacken föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande av förslag till införande av lämplig trafikundervisning i skolorna.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av berörda hemställan anförde:

Herr *Pettersson* i Hällbacken: Herr talman! Jag skall bara be att som motionär få säga några ord i frågan. Som kammarens ledamöter ha sig bekant är trafikproblemet synnerligen betydelsefullt och komplicerat. Det har upptagits till undersökning av olika trafikorganisationer, som sökt utfinna alla möjligheter till ökad säkerhet. Vi veta ju, att bilarnas antal under de sista åren har ökat så pass mycket, att man tidigare knappast kunde tro, att trafikintensiteten kunde bli sådan som den är. Också visar olycksfallsfrekvensen i landet, att det är mycket viktigt, att kraftiga åtgärder vidtagas för att icke olyckorna skola öka i samma oroväckande grad i fortsättningen som på sista tiden. Självfallet är det av synnerligen stor betydelse, att en undervisning ordnas, som bibringar barnen i skolorna kunskap om trafikens vådor för att de dels i skolåren och dels sedan i vuxen ålder skola ha möjlighet att bättre rätta sig efter förhållandena och därigenom medverka till att olyckorna genom biltrafiken nedbringas.

När jag väckte denna motion i kammaren, kunde kammarens ledamöter konstatera, att den möttes av en praktiskt taget enhällig press ute i landet, som ansåg, att på detta område måste man taga ett krafttag för att hålla jämna steg med den ökade trafik, som förekommer i landet. Vid de möten som hållits i frågan dels i Stockholm och dels i landet i övrigt har man enstämmigt uttalat sig för att något mera än det som hittills gjorts på området borde göras för att redan barnen i skolåldern skulle bibringas vetskap om trafikens vådor. De små få i likhet med de större hålla sig på vägarna och äro alltså utsatta för stora risker på grund av den ökade trafiken. Därför anser jag det vara av

Ang. införande av lämplig trafikundervisning i skolorna. (Forts.)
synnerligen stor betydelse att vidtaga åtgärder, för att barnen redan i skolan bibringas den första undervisningen om trafikkultur och dylikt.

När motionen remitterades till första tillfälliga utskottet, var det en ledamot, som sade till mig, att nu är motionen dömd att avlivas, ty första tillfälliga utskottet är ett av de utskott, som i mycket liten grad tillstyrka motioner, även om det yrkande, som framställts, är så anspråkslöst som att avse en riksdagsskrivelse i ämnet. När man läser utskottets utlåtande, har man svårt att komma ifrån att vad som gjorts gällande i denna motion har ett visst fog för sig. En sak, som jag förvånar mig över är att utskottet i en så pass viktig fråga som denna icke remitterat motionen till annan myndighet än skolöverstyrelsen, varjämte utskottet berett nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande tillfälle att yttra sig i frågan. Jag skulle tro, att utskottet redan på förhand haft den uppfattningen, att det icke varit nödigt att höra några andra myndigheter och organisationer. Vi ha i landet sådana, som känna trafikförhållandena i landet bra, såsom K. A. K., motorförarnas helnykterhetsförbund och en del trafikorganisationer. Man kunde ha väntat, att man berett dem tillfälle att avgiva yttrande, och man har förvånat sig över att så icke skett. Nu kan man ju säga, att vem som helst kan ju avgiva yttrande till utskottet över motioner, som de läsa om i tidningarna, men det är icke på det sättet det skall gå till, utan man vill, att folk, som ha en mening i frågan, skola höras och få tillfälle komma fram med den.

Det har varit mycket intressant att på möten, som i Stockholm och annorstädes anordnats av trafikorganisationer, avlyssna, att vid de resolutioner som fattats det var en enhällig mening om att denna motion borde bifallas. Över allt har jag träffat folk som sagt att ett bifall till motionen skulle falla som en mogen frukt, ty man kunde icke tänka annat än ett bifall till motionen. Läser man utskottets utlåtande, finner man att i utskottets motivering talar åtskilligt för bifall till motionen, och utskottets ärade ordförande har under hand sagt till mig, att utskottet behjärtat, att saken förts fram, men ordföranden sade mig samtidigt, att saken borde komma upp på initiativ från annat håll, i vilket fall frågan torde av Kungl. Maj:t föras fram till riksdagen.

Beträffande den saken kan jag erinra om att den första framställning, som gjordes i denna riktning, gjordes 1922 från K. A. K., då man hos regeringen begärde, att något skulle göras för att införa en undervisning av barnen i skolorna om trafikens vådor och trafikregler etc. Det har sedan gjorts andra framställningar i saken, och jag framställde år 1924 till den då sittande kommunikationsministern en fråga, om icke något borde göras. Jag skulle tro, att man där tagit hand om papperen, och man har lovat att ägna frågan den största uppmärksamhet, men sedan har saken blivit liggande.

Nu har det som kammarens ledamöter ha sig bekant från skolöverstyrelsen och från nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande gjorts den framstötten, att man skulle på annat sätt, innan man går till införande av obligatorisk undervisning, söka bibringa lärjungarna de enklaste begreppen om trafikreglerna. I vissa skolor har man sökt att gå till mötes den framstöt som gjorts. Andra skolor ha lagt saken åt sidan, så att det icke blivit något gjort. Nu har utskottet här — samtidigt med att utskottet refererat vad som förekommit i saken och samtidigt med att utskottet säger sig ha behjärtat vad som sagts i motionen — sagt, att utskottet anser, att genom skolöverstyrelsens och nationalföreningens framställningar samt genom utarbetandet av en för trafikundervisningen lämplig handledning för lärare betydelsefulla initiativ vidtagits och att man för den skull borde avvakta vad som kommer därifrån och om Kungl. Maj:t kommer att taga upp frågan, och man förutsätter, att

Ang. införande av lämplig trafikundervisning i skolorna. (Forts.)
spörsmålet inom kort kommer att av Kungl. Maj:t upptagas till prövning, och därför avstyrkes motionen.

Det har visserligen varit vanligt inom riksdagen, så länge jag haft äran tillhöra densamma, att utskotten avstyrka motioner under hänvisning till att frågan redan är föremål för Kungl. Maj:ts behandling. Då man sålunda förutsätter, att Kungl. Maj:t gått in för en utredning i frågan, har man ofta icke ansett sig ha anledning att skriva till Kungl. Maj:t. Men här föreligger icke ett sådant fall. Jag vet inte, om det är en särskild praxis inom de tillfälliga utskotten, att om det inkommit en skrivelse till någon myndighet, så återoppar man den skrivelsen och säger, att det finnes ingen anledning att skriva till Kungl. Maj:t. Om så är förhållandet, anser jag att riksdagen bör säga ifrån, att först då Kungl. Maj:t föranstaltat om utredning i en fråga torde frågan med säkerhet vara att förvänta propositionsvägen. Därför, herr talman, tycker jag, att om man skall behandla denna fråga på samma sätt, som man överhuvud taget brukar behandla frågor här, är det om man jämför utskottets avstyrkande kläm med dess motivering, i sin ordning, att man vid denna fråga bifaller motionen, som gäller skrivelse till Kungl. Maj:t om utarbetande och framläggande av förslag till införande av lämplig trafikundervisning i skolorna. Då denna fråga är synnerligen viktig, kan jag inte finna annat än att det är av stor betydelse att detta ämne bringas till snar utredning, så att man får den undervisning införd, som är behöflig på detta område.

Vad som särskilt föranledde mig att väcka motionen, var ett otäckt olycksfall, därvid det visade sig, att chauffören var oskyldig men ett skolbarn skyldigt till att det gick människoliv till spillo. Men man förklarade, att barnen måste gå från hemmen till skolan och tillbaka igen, och det förhållandet hade gjort, att barnet var skuld till att olyckan inträffat. Sedan jag väckt motionen, har jag fått otaliga skrivelser, vari man berört det ena olycksfallet efter det andra, där det berott på okunnighet hos barn att olyckor inträffat, medan chaufförerna varit utan skuld till olyckorna.

Jag anser, herr talman, med den stora trafik vi ha utefter vägarna, med de alltjämt lurande farorna även för de äldre, att det har stor betydelse, att sådan undervisning kommer till stånd, att man därigenom inte bara för barnens del kan medverka till att det blir mindre antal trafikolyckor utan även kan åstadkomma, att barnen, när de bli vuxna, ha bättre trafikkultur efter denna undervisning än annars.

Det är på grund av nu anförda skäl, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till min i ämnet väckta motion.

Herr Weijne: Herr talman! Herr Pettersson i Hällbacken var en ovanligt missnöjd motionär och gav utskottet det vitsordet, att det var ett ovanligt skarprättarutskott. Vi bruka inte tillstyrka motioner, menade herr Pettersson i Hällbacken. Jag vill inte yttra mig därom, huruvida detta betyg är rättvist, men vad jag vill säga är, att inte ens utskottets ledamöter skulle vara ledsna, om herr Pettersson i Hällbacken fick sitt yrkande bifallet, därför att i sak ha vi precis samma uppfattning, nämligen att detta är en mycket allvarlig fråga, och att något bör göras.

Nu är förhållandet emellertid det, att den mest sakkunniga instans vi ha på detta område eller den instans, som bör vara mest sakkunnig, nämligen nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande — en institution, som åtnjuter ganska betydande statsanslag — har gått in till Kungl. Maj:t med en framställning av precis den lydelse som motionen avser. Då tyckte vi i utskottet, att det inte finnes skäl för riksdagen att ytterligare skriva om den

Ang. införande av lämplig trafikundervisning i skolorna. (Forts.)

saken, utan ha slutat med att säga, att vi förutsätta, att Kungl. Maj:t tar upp ärendet till prövning.

Sedan säger herr Pettersson, att vi borde ha remitterat detta ärende ytterligare till andra myndigheter. Jag skulle vara mycket tacksam för att få veta vad vi försummat i det avseendet. Vilken myndighet skulle ha kunnat ge oss värdefulla råd? Att det behöves trafikundervisning, därom äro vi alla ense, att det sker fruktansvärda olyckor, veta vi. Vi ha remitterat ärendet till de myndigheter, som kunnat upplysa oss om frågan, och jag vore tacksam mot herr Pettersson för en upplysning om vilken myndighet som kunde ha givit oss ytterligare upplysningar i det avseendet och som vi alltså försummat att vända oss till. Om riksdagen skall skriva till Kungl. Maj:t eller ej, är bara en formell historia, och jag tror inte, att det betyder så mycket, vilket man gör. Jag anser emellertid riktigt, då det föreligger en framställning som är föremål för Kungl. Maj:ts prövning, att riksdagen inte skriver till Kungl. Maj:t men understryker i allmänhet vikten av att något göres, och från den utgångspunkten ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Elmroth: Herr talman! När jag läste motionen, tänkte jag mig, att detta är en av de motioner, som tvelsutan ha de allra största utsikter att vinna kammarens bevägenhet. När jag började läsa utskottets betänkande, trodde jag att utskottet komme att instämma med motionären. Jag blev därför i någon mån överraskad, när jag fann, att utskottets mycket sympatiska inställning i motiveringen till motionen slutade med en avstyrkan av motionärens hemställan. Utskottet erkänner på varje rad riktigheten av motionens syfte och det berättigade i vad man här hemställt om, att ökad trafikultur borde börja byggas upp medelst propaganda, om jag så får uttrycka mig, bland barn i skolåldern. Det är väl utan tvivel riktigt som motionären säger, att det kan bara råda en mening om den saken, och utskottet bestrider inte heller att detta med hänsyn till de stora konsekvenserna måste vara det riktiga. Men när sedermera utskottet motiverar sitt avstyrkande med att nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande ingått till Kungl. Maj:t med en skrivelse i ämnet, och därmed anser, att en skrivelse från riksdagens sida inte är av behovet påkallad, måste, såvitt jag förstår, detta betyda — åtminstone kan det uttolkas på det sättet — att den så att säga enskilda framställning, som gjorts till Kungl. Maj:t av nämnda förening, vill inte kammaren för sitt vidkommande ställa sig bakom. Jag är fullt övertygad om, att en sådan inställning till frågan, som utskottets hemställan här innebär, skulle göra denna fråga — om vilken vi alla äro överens, även utskottet — den allra största otjänst. Jag är inte överens med utskottets ärade ordförande därom, att eftersom den mest sakkunniga institutionen, åberopade nationalförening, här gjort en framställning, bör inte kammaren stryka under förslaget medelst en skrivelse. Tvärtom är jag av den uppfattningen, att ett bifall till motionen här skulle i synnerligen hög grad ge ett auktoritativt stöd åt denna framställning av nämnda förening, och det är med hänsyn därtill och med hänsyn till de synpunkter, som utskottet självt i motiveringen anført, och framförallt vad motionären anført, som jag, herr talman, yrkar bifall till motionen.

Herr Hagberg i Malmö: Herr talman! Jag delar den överraskning, som motionären gav uttryck åt med hänsyn till det resultat, vartill utskottet kommit. Liksom motionären anser jag, att såväl den — låt vara ej alltför omfattande — utredning, som förebragts, som den motivering, som utskottet anført, bort leda till tillstyrkande av motionen.

Ang. införande av lämplig trafikundervisning i skolorna. (Forts.)

Man läser ofta i tidningarna om något, som kallas för motorismens offerväsen, och det är för visso ett mycket beklämmande kapitel. Jag har här förskaffat mig den färskaste statistiken över motorfordonsolyckorna i landet. När man tar del av dess siffror, blir man onekligen mer än förvånad över motorfordonsolyckornas omfattning. Jag har här siffrorna för fjärde kvartalet 1935. Därav framgår, att hela antalet olyckor under denna tidsperiod, alltså under fjärde kvartalet 1935, utgjorde icke mindre än 2,888, varav 1,187 på landsbygden och 1,701 i städerna. Stockholms stad uppvisar det största antalet, 687, därnäst kommer Göteborgs och Bohus län med 329 samt Malmöhus län med 299. Om man sedermera går att bena upp denna statistik, finner man, att inte mindre än 70 fall, d. v. s. 2.4 % haft dödlig utgång till följd, och att enbart under sista kvartalet förra året sammanlagda antalet dödade personer var 73, medan annan personskada inträffat i 1,003 fall eller 34.7 % med sammanlagt 293 svårt och 856 lindrigt skadade personer. Jag tycker, att dessa siffror, som äro de senaste, till vilka man har tillgång, äro av den beskaffenheten, att mycket snara åtgärder må kunna anses befogade.

Skolöverstyrelsen har ju ställt sig förstående till denna framställning men tycks förmena, att ingenting egentligen kan åtgöras, förrän ny motorfordonsförordning och ny vägtrafikstadga äro tillskapade. Vi veta, att riksdagen fått sig förelagda förslag till ny motorfordonsförordning och ny vägtrafikstadga. Huruvida dessa komma att accepteras eller ej, känner jag inte till, men jag kan inte finna, att det föreligger något egentligt saksammanhang mellan vad motionären vill och detta förhållande. Skolöverstyrelsen tycks vara av den uppfattningen, att, om man får en ny motorfordonsförordning och en ny vägtrafikstadga, innefattas häri bestämmelser, som komma att gälla för mycket avsevärd tid framåt och som skulle ligga till grund för undervisningen. Jag har den uppfattningen, att, även om vi erhålla ny motorfordonsförordning och ny vägtrafikstadga i år, komma dessas föreskrifter att bli av begränsad varaktighet. Utvecklingen på detta område går ju framåt med sådan fart — det visar hela erfarenheten — att dessa bestämmelser inte kunna bli så särdeles långvariga. Vi fingo vår första automobilförordning, som den då hette, 1906, om jag inte misstager mig. Sedan dess ha bestämmelserna ideligen ändrats. De bestämmelser, vi nu ha äro daterade juni 1930, men vad som då tillskapades, har under de gångna åren ändrats nästan till oigenkännlighet på åtskilliga punkter. Skola vi vänta på en förordning, som kommer att gälla en mycket avsevärd tid framåt, lära vi inte kunna få till stånd åtgärder i det syfte, motionären tänkt sig.

Naturligtvis vill man inte på något vis införa något plugg i dessa ting. Man vill inte ordna en undervisning, som för barnen kan verka tråkig eller avskräckande, utan man vill lägga den på ett förnuftigt sätt. Man vill med denna undervisning hos barnen skapa en mentalitet — vågar jag kanske säga — av varsamhet och hänsyn, som de sedan föra med sig ut i livet.

Detta motorismens offerväsen, som jag förut talade om, lär man aldrig komma ifrån. Motorismen liksom den tekniska utvecklingen i allmänhet kräver naturligtvis sina offer. Men vad vi kunna göra är att i görligaste mån begränsa detta offerväsen, och jag har den bestämda uppfattningen, att ett bifall till motionen skulle i sin mån innebära ett steg, churu visserligen ej alltför betydande, i rätt riktning.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motionen.

Herr Lundell: Herr talman! Efter allt som sagts i frågan skall jag endast tillåta mig att som motorintresserad ledanot av kammaren i största korthet ange, att jag i allo ansluter mig till de synpunkter, som framförts av motio-

Ang. införande av lämplig trafikundervisning i skolorna. (Forts.)
 nären, herr Pettersson i Hällbacken. Det är ju så med de tillfälliga utskotten, att de i mångt och mycket uppträda som ett slags slakthus eller destruktionsanstalter för förhastade motioner med begäran om skrivelser till Kungl. Maj:t, och det är nog obestridligt, att en sådan institution är väl behövlig. Men nog är det väl många gånger eller åtminstone ibland så, att en och annan motion, när den kommit in i denna anstalt, beredes ett brådare slut, än den egentligen skulle på grund av sitt innehåll förtjäna, och så tycker jag nog att förhållandet är med den motion, som väckts av herr Pettersson i Hällbacken. Utskottet är ju i sak fullkomligt ense med motionären, det har man ju anledning att konstatera, och det framgår av vad utskottet självt uttalat: »Att en sådan undervisning så snart som möjligt kommer till stånd och göres obligatorisk finner utskottet vara en angelägenhet av stor vikt.» Jag menar, att när saken ligger till på det viset, så borde det väl ligga nära till hands, att utskottet också hade slutat med att biträda motionärens förslag. Det är visserligen så, att denna fråga genom föreningen för trafiksäkerhetens främjande har förts fram till Kungl. Maj:t, men det bör väl inte utgöra något hinder för att riksdagen genom ett bifall till denna motion understryker, att den ställer sig bakom denna framställning från denna förening för trafiksäkerhetens främjande. Därpå kan ju saken endast vinna. Det är ju ändå så med denna fråga — det framgår ju tydligt av de siffror, som herr Hagberg i Malmö här framdrog — att det är fara i dröjsmål.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till motionen.

Herr **Karlsson** i Munkedal: Herr talman! När man hört talesmännen för motionen, kan en lekman inte underlåta att framställa den frågan: Skall denna undervisning kunna ske inom ramen av nu gällande undervisningsplaner och kurser särskilt i folkskolorna? Jag tillhör inte skolfuxarna i denna kammare, men jag har haft så mycket att göra med skolan i alla fall, att jag måste fråga mig: Kan trafikundervisningen nu omedelbart göras obligatorisk? Ingen kan väl motsäga önskvärdheten av att vi få en undervisning på detta område, men att utan vidare säga, att den skall vara obligatorisk, torde för närvarande inte vara möjligt. Här kräves först en reform i undervisningsplanen, en reform som säkerligen snart nog måste komma, och där må det gärna beaktas, att detta ämne sättes in, men innan vi komma dit, torde det vara olämpligt, att föreskriva, att undervisningen skall vara obligatorisk.

Jag har med detta bara velat säga, att det nog också kan finnas andra synpunkter än de, som hittills framförts i debatten, och som tala för, att man måste dröja med detta ärende. Det är ju så, att redan nu förekommer det trafikundervisning i folkskolan. Varje förständig lärare har ju tillfälle att t. ex. vid hembygdsundervisningen tala om, hur barnet, när det kommer ut, skall gå på vägarna. Jag har sett, hur upplysning om trafiken på ett utmärkt sätt kunnat passas in i hembygdsundervisningen. Nu vet jag ju mycket väl, att detta ämne rör de lägre klasserna, och att det behöves trafikundervisning också i de högre, men innan vi komma dit, behöves en reform med avseende på undervisningsplanen.

Av dessa skäl ansluter jag mig till utskottets förslag.

Herr andre vice talmannen **Jeppsson**: Herr talman! Det tycks hos alla talare, som här uppträtt, endast råda en mening om det önskvärda i att få trafikundervisning införd i skolan så fort som möjligt. Herr Hagberg i Malmö framdrog en mycket skrämmande statistik, som visade, hur olyckorna växa. Och man skulle kanske kunna reducera dem genom att införa obligatorisk trafikundervisning i skolorna. Nu hade jag, herr talman, från början

Ang. införande av lämplig trafikundervisning i skolorna. (Forts.)

varit böjd för att biträda motionen, men då jag läst detta utlåtande finner jag, att motionären hemställer, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande av förslag till införande av lämplig trafikundervisning i skolorna. Man kan möjligen ha anledning att tolka det så, att därmed avses, att förslag skall föreläggas riksdagen. Därigenom skulle ärendet bli ytterligare fördröjt. Jag anser för min del, att ett beslut i ämnet bör komma till stånd så fort som möjligt, att Kungl. Maj:t bör så fort ske kan efter det riksdagen för sin del behandlat det föreliggande förslaget till motorfordonsförordning och vägtrafikstadga gå i författning om att sätta i gång trafikundervisning i skolorna och därför, herr talman, tillåter jag mig att här framställa det yrkande, att kammaren för sin del måtte besluta, att hos Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av föreskrifter rörande obligatorisk trafikundervisning i samtliga under skolöverstyrelsens inseende stående läroanstalter. Det är ungefär samma yrkande, som nationalföreningen gjort hos Kungl. Maj:t, och jag tror, att det skulle komma att befordra ett befördra ett allmänt önskemål, nämligen att få en obligatorisk trafikundervisning i skolorna.

Jag ber, herr talman, få föreslå, att andra kammaren gör detta yrkande till sitt.

I detta yttrande instämde herrar *Aqvist, Sandström, Olofsson* i Digernäs, *Lithander* och *Lindberg* i Stockholm.

Herr Elmroth: Herr talman! Herr Karlsson i Munkedal frågade, när och på vad sätt den föreslagna undervisningen skulle kunna inrymmas i skolornas undervisningsschema. Jag är ingen skolman, så att jag kan icke svara på den frågan, men jag har mig bekant och det tycks vara allmänt känt, att det ges mycket goda tillfällen för att propagera i skolan för en sak, som intresserar vederbörande lärare även om detta icke sker i samband med själva undervisningen. Det lär redan förekomma en hel del propaganda, som t. ex. rör idrotten. Så nog finns det tillfälle till propaganda för ett så behjärtansvärt syfte som detta.

Herr Pettersson i Hällbacken: Herr talman! Jag skall be att få återtaga mitt yrkande om bifall till min motion och instämna i stället i det av herr andre vice talmannen gjorda yrkandet, som i själva verket är detsamma som det yrkande, som framförts i motionen.

Herr Weijne: Herr talman! Jag har för min del icke det ringaste emot, om herr andre vice talmannens yrkande skulle bifallas. Det är precis samma framställning, som nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande har framställt, och om andra kammaren anser, att man bör understryka denna framställning genom att göra en likartad även från riksdagens sida, så är det klart, att vi från utskottets sida icke ha något att invända.

Jag fäster mig emellertid vid den något ändrade ställning, som kammaren här intager. Förr i tiden var man mycket angelägen att lägga de tillfälliga utskotten till last, att de voro alltför vänliga mot motionärerna. Det skrevs för mycket, sade man, och allt emellanåt avslog man framställningar på den grunden. Nu riktar man kritik från den rakt motsatta synpunkten.

Vi ha som sagt ansett det vara onödigt att skriva till Kungl. Maj:t, när det redan föreligger en framställning. Jag ber emellertid att få ännu en gång understryka, att här kammaren den meningen, att man bör skriva, så icke kommer utskottet att taga detta som någon motgång, eftersom vi alla ju vilja precis samma sak.

'Ang. införande av lämplig trafikundervisning i skolorna. (Forts.)

Herr andre vice talmannen **Jeppsson**: Herr talman! Jag ber att få påpeka, att jag har icke på något sätt kritiserat utskottets ställningstagande eller det sätt, på vilket dess talan förts här i kammaren. Denna sak är emellertid av en så oerhörd betydelse. Genom att införa trafikundervisning i skolorna kunna kanske åtskilliga människoliv räddas, icke minst barn, och därför anser jag det icke alls vara obefogat utan tvärtom mycket berättigat, om andra kammaren på detta ganska ovanliga sätt ger sin mening till känna på sätt, som jag tillåtit mig föreslå, nämligen genom att direkt hos Kungl. Maj:t göra framställning av ungefär samma innebörd som nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande redan har gjort. Det har säkerligen en helt annan effekt, ifall riksdagen fattar det beslut, som här föreslås, än om riksdagen avslår motionen, ty det är dock ett avslag, hur man än skriver motiveringen.

Herr **Elmroth**: Herr talman! Jag ber att få återtaga mitt tidigare instämmande med herr Pettersson i Hällbacken, d. v. s. om bifall till motionen, och ber i stället att få yrka bifall till det av herr andre vice talmannen framställda yrkandet.

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! I likhet med den föregående ärade talaren ber jag att få taga tillbaka mitt yrkande om bifall till motionen och att få förena mig i den hemställan, som gjorts av herr andre vice talmannen.

Herr **Lundell**: Herr talman! Jag ber att få förena mig med de två senaste talarna.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till det av herr andre vice talmannen Jeppsson under överläggningen framställda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den senare propositionen.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 24.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 180, i anledning av väckta motioner om ändringar i arrendelagstiftningen, återupptagande av den sociala jordbruksfrågans lagvägar med mera;

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till skatte av lägenheterna Gungsebro med Moholm nr 1, Hässlefallet nr 1 och Hassledalsängen nr 1 i Finnerödja socken av Skaraborgs län;

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kommunala pensionstillskott m. m.;

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 22 juni 1928 om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus;

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 14 § 3 mom. lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd;

nr 185, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i fattigvårdslagen m. m.; och

nr 186, i anledning av väckta motioner om ändring i fattigvårdslagens bestämmelser om barns försörjningsplikt m. m.

§ 25.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av väckta motioner om utredning rörande den kommunala självstyrelsen i hela dess vidd;

statsutskottets utlåtanden:

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av statens hantverkslånefond m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 80, i anledning av väckta motioner om anslag till förstärkning av avkastningen av understödsfonden för rysslandssvenskar;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till universitetsstatistik;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Chalmers tekniska institut m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 84, i anledning av väckta motioner angående omprövning av pensionsförsäkringsfondens medelräntenivå och nedbringande av räntan å redan beviljade lån ur fonden;

nr 85, i anledning av väckta motioner om anslag till småindustriens centralförbund;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 87, i anledning av väckt motion angående expensanslag och semesterbidrag till poststationsföreståndare;

nr 88, i anledning av väckta motioner om järnvägsanläggning i Pite älvdal;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss omläggning av automobilbesiktningsväsendet m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till statspolisorganisationen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets memorial, nr 43, angående avskrivning av viss osäker fordran vid riksbankens avdelningskontor i Malmö;

andra lagutskottets memorial, nr 39, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande andra lagutskottets utlåtande nr 23 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 11, i anledning av väckt motion angående bättre ordnande av landsbygdens postförhållanden.

§ 26.

Justerades protokollsutdrag.

Andra kammarens protokoll 1936. Nr 27.

§ 27.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Johnsson</i> i Kalmar	under	3 dagar	fr. o. m.	den	25 april,
» <i>Ericson</i> i Boxholm	»	4 »	»	»	27 »
» <i>Olovson</i> i Västerås	»	2 »	»	»	26 »
» <i>Andersson</i> i Prästbol	»	6 »	»	»	27 »
» <i>Törnkvist</i> i Karlskrona	»	5 »	»	»	29 »
» <i>Olsson</i> i Ramsta	»	3 »	»	»	27 »
» <i>Olsson</i> i Mellerud	»	2 »	»	»	26 »
» <i>Olsson</i> i Närlinge	»	2 »	»	»	27 »
» <i>Persson</i> i Fritorp	»	7 »	»	»	27 »
» <i>De Geer</i>	»	4 »	»	»	1 maj,
» <i>Westerdahl</i>	»	4 »	»	»	1 »
» <i>Svensson</i> i Landskrona	»	5 »	»	»	28 april,
» <i>Weijne</i>	»	5 »	»	»	27 »
» <i>Lithander</i>	»	3 »	»	»	9 maj,
» <i>Paulsen</i>	»	5 »	»	»	28 april,
» <i>Gardell</i> i Gahns	»	4 »	»	»	29 »
» <i>Andersson</i> i Munkaljungby	»	5 »	»	»	30 »
» <i>Jonsson</i> i Skedsbygd	»	5 »	»	»	28 »
» <i>Sjögren</i>	»	3 »	»	»	29 » och
» <i>Johansson</i> i Hälleforsnäs	»	6 »	»	»	27 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.30 e. m.

In fidem
Per Cronvall.